

Justitiële samenwerking in burgerlijke zaken in de Europese Unie

Een handleiding voor beoefenaars van
juridische beroepen

INHOUDSOPGAVE

1. Inleiding	4	4. Insolventie	30
1.1. “Justitiële samenwerking in burgerlijke zaken”- bruggen slaan tussen de rechtsstelsels in de EU	5	4.1. Achtergrond	31
1.2. Naar een echte Europese civiele rechtsruimte	5	4.2. De Europese insolventieverordening	31
1.3. De bijzondere positie van Denemarken, Ierland en het Verenigd Koninkrijk	7	5. Toepasselijk recht	36
1.4. Nauwere samenwerking	7	5.1. Toepasselijk recht – het probleem	37
1.5. Het “acquis” op het gebied van het burgerlijk recht	7	5.2. Het recht dat van toepassing is op verbintenissen uit overeenkomst – de verordening “Rome I”	37
1.6. Het beginsel van wederzijdse erkenning en de afschaffing van het “exequatur”	8	5.3. Toepasselijk recht bij onrechtmatige daad – de verordening “Rome II”	43
2. Rechterlijke bevoegdheid, erkenning en tenuitvoerlegging van beslissingen in burgerlijke en handelszaken – de verordening Brussel I	10	6. Ouderlijke verantwoordelijkheid en scheiding	50
2.1. Algemene inleiding	11	6.1. De verordening “Brussel II bis”	51
2.2. De verordening Brussel I en de herschikking Brussel I	12	6.2. Toepasselijk recht inzake echtscheiding – de verordening “Rome III”	59
3. De Europese procedures in burgerlijke en handelszaken	24	7. Onderhoudsverplichtingen	62
3.1. Overzicht	25	7.1. Achtergrond bij de onderhoudsverordening–de verordening Brussel I- en het Verdrag van ’s Gravenhage van 2007 op het gebied van onderhoudsverplichtingen	63
3.2. De Europese executorialie titel voor niet-betwiste schuldvorderingen – “EET”	25	7.2. Doel van de verordening onderhoudsverplichtingen	64
3.3. De Europese betalingsbevelprocedure – “EBB”	27	7.3. Toepassingsgebied	64
3.4. De Europese procedure voor geringe vorderingen – “EPGV”	28	7.4. Bevoegdheid	65
3.5. Het Europees bevel tot conservatoir beslag op bankrekeningen – “EBCBB”	29	7.5. Toepasselijk recht – artikel 15	67
		7.6. Erkenning en tenuitvoerlegging	68
		7.7. Rechtsbijstand en vrijstelling van kosten – artikelen 44 tot en met 47	69
		7.8. Centrale autoriteiten – artikelen 49 tot en met 63	70

8. Erfopvolging..... 72

- 8.1. *Achtergrond en doelstelling van de verordening erfopvolging..... 73*
- 8.2. *Bevoegdheid bij erfopvolging..... 74*
- 8.3. *Toepasselijk recht 76*
- 8.4. *Erkenning en tenuitvoerlegging..... 81*
- 8.5. *Europese erfrechtverklaring – artikelen 62 tot en met 73 82*
- 8.6. *Informatie over wetgeving en procedures van de lidstaten – artikelen 77 tot en met 79..... 85*

9. Betekening en kennisgeving van stukken..... 88

- 9.1. *Achtergrond van de verordening betekening en kennisgeving van stukken 89*
- 9.2. *Achtergrond van de verordening betekening en kennisgeving van stukken 90*

10. Bewijsverkrijging..... 96

- 10.1. *Achtergrond bij de verordening over bewijsverkrijging..... 97*
- 10.2. *Achtergrond bij de verordening over bewijsverkrijging..... 97*

11. Rechtsbijstand..... 100

- 11.1. *Achtergrond 101*
- 11.2. *De richtlijn rechtsbijstand 101*

12. Bemiddeling..... 104

- 12.1. *Buitengerechtelijke regeling – alternatieve methoden voor geschillenbeslechting in burgerlijke en handelszaken binnen de Europese Unie 105*

- 12.2. *Europese gedragscode voor bemiddelaars 105*

- 12.3. *De Europese richtlijn bemiddeling 105*

13. Tenuitvoerlegging van beslissingen 108

- 13.1. *Achtergrond 109*
- 13.2. *Europees bevel tot conservatoir beslag op bankrekeningen ("EBCBB")..... 109*
- 13.3. *Bevoegdheid 111*
- 13.4. *Het verkrijgen van een EBCBB..... 112*
- 13.5. *Wat gebeurt er als het EBCBB eenmaal is toegekend 114*
- 13.6. *Rechtsmiddelen en overige bepalingen voor de bescherming van de belangen van de schuldenaar 115*

14. Vergemakkelijking van de justitiële samenwerking en de toegang tot informatie in de praktijk..... 118

- 14.1. *Europees justitieel netwerk in burgerlijke en handelszaken..... 119*
- 14.2. *Beschikbaar maken van informatie op het Europees e-justitieportaal 121*

Lijst van de instrumenten waarnaar wordt verwezen in deze gids 124

Inleiding

1.1. “Justitiële samenwerking in burgerlijke zaken” – bruggen slaan tussen de rechtstelsels in de EU

In de afgelopen 15 jaar heeft een belangrijke ontwikkeling plaatsgevonden op het gebied van het Europees recht, die echter nog steeds grotendeels onopgemerkt is gebleven door beoefenaars van juridische beroepen. Het internationaal privaatrecht of – zoals het wordt genoemd in het Verdrag – de “justitiële samenwerking in burgerlijke zaken” heeft zich ontwikkeld tot een onafhankelijk en gescheiden gebied van het Europees recht. Sinds in het Verdrag van Amsterdam aan de Europese Unie de bevoegdheid werd verleend om wetgeving vast te stellen op het gebied van het internationaal privaatrecht, is een belangrijk aantal Europese wettelijke bepalingen aangenomen op dit gebied. Zoals ook het geval is op andere gebieden van het EU-recht, hebben de instrumenten die op dit gebied zijn aangenomen, voorrang boven de nationale wetgeving van de lidstaten en vormen zij samen met het nationale recht de rechtsbron voor het vaststellen van gemeenschappelijke procedurele minimumnormen op EU-niveau in specifieke juridische gebieden.

Het Europese internationale privaatrecht is van praktisch belang voor beoefenaars van juridische beroepen – rechters, advocaten, notarissen en andere beoefenaars van juridische beroepen – die beslissingen nemen over civielrechtelijke en handelsrechtelijke zaken of in dergelijke zaken advies geven aan en opkomen voor cliënten. De beginselen van het vrij verkeer van goederen, diensten, kapitaal en personen bevorderen de mobiliteit van Europese burgers en de ontwikkeling van commerciële activiteiten in de

gehele Europese Unie. Dientengevolge worden beoefenaars van juridische beroepen steeds vaker geconfronteerd met situaties met grensoverschrijdende gevolgen en met problemen en juridische kwesties die worden geregeld door het EU-recht. Dergelijke situaties kunnen bijvoorbeeld betrekking hebben op de naleving van overeenkomsten met betrekking tot de grensoverschrijdende levering van goederen en verrichting van diensten, juridische kwesties met betrekking tot het verkeer van toeristen en verkeersongevallen in het buitenland, kwesties in verband met de aan- en verkoop van roerende en onroerende goederen door particulieren en ondernemingen in één of meer lidstaten van de Europese Unie waarin zij niet zijn gevestigd en de erfopvolging van personen die bezittingen in en banden met verschillende lidstaten hebben. Tevens komen op het gebied van het familierecht steeds vaker multinationale persoonlijke relaties voor en rijzen regelmatig juridische vragen in zaken over grensoverschrijdende gezinsverhoudingen en ouderlijke verantwoordelijkheid. Ook verrichten kleine en middelgrote ondernemingen (kmo's), die een groot deel uitmaken van de Europese interne markt, vandaag de dag bijna vanzelfsprekend en vaak op het internet grensoverschrijdende transacties. Daarom moeten beoefenaars van juridische beroepen in de lidstaten op de hoogte blijven van de meest recente ontwikkelingen op dit steeds ingewikkelder en belangrijke gebied van de activiteiten van de Europese Unie.

1.2. Naar een echte Europese civiele rechtsruimte

De regels inzake de justitiële samenwerking in burgerlijke zaken zijn gebaseerd op de aanname van de gelijke waarde, competentie en status

van de rechtsstelsels en gerechtelijke apparaten van de afzonderlijke lidstaten en van de beslissingen van hun gerechten en dus op het **beginsel van wederzijds vertrouwen** in elkaars gerechten en rechtsstelsels. De wederzijdse erkenning van de beslissingen van de gerechten van de lidstaten staat centraal bij dit beginsel, dat tevens het idee omarmt van **grensoverschrijdende samenwerking tussen de afzonderlijke gerechten en rechtelijke instanties**. Uniforme regels op dit gebied zijn belangrijk ter bevordering van de rechtszekerheid en voorspelbaarheid in juridische situaties met grensoverschrijdende gevolgen: als elke lidstaat afzonderlijk zou bepalen welk recht van toepassing is op en welk gerecht bevoegd is voor elke grensoverschrijdende rechtsverhouding en welke beslissingen van welke andere lidstaten zouden worden erkend, zou dit leiden tot een gebrek aan rechtszekerheid voor burgers en ondernemingen ten aanzien van de bevoegdheid en het toepasselijke recht.

Tijdens de **Europese Raad van Tampere** op 15 en 16 oktober 1999 formuleerde de Raad de doelstelling van de totstandbrenging van een “ware Europese rechtsruimte”, op basis van het beginsel dat niet mag worden verhinderd of ontmoedigd dat personen en ondernemingen hun rechten uitoefenen als gevolg van de onverenigbaarheid tussen of de complexiteit van de juridische en administratieve stelsels in de lidstaten. Als prioriteiten voor actie op dit gebied heeft de Raad met name een **betere toegang tot de rechter** in Europa, de **wederzijdse erkenning** van rechterlijke beslissingen en grotere **convergentie** op het gebied van burgerlijk recht vastgesteld.

De term **justitiële samenwerking in burgerlijke zaken** is afkomstig uit het **Verdrag van Maastricht**, het Verdrag betreffende de Europese Unie, waarin de justitiële samenwerking in burgerlijke zaken als onderwerp van gemeenschappelijk belang van de lidstaten werd aangemerkt. Met het Verdrag van Amsterdam werd dit samenwerkingsbeleid, dat tot dan toe gericht was op door de lidstaten te nemen maatregelen, een gebied waarop wetgevingsmaatregelen konden worden genomen door de instellingen van de Europese Gemeenschap. In het **Verdrag van Lissabon** werd expliciet verwezen naar het **beginsel van wederzijdse erkenning** van beslissingen in burgerlijke zaken, maar bleven de wetgevende bevoegdheden in wezen ongewijzigd. **Artikel 81** van het Verdrag betreffende de werking van de Europese Unie bevat een volledige lijst van activiteiten die onder dergelijke wetgeving kunnen vallen. Veel van deze activiteiten waren reeds in eerdere verdragen opgenomen, maar nu zijn in de lijst ook uitdrukkelijk de verlening van daadwerkelijke toegang tot de rechter en de opleiding van magistraten en justitieel personeel vermeld. In artikel 81 wordt ook verduidelijkt dat justitiële samenwerking in burgerlijke zaken onder meer het aannemen van maatregelen ter aanpassing van de wettelijke en bestuursrechtelijke bepalingen van de lidstaten kan omvatten. Met uitzondering van maatregelen betreffende het familierecht, wordt alle wetgeving op dit gebied nu vastgesteld volgens de gewone wetgevingsprocedure, waaronder de wetgeving van de Unie gezamenlijk wordt aangenomen door het Europese Parlement en de Raad als medewetgevers. Maatregelen betreffende het familierecht worden vastgesteld volgens de bijzondere wetgevingsprocedure, waarbij de Raad met eenparigheid van stemmen besluit na raadpleging van het Parlement.

1.3. De bijzondere positie van Denemarken, Ierland en het Verenigd Koninkrijk

Bij de toepassing van de instrumenten van het Europees internationaal privaatrecht moeten beoefenaars van juridische beroepen er rekening mee houden dat niet alle instrumenten op alle lidstaten van toepassing zijn. Voor Denemarken, Ierland en het Verenigd Koninkrijk gelden uit hoofde van het Verdrag bijzondere regelingen ten aanzien van de aangenomen wetgeving op het gebied van het burgerlijk recht. Denemarken neemt niet deel aan de aanneming van instrumenten op dit gebied en is niet gebonden aan deze instrumenten. Niettemin is een aantal instrumenten uitgebreid tot Denemarken door middel van een bilaterale overeenkomst met de Europese Unie. Het Verenigd Koninkrijk en Ierland hebben het recht te kiezen of zij deelnemen aan de aanneming van wetgevingsinstrumenten op dit gebied en zijn slechts gebonden aan een instrument wanneer zij ervoor hebben gekozen dit aan te nemen. Tot nu toe hebben het Verenigd Koninkrijk en Ierland er bij de meeste, alhoewel niet bij alle, wetgevingshandelingen op het gebied van burgerlijke en handelszaken voor gekozen deel te nemen aan de aanneming. Het Verenigd Koninkrijk en Ierland hebben er bijvoorbeeld voor gekozen niet deel te nemen aan de aanneming van de verordening inzake erfopvolging. Bij toepassing van een wetgevingsinstrument op dit gebied is het raadzaam om te controleren of dit instrument ook van toepassing is voor een of voor beide lidstaten en in hoeverre Denemarken met deelname heeft ingestemd.

1.4. Nauwere samenwerking

Ten slotte mogen ten minste negen lidstaten uit hoofde van de bepalingen inzake **nauwere samenwerking**, zoals vastgesteld in het Verdrag betreffende de werking van de Europese Unie, maatregelen nemen ter verbetering van hun onderlinge samenwerking en ter bevordering van de doelstellingen van de EU, maar mogen zij dit alleen doen als laatste redmiddel, wanneer is aangetoond dat de maatregelen in kwestie niet door alle lidstaten gezamenlijk kunnen worden genomen. Op het gebied van justitiële samenwerking in burgerlijke zaken betreft de enige maatregel die tot nu toe op deze manier is aangenomen, het recht dat van toepassing is op de echtscheiding (de “Rome III” verordening).

1.5. Het “acquis” op het gebied van het burgerlijk recht

Het zogeheten “acquis communautaire”, het geheel aan wetgeving op het gebied van justitiële samenwerking in burgerlijke en handelszaken, is in de afgelopen vijftien jaar aanzienlijk gegroeid. Er zijn wettelijke instrumenten van toepassing die de rechterlijke bevoegdheid, wederzijdse erkenning en tenuitvoerlegging van beslissingen en de toepasselijke wetgeving in een groot aantal zaken regelen, van overeenkomsten en erfopvolging tot onderhoudsverplichtingen. De Europese wetgeving voorziet ook in de rechtstreekse samenwerking tussen de gerechten en de bevoegde autoriteiten van de lidstaten, bijvoorbeeld bij de verkrijging van bewijs in het buitenland of in het geval van kinderonthoering. De toegang tot de rechter in grensoverschrijdende gevallen is verbeterd door middel van bepalingen

inzake rechtsbijstand, bemiddeling en vereenvoudigde en goedkope procedures voor geringe en niet-betwiste vorderingen. Ter vergemakkelijking van de toepassing van het “acquis” in de praktijk, werd het Europees justitieel netwerk in burgerlijke en handelszaken opgericht.

Het “**acquis**” is nu zodanig uitgebreid dat momenteel een “tweede” en zelfs een “derde” generatie instrumenten wordt aangenomen. De **behoefte** om de bestaande maatregelen **bij te werken** is een afspiegeling van hun werking in de praktijk alsook van de nieuwe manier van denken over hoe de instrumenten moeten worden afgestemd op de hedendaagse sociale en economische omstandigheden.

1.6. Het beginsel van wederzijdse erkenning en de afschaffing van het “exequatur”

Het beginsel van **wederzijdse erkenning is de hoeksteen van het beleid op het gebied van de Europese samenwerking in burgerlijke en handelszaken**. Een versterkte wederzijdse erkenning van rechterlijke beslissingen en vonnissen en de noodzakelijke onderlinge aanpassing van de wetgevingen moet de samenwerking tussen de autoriteiten en de justitiële bescherming van de rechten van het individu ten goede komen. Het uiteindelijke doel van het beleid op het gebied van wederzijdse erkenning is ervoor te zorgen dat alle soorten rechtelijke beslissingen vrij kunnen circuleren in de lidstaten en zonder tussenstappen worden erkend en ten uitvoer worden gelegd in andere lidstaten.

In dit verband is de geleidelijke opheffing van de belemmeringen voor de erkenning en tenuitvoerlegging van beslissingen tussen de rechtssstelsels van

de lidstaten een essentieel aspect van de ontwikkeling van de EU-wetgeving. De Raad van Tampere heeft in oktober 1999 aangedrongen op een verdere vermindering van intermediaire maatregelen die nog steeds nodig waren voor de erkenning en tenuitvoerlegging van een beslissing of een vonnis in de aangezochte staat en de volledige afschaffing van de procedure die nodig was om een buitenlands vonnis uitvoerbaar te verklaren (“exequatur”).

Als eerste stap werden de intermediaire procedures voor kleine consumenten- en commerciële vorderingen en voor niet-betwiste vorderingen afgeschaft. De wijziging van de verordening “Brussel I” gaat een stap verder en schaft de “exequaturprocedure” voor de rechterlijke beslissingen in burgerlijke en handelszaken in het algemeen af. De exequaturprocedure is ook afgeschaft voor bepaalde beslissingen met betrekking tot het familierecht en onderhoud.

De tot nu toe goedgekeurde instrumenten worden in de volgende pagina's van deze handleiding beschreven. De beschrijving van elk instrument is bedoeld om in het kort een idee te geven van de inhoud van het instrument, maar is niet bedoeld als vervanging voor de verwijzing naar en de bestudering van de tekst van **het instrument zelf. Er zijn aparte handleidingen beschikbaar voor enkele van de afzonderlijke instrumenten, waarnaar ook wordt verwezen.**

Rechterlijke bevoegdheid, erkenning en
tenuitvoerlegging van beslissingen in burgerlijke en
handelszaken – de verordening Brussel I

2.1. Algemene inleiding

De bevoegdheid van de rechterlijke instanties van de lidstaten en de regels inzake het toepasselijke recht in **burgerlijke en handelszaken** vormen de kern van de justitiële samenwerking in burgerlijke zaken in de Europese Unie. De nationale regels van internationaal privaatrecht en de internationale burgerlijke procedures verschillen van land tot land. Dit kan nadelig zijn voor de goede werking van de interne markt in de Europese Unie. Om dit te voorkomen is het van essentieel belang dat er in de EU uniforme bepalingen bestaan om te bepalen welk gerecht bevoegd is, evenals vereenvoudigde procedurele formaliteiten om te zorgen voor een snelle en eenvoudige erkenning en tenuitvoerlegging van rechterlijke beslissingen die in een andere lidstaat zijn gegeven. Op die manier wordt het vrij verkeer van rechterlijke beslissingen tussen de lidstaten gewaarborgd.

Voorbeeld 1

Onderneming A, gevestigd in lidstaat 1, sluit een overeenkomst met onderneming B, een beursorganisator, waarvan het hoofdbestuur is gevestigd in lidstaat 2, met als voorwaarden dat onderneming A 500 vierkante meter tentoonstellingsruimte en bijbehorende diensten boekt voor een overeengekomen prijs op een beurs in lidstaat 2 die drie dagen duurt en waaraan zij wil deelnemen als exposant. Vijf dagen voor het begin van de beurs wordt onderneming A in kennis gesteld van het feit dat haar belangrijkste klant niet aan deze beurs kan deelnemen. Onderneming A annuleert daarom de reservering bij onderneming B. Vanwege de late afzegging kan onderneming B de 500 vierkante meter tentoonstellingsruimte niet meer aan een

andere exposant verhuren en eist zij betaling van de overeengekomen contractprijs door onderneming A. Onderneming A weigert te betalen. Onderneming B wil een procedure instellen tegen onderneming A en wil weten hoe en waar zij dit het beste kan doen om haar belangen optimaal te dienen.

In dit soort situaties hebben de Europese bepalingen inzake burgerlijke rechtsverordening in burgerlijke en handelszaken, die wat betreft de bevoegdheid van de gerechten voornamelijk zijn gebaseerd op Verordening 44/2001⁽¹⁾, informeel bekend als en hierna **de verordening “Brussel I”** genoemd, meer zekerheid gebracht. De bevoegdheidsregels van Brussel I zijn in alle lidstaten dezelfde⁽²⁾. Iedere beslissing die in een lidstaat is genomen onder deze verordening, wordt op gelijke wijze erkend en uitgevoerd in alle andere betrokken lidstaten. Daarnaast zorgen bepalingen in de Europese Unie tot vaststelling van eenvormige regels inzake het toepasselijke recht ervoor dat gerechten, door dezelfde voorschriften toe te passen, beslissen welk recht van toepassing is op rechtsbetrekkingen in verband met de verschillende onderwerpen.

Door toepassing van de bevoegdheidsregels van “Brussel I” kan onderneming B kiezen tussen twee verschillende wijzen van procederen: ten eerste kan zij een proces aanspannen voor het gerecht dat bevoegd is voor de vestigingsplaats van onderneming A in lidstaat 1: volgens de

(1) Verordening (EG) Nr. 44/2001 van de Raad van 22 december 2000 betreffende de rechterlijke bevoegdheid, de erkenning en de tenuitvoerlegging van beslissingen in burgerlijke en handelszaken.

(2) Denemarken, dat niet rechtstreeks door Brussel I verbonden is, neemt niettemin deel aan de toepassing van het instrument op grond van een aparte overeenkomst die met de EU en haar lidstaten voor dit doel is aangegaan: zie PB L 299/62 van 16.11.2005.

algemene regel die momenteel is vastgelegd in artikel 2 kan een zaak aanhangig worden gemaakt voor het gerecht dat bevoegd is voor de vestigingsplaats van de verweerder. Anderzijds kan onderneming B er voor kiezen een proces aan te spannen voor het gerecht in haar eigen lidstaat 2, dat bevoegd is uit hoofde van artikel 5, lid 1, onder b), van de verordening Brussel I, als plaats waar de diensten hadden moeten worden verstrekt. Een gunstige beslissing van het gerecht in lidstaat 2 zou worden erkend en kan, middels een vrij eenvoudige procedure, uitvoerbaar worden gemaakt in iedere lidstaat waarin onderneming A activa bezit. Onderneming B heeft geen reden om zich zorgen te maken dat deze gerechten over de zaak beslissen door toepassing van andere regels van toepasselijk recht, omdat volgens de verordening Rome I, die in de meeste EU-lidstaten van toepassing is⁽³⁾, dezelfde regels bepalen welk recht van toepassing is (zie verder hieronder in hoofdstuk 5 inzake toepasselijk recht).

(3) Alle, behalve Denemarken.

2.2. De verordening Brussel I en deerschikking Brussel I

2.2.1. Overzicht

De **verordening “Brussel I”** werd van kracht op 1 maart 2002. Zij verving het vorige Verdrag van Brussel van 1968, dat hetzelfde onderwerp had en dat nog steeds van toepassing is ten aanzien van enkele overzeese gebieden van bepaalde lidstaten. De verordening “Brussel I” werd later herzien en een nieuwe, “herschikte” versie van de verordening werd in december 2012

goedgekeurd⁽⁴⁾. Hierin werd een aantal belangrijke wijzigingen ten opzichte van de oorspronkelijke tekst van “Brussel I” opgenomen, waarnaar verderop in dit hoofdstuk wordt verwezen⁽⁵⁾. Na het aannemen van de “herschikking” is er nog een nieuwe wijziging aangenomen om rekening te houden met de inwerkingtreding van de Europese overeenkomst inzake octrooien en om het eengemaakte octrooigerecht bevoegdheid te verlenen⁽⁶⁾.

In de jaren tachtig werden de regels van het Verdrag van Brussel uitgebreid tot de lidstaten van de Europese Vrijhandelsassociatie (EVA) door middel van een internationaal verdrag. Over dit verdrag, bekend als het “Verdrag van Lugano”, werd opnieuw onderhandeld nadat de verordening Brussel I een aantal jaar van kracht was en dit leidde tot de herziening van het verdrag.

(4) Verordening (EU) nr. 1215/2012 van het Europees Parlement en de Raad van 12 december 2012; zie PB L 351/1 van 20.12.2012; deze verordening, die hierna in deze gids de “herschikking Brussel I” wordt genoemd, is van toepassing met ingang van 10 januari 2015; Denemarken heeft meegedeeld dat het zich voorneemt volgens de overeenkomst die het heeft met de Europese Unie, de “herschikking Brussel I” toe te passen met betrekking tot de EU-lidstaten; zie OJ L 79/4 van 21/03/2013.

(5) In deze gids wordt naar de verschillende artikelen verwezen volgens de nummering in de versie ‘herschikking’ van de verordening; afgezien van de wijzigingen in het onderwerp, veroorzaakt door de “herschikking”, is de nummering van de artikelen gewijzigd in de nieuwe versie van de verordening en die nummering wordt gebruikt in deze gids; de “herschikking” bevat een praktische concordantietabel in bijlage III, waarin de equivalente artikelen uit de twee versies van de verordening te vinden zijn. De gebruikte techniek van de formulering voor de “herschikking” beoogde de herziening van het gehele instrument, in plaats van het aanbrengen van een wijziging door een aantal redactionele veranderingen.

(6) Zie lid 2.2.8 hieronder voor een uitgebreidere beschrijving van de bepalingen van het instrument “octrooigerecht”.

Vandaag de dag is het nieuwe Verdrag van Lugano van toepassing op procedures tussen de EU-lidstaten en IJsland, Noorwegen, en Zwitserland⁽⁷⁾.

2.2.2. Het toepassingsgebied van de verordening Brussel I

De verordening is van toepassing in burgerlijke en handelszaken, met uitzondering van fiscale zaken, douanezaken en administratiefrechtelijke zaken. Zij is niet van toepassing op bepaalde gebieden van het burgerlijk recht, zoals de staat en de bevoegdheid van natuurlijke personen, huwelijkszaken, testamenten en erfopvolging of het faillissement. Tevens is de verordening niet van toepassing op aangelegenheden op het gebied van onderhoud (behalve voor overgangszaken), in tegenstelling tot de oorspronkelijke versie van Brussel I, aangezien het onderhoud nu valt onder de verordening over dit specifieke onderwerp⁽⁸⁾.

2.2.3. Het rechtssysteem van de verordening Brussel I

In “Brussel I” is een gesloten rechtssysteem vastgelegd ter toewijzing van de rechterlijke bevoegdheid tussen gerechten van de lidstaten om beslissingen te nemen in grensoverschrijdende burgerlijke en handelsgeschillen. Het bevoegde gerecht binnen het rechtstelsel van de lidstaat dat bevoegd is krachtens de verordening, wordt vervolgens overeenkomstig de nationale

regels van burgerlijk procesrecht van de betrokken lidstaat aangewezen. Alleen de bevoegdheidsregels van “Brussel I” kunnen van toepassing zijn tussen EU-lidstaten en bepaalde rechterlijke bevoegdheidsregels van de nationale wetgeving van de lidstaten mogen niet worden toegepast ten opzichte van mensen die woonachtig zijn in een lidstaat⁽⁹⁾, hoewel zij nog steeds gelden ten aanzien van niet-ingezetenen van de EU⁽¹⁰⁾. Deze zogenoemde “exorbitante” bevoegdheidsregels dienen te worden opgenomen in het Publicatieblad, na kennisgeving aan de Commissie⁽¹¹⁾.

(9) Zie artikel 5.

(10) Zie artikel 6.

(11) Zie artikel 76. Deze regels zijn al opgenomen in bijlage I bij de verordening Brussel I.

Voorbeeld 2

Onderneming C uit lidstaat 3 heeft een machine verkocht aan onderneming D uit lidstaat 4. Onderneming D had een aanbod tot aankoop gedaan waarin onder meer werd verklaard dat de aankoop plaats diende te vinden overeenkomstig de algemene verkoopvoorwaarden van onderneming D die waren afgedrukt op de achterzijde van het aanbod.

Deze voorwaarden bevatten een forumkeuzebeding volgens welk gerecht E in lidstaat 4 bevoegd was voor alle geschillen in het kader van de overeenkomst. Onderneming C aanvaardde het aanbod middels een schriftelijke bevestiging. Na de levering beweert onderneming D dat de machine cruciale gebreken vertoont en stelt zij een rechtsvordering tot schadevergoeding

(7) Het oorspronkelijke Verdrag van Lugano, zo genoemd omdat het werd opgesteld en ondertekend te Lugano, Zwitserland, werd op 16 september 1988 ondertekend. De nieuwe overeenkomst werd op 30 oktober 2007 ondertekend en werd bekrachtigd door de Europese Unie en trad in werking tussen de Europese Unie en haar lidstaten. Met inbegrip van Denemarken en het Koninkrijk Noorwegen op 1 januari 2010. Vervolgens werd het geratificeerd door Zwitserland met ingang van 1 januari 2011 en door IJsland met ingang van 1 mei 2011.

(8) Verordening (EG) nr. 4/2009 van de Raad van 18 december 2008; afzonderlijk behandeld in hoofdstuk 7 hieronder.

in vanwege contractbreuk door onderneming C voor gerecht E. Tijdens de procedure stelt onderneming C dat gerecht E niet bevoegd is. Zij wijst erop dat een forumkeuzebeding in de algemene verkoopvoorwaarden van een van de partijen krachtens de wetgeving van lidstaat 3 slechts geldig is indien dit uitdrukkelijk is ondertekend voor aanvaarding door de andere partij.

Volgens artikel 25, lid 1, van “Brussel I” kunnen partijen, ongeacht hun woonplaats, een gerecht of de gerechten van een lidstaat aanwijzen voor de kennisneming van geschillen die naar aanleiding van een bepaalde rechtsbetrekking zijn ontstaan of zullen ontstaan.

Deze bevoegdheid is exclusief, tenzij de partijen anders zijn overeengekomen. Volgens “Brussel I” moet de formele geldigheid van een forumkeuzebeding uitsluitend zijn ontleend aan de verordening, die voorziet in een autonome reeks van voorschriften. Deze voorschriften hebben voorrang boven de overeenkomstige voorschriften van het nationaal burgerlijk procesrecht van de lidstaten (zie verder hieronder). Onderneming D zal dus moeten aantonen dat het formulier met de algemene verkoopvoorwaarden aan de bepalingen van artikel 25, lid 1, voldoet als zij wil dat het argument met betrekking tot de exclusieve bevoegdheid van gerecht E, standhoudt.

2.2.3.1. *De basisregel: bevoegdheid van het gerecht van de woonplaats van de verweerder*

De **basisregel met betrekking tot de bevoegdheid** is, overeenkomstig artikel 4 van “Brussel I”, dat voor personen die woonplaats hebben op het grondgebied van een lidstaat, de bevoegdheid wordt uitgeoefend door de gerechten van de lidstaat waarin de **verweerder woonplaats heeft**, ongeacht zijn of haar nationaliteit. De woonplaats wordt bepaald in overeenstemming met het nationale recht van de lidstaat waarin het gerecht wordt aangezocht. In het geval van rechtspersonen of ondernemingen, wordt de woonplaats bepaald door het land waar zij hun statutaire zetel, hoofdbestuur of hoofdvestiging hebben. Indien de verweerder geen woonplaats heeft in een lidstaat, is in artikel 6 van de verordening bepaald dat de bevoegdheid van de gerechten in elke lidstaat wordt geregeld door het recht van die lidstaat, behoudens de “beschermende” bevoegdheidsregels voor consumenten van artikel 18 en voor werknemers van artikel 21 en de regels voor de exclusieve bevoegdheid en aanwijzing van het bevoegde gerecht van respectievelijk artikel 24 en artikel 25.

2.2.3.2. *Alternatieve en bijzondere regels ten aanzien van de rechterlijke bevoegdheid*

De artikelen 7 tot en met 9 van de verordening bevatten voorschriften inzake de bijzondere bevoegdheid die afwijken van de basisregel van artikel 4. Sommige van deze bepalingen bieden de eiser de keuze om een procedure in te leiden voor de gerechten in de lidstaat waarin de verweerder woonplaats heeft of voor de gerechten van een andere lidstaat op basis van een bijzondere bevoegdheid. In de praktijk bevat artikel 7, lid 1, de belangrijkste bijzondere bevoegdheid, die betrekking heeft op aangelegenheden op het gebied van

overeenkomsten, andere dan arbeids- of verzekeringsovereenkomsten of overeenkomsten met consumenten. De internationale bevoegdheid voor het geschil berust bij de gerechten van de plaats **waar de verbintenissen** in kwestie volgens de overeenkomst wordt uitgevoerd. In het geval van de twee soorten overeenkomsten die het meest voorkomen bij Europese grensoverschrijdende praktijken, vallen onder de plaats van uitvoering alle verplichtingen die voortvloeien uit dezelfde overeenkomst. Tenzij anders overeengekomen, is de plaats van uitvoering van de verbintenissen voor de koop en verkoop van roerende lichamelijke zaken, de plaats in een lidstaat waar de zaken volgens de overeenkomst werden geleverd of hadden moeten worden geleverd en voor de verstrekking van diensten, de plaats in een lidstaat waar de diensten volgens de overeenkomst werden verstrekt of hadden moeten worden verstrekt.

Artikel 7 voorziet in verdere bijzondere regels inzake de rechterlijke bevoegdheid voor verschillende bijzondere aangelegenheden, bijvoorbeeld aangelegenheden met betrekking tot burgerlijke vorderingen tot schadevergoeding of tot teruggave of geschillen betreffende de exploitatie van een filiaal, van een agentschap of enige andere vestiging⁽¹²⁾. Artikel 7, lid 2, waarin de rechterlijke bevoegdheid ten aanzien van verbintenissen uit onrechtmatige daad wordt geregeld, is steeds belangrijker geworden. Vorderingen ten aanzien van verbintenissen uit onrechtmatige daad, kunnen worden ingesteld voor het gerecht van de plaats waar het schadebrengende feit zich heeft voorgedaan of zich kan voordoen. Het Europees Hof van

Justitie heeft vastgesteld dat dit de plaats is waar de schade zich voordoet dan wel de plaats waar de schade-veroorzakende actie werd uitgevoerd.

2.2.3.3. *Prorogatie van de rechterlijke bevoegdheid en de verschijning van de verweerder*

Prorogatie of de forumkeuze verwijst naar de situatie waarin partijen bij een overeenkomst hebben afgesproken alle geschillen waartoe de overeenkomst aanleiding zou kunnen geven voor te leggen aan een bepaald gerecht of bepaalde gerechten van een bepaald rechtsstelsel. Een dergelijke overeenkomst kan worden opgenomen in een bredere overeenkomst over de feitelijke rechtsverhouding tussen de partijen of kan afzonderlijk worden gesloten. Een dergelijke overeenkomst kan ook betrekking hebben op geschillen die niet voortvloeien uit een overeenkomst. De verordening voorziet niet in een bepaling die de forumkeuze beperkt tot gevallen waarin het geschil in kwestie voortvloeit uit een contractuele situatie. Dit is niet het geval wanneer het geschil betrekking heeft op een situatie waarin de partijen geen vooraf bestaande rechtsverhouding hebben, zoals in geschillen die voortvloeien uit onrechtmatige daad. In die gevallen kan de overeenkomst in feite vaak pas worden gesloten nadat het geschil is ontstaan⁽¹³⁾.

De regel op het gebied van forumkeuzeovereenkomsten, zoals bedoeld in artikel 25, is een van de belangrijkste en meest gebruikte regels van "Brussel I". De prorogatie van bevoegdheid wordt over het algemeen toegestaan. Er bestaan echter beperkingen ten gunste van de partijen voor wie "beschermende"

(12) Artikel 5.2 van de vorige verordening 44/2001 bevatte een regel van bijzondere bevoegdheid op het gebied van onderhoud; sinds de verordening over onderhoud van toepassing werd op 18 juni 2011, zijn de regels met betrekking tot bevoegdheid in dat instrument van toepassing.

(13) Het is bijvoorbeeld gewoonlijk niet mogelijk om bij het aangaan van een forumkeuzeovereenkomst een betwiste vordering die voortvloeit uit onrechtmatige daad te behandelen, voordat de gebeurtenis die aanleiding geeft tot de vordering heeft plaatsgevonden.

bevoegdheidsregels gelden met betrekking tot zaken die verzekeringen, consumenten en werknemers betreffen⁽¹⁴⁾. Er moet worden opgemerkt dat een prorogatie van bevoegdheid geen voorrang kan krijgen boven de exclusieve bevoegdheidsregels van artikel 24⁽¹⁵⁾.

Krachtens de vorige versie van "Brussel I"⁽¹⁶⁾ had een overeenkomst tussen partijen van wie er ten minste één woonplaats heeft op het grondgebied van een lidstaat waarin een gerecht werd gekozen het gevolg dat elk ander gerecht dan het gekozen gerecht de zaak kon aannemen, zelfs wanneer in het forumkeuzebeding een exclusieve bevoegdheid was toegekend, op voorwaarde dat dat andere gerecht als eerste werd aangezocht. In de "herschikking Brussel I"⁽¹⁷⁾ wordt die bepaling zodanig gewijzigd dat een overeenkomst waarin de bevoegdheid wordt toegewezen aan een gerecht in een lidstaat, wanneer deze rechtsgeldig is, voorrang krijgt, ongeacht de woonplaats van de partijen⁽¹⁸⁾. In de "herschikking Brussel I" werden ook bepalingen toegevoegd waarin werd vastgelegd dat de materiële geldigheid van het forumkeuzebeding wordt bepaald in overeenstemming met de wetgeving van de lidstaat waarvan de gerechten zijn gekozen⁽¹⁹⁾ en dat een forumkeuzebeding dat deel uitmaakt van een overeenkomst, dient te worden behandeld op een wijze die losstaat van de overige bepalingen

(14) Zie de bepalingen van de artikelen 15, 19 en 23.

(15) Zie artikel 27.

(16) Verordening 44/2001, artikel 23, lid 1; dit standpunt kan vergeleken worden met de situatie waarin geen van de partijen bij de forumkeuzeovereenkomst hun woonplaats in een lidstaat hadden; in die situatie had elk ander gerecht in een lidstaat dan het gekozen gerecht geen bevoegdheid over geschillen tussen de partijen bij de overeenkomst, tenzij het gekozen gerecht zelf de bevoegdheid heeft afgeslagen; zie artikel 23, lid 3 van verordening 44/2001.

(17) Verordening 1215/2012.

(18) Zie artikel 25, lid 1.

(19) Ibid.

van de overeenkomst en de geldigheid van de prorogatie niet kan worden bestreden op grond van het enkele feit dat de overeenkomst niet geldig is⁽²⁰⁾. Het is tevens de bedoeling dat vragen met betrekking tot de geldigheid van het forumkeuzebeding moeten worden behandeld overeenkomstig de wetgeving van de lidstaat van het gekozen gerecht⁽²¹⁾.

De herschikking "Brussel I" bevat nog een andere belangrijke wijziging die de "autonomie van de partijen" versterkt met betrekking tot forumkeuzebedingen door van een gerecht dat wordt aangezocht en dat niet het gerecht is dat door de partijen in exclusief forumkeuzebeding is gekozen, te eisen geen stappen te nemen in de zaak, totdat het aangewezen gerecht, ongeacht of het eerst is aangezocht of niet, heeft vastgesteld of het bevoegd is uit hoofde van het forumkeuzebeding. Wanneer het gekozen gerecht heeft vastgesteld dat het bevoegd is, moet elk ander aangezochte gerecht de zaak afwijzen⁽²²⁾.

(20) Zie artikel 25, lid 5.

(21) Zie overweging (20).

(22) Zie artikel 31.2 van de "herschikking Brussel I".

Voorbeeld 2, vervolg

In het geval in voorbeeld 2 hierboven zijn de twee ondernemingen uit verschillende lidstaten het niet eens over de geldigheid van een forumkeuzebeding dat is opgenomen in de algemene verkoopvoorwaarden van een van hen, namelijk onderneming D. De oplossing kan worden afgeleid uit artikel 25 van “Brussel I”.

Met betrekking tot de formele vereisten voor een forumkeuzebeding, bevat artikel 25 een reeks gedifferentieerde regels. De basisregel is dat een forumkeuzebeding schriftelijk moet worden overeengekomen door de partijen, hoewel een schriftelijk document ondertekend door beide partijen niet verplicht is. Een uitwisseling van schriftelijke verklaringen of mondelinge overeenkomsten die schriftelijk zijn bevestigd, voldoen ook aan de eisen. Hetzelfde geldt voor een vorm die overeenstemt met onderling vastgestelde praktijken en, in de internationale handel, een vorm die overeenstemt met een gewoonte waarvan de partijen op de hoogte zijn of hadden behoren te zijn en die in de internationale handel algemeen bekend is en in de betrokken handelsbranche doorgaans in acht wordt genomen.

Ter herinnering aan de feiten van voorbeeld 2: onderneming D diende een schriftelijk aankoopbod in dat onderneming C schriftelijk bevestigde. In dit aankoopbod verwees onderneming D expliciet naar haar algemene verkoopvoorwaarden, die zij ter beschikking had gesteld aan onderneming C, in een taal die door de partijen werd gebruikt. Derhalve voldoet de bevoegdheidsclausule vastgesteld in de verkoopvoorwaarden van onderneming D aan de voorschriften van artikel 25, lid 1, van Brussel I. Als gevolg hiervan is gerecht E exclusief bevoegd tot beslechting van het geschil en houdt het argument van onderneming D stand.

Buiten de gevallen waarin zijn bevoegdheid voortvloeit uit andere bepalingen van de verordening Brussel I, is het gerecht van een lidstaat waarvoor de verweerder verschijnt, bevoegd krachtens artikel 26. Dit voorschrift is niet van toepassing indien de verschijning ten doel heeft de bevoegdheid te betwisten, of indien er een ander gerecht bestaat dat krachtens artikel 24 bij uitsluiting bevoegd is. Deze regel is belangrijk in de praktijk, omdat het de verweerder dwingt zeker te zijn van de bevoegdheid van het gerecht alvorens te verschijnen. Eenmaal aangenomen kan de bevoegdheid niet worden ingetrokken en is de bevoegdheid van het gerecht definitief vastgesteld.

De “herschikking Brussel I” voert een belangrijke waarborg in met betrekking tot deze regel, die inhoudt dat ten aanzien van overeenkomsten op het gebied van verzekeringen, arbeid en consumenten, waarbij de verweerder, in voorkomend geval, een verzekerde, verzekeringnemer of begunstigde van een verzekeringsovereenkomst, een benadeelde partij, werknemer of consument is, verschijning geen acceptatie van de rechterlijke bevoegdheid van het gerecht vormt door een dergelijke verweerder, tenzij het aangezochte gerecht ervoor zorgt dat de verweerder in kennis wordt gesteld van zijn recht om de bevoegdheid van het gerecht te bestrijden en van de gevolgen van het wel of niet verschijnen⁽²³⁾.

2.2.3.4. Bijzondere regels ten aanzien van aangelegenheden met betrekking tot verzekeringen, consumentenovereenkomsten en individuele arbeidsovereenkomsten

Bijzondere regels zijn vastgesteld op het gebied van aangelegenheden met betrekking tot verzekeringen, consumentenovereenkomsten en individuele

(23) Zie artikel 26.2 van de “herschikking Brussel I”.

arbeidsovereenkomsten. Het beleid voor deze overeenkomsten wordt gekenmerkt door het besef van de noodzaak de zwakste partij, die de verzekerde, consument of werknemer voor de toepassing van deze regel geacht worden te zijn, te beschermen. Brussel I bevat bijzondere regels voor deze gevallen met het oog op het beschikbaar stellen van een geschikter forum aan de zwakkere partij, dat beschermenswaardig wordt geacht. In de meeste gevallen kan een dergelijke partij een procedure instellen voor het gerecht van haar woonplaats en kan zij alleen daar worden opgeroepen.

Voorbeeld 3

Mevrouw A, ingezetene van lidstaat 1, bestelt een boek van een internetboekhandel en betaalt vooraf de prijs van 26,80 EUR. Het boek wordt nooit geleverd. Mevrouw A heeft ontdekt dat de internetboekhandel een onderneming is die in lidstaat 2 is gevestigd. Zij besluit juridische stappen te nemen en wil weten waar haar zaak aanhangig moet worden gemaakt. De boekhandelaar beweert dat in zijn algemene verkoopvoorwaarden is bepaald dat de gerechten van lidstaat 2 bevoegd zijn.

Volgens artikel 18, lid 1, van “Brussel I” mag een consument een rechtsvordering tegen de wederpartij bij een overeenkomst instellen voor de gerechten van de lidstaat op het grondgebied waarvan die partij woonplaats heeft of voor de gerechten van de plaats waar de consument woonplaats heeft. In artikel 17, lid 1, onder c), is bepaald dat de keuze aan de consument is wanneer de overeenkomst is gesloten met een persoon die commerciële of beroepsactiviteiten ontplooit in de lidstaat waar de

consument woonplaats heeft, of dergelijke activiteiten met ongeacht welke middelen richt op die lidstaat, of op meerdere staten met inbegrip van die lidstaat, en de overeenkomst onder die activiteiten valt. Aangezien van deze regel niet kan worden afgeweken door een eerder gesloten overeenkomst bij het ontstaan van het geschil overeenkomstig artikel 17, en aangezien de boekhandelaar een website heeft gemaakt die in het bijzonder gericht is op het aantrekken van klanten in lidstaat 1, richtte de onderneming haar commerciële activiteiten op de lidstaat waarin mevrouw A woonplaats heeft, zodat zij een rechtsvordering tegen de boekhandelaar kan instellen voor de rechtbank die bevoegd is in haar eigen woonplaats⁽²⁴⁾.

- (24) Deze kwestie is het voorwerp geweest van een zaak bij het Europees Hof van Justitie, dat een aantal elementen heeft aangereikt waarmee kan worden vastgesteld dat activiteiten via een website tot een bepaalde lidstaat zijn gericht. Het gaat onder meer om het gebruik van een andere taal van de betrokken lidstaat die anders is dan die van de onderneming, het geven van prijzen in een valuta die specifiek is voor die staat, vermelding van de richtingaanwijzingen van een of meer lidstaten naar de gebouwen van het betrokken bedrijf waar de diensten die worden verstrekt, worden aangeboden, het gebruik van een andere top level domeinnaam dan die van de staat waar de handelaar is gevestigd en de vermelding van een internationale klantenkring die bestaat uit personen met woonplaats in verschillende lidstaten. Dit zijn enkele van de feitelijke indicatoren ter vaststelling van het voornemen om bedrijfsactiviteiten tot de lidstaat van de consument te richten. Zie de samengevoegde zaken *Pammer v Reederei Karl Schlüter GmbH & Co KG* (C-585/08) en *Hotel Alpenhof GesmbH v Oliver Heller* (C-144/09).

2.2.3.5. Exclusieve bevoegdheid

Artikel 24 van de verordening “Brussel I” bevat een lijst van omstandigheden die de exclusieve bevoegdheid rechtvaardigen wanneer er een vermoeden bestaat van een bijzonder nauwe band met de gerechten van een bepaalde lidstaat of wanneer er een bijzondere behoefte is aan rechtszekerheid.

Voorbeelden hiervan zijn onder meer procedures inzake zakelijke rechten op en huur en verhuur, pacht en verpachting van onroerende goederen of procedures inzake de registratie of de geldigheid van octrooien of andere industriële eigendomsrechten. In alle gevallen die zijn vermeld in artikel 24 is het uitgesloten dat een vordering wordt ingesteld voor een ander gerecht, zoals het gerecht van de woonplaats van de verweerder of een ander gerecht dat door de partijen is aangewezen in een forumkeuzebeding⁽²⁵⁾.

2.2.4. Maatregelen inzake het kort geding en voorlopige bescherming

Ten aanzien van voorlopige maatregelen voorziet artikel 35 van “Brussel I” ook in de mogelijkheid een aanvraag in te dienen bij de gerechten van een lidstaat wanneer dergelijke maatregelen uit hoofde van de wetgeving van die staat beschikbaar zijn. Dit geldt indien de gerechten van een andere lidstaat krachtens deze verordening bevoegd zijn om van het bodemgeschil kennis te nemen. Er moet worden opgemerkt dat er in de “herschikking” van Brussel I een nieuwe definitie van “beslissing” is gekomen, waarbij deze term wordt uitgebreid met een beslissing die een voorlopige of beschermende maatregel toestaat, genomen door een gerecht dat bevoegd is om krachtens de verordening van het bodemgeschil kennis te nemen; dit omvat niet een dergelijke maatregel die is toegekend door een dergelijk gerecht zonder dat de verweerder, die waarschijnlijk de persoon is tegen wie de maatregel wordt genomen, wordt gedagvaard voordat de maatregel wordt toegekend, tenzij de beslissing waarin de maatregel is opgenomen aan de verweerder wordt meegedeeld voordat de tenuitvoerlegging plaatsvindt. Echter een beslissing waarbij een voorlopige en beschermende maatregel wordt toegekend door een gerecht dat niet krachtens

Brussel I bevoegd is om van het bodemgeschil kennis te nemen, wordt niet erkend en ten uitvoer gelegd uit hoofde van de verordening.

2.2.5. Het voorkomen van parallele procedures — Europese litispendingie

Zelfs onder de bevoegdheidsregels van “Brussel I” blijft het mogelijk dat meer dan een gerecht in de Europese Unie bevoegd is in hetzelfde burgerrechtelijk geschil. De Europese litispendingieregel voorkomt dat de gerechten van twee of meer lidstaten tegelijkertijd dezelfde zaak behandelen, met hetzelfde onderwerp en tussen dezelfde partijen, met het daarmee gepaard gaande risico tegenstrijdige beslissingen te nemen en justitiële en andere middelen te verspillen. Wanneer dergelijke procedures worden ingeleid voor de gerechten van verschillende lidstaten, moet elk ander gerecht dan dat waar de zaak eerst aanhangig is gemaakt, zelf de procedures opschorten, totdat het gerecht waar de zaak als eerste aanhangig is gemaakt, heeft vastgesteld of het bevoegd is. Wanneer is vastgesteld dat het gerecht waarbij de zaak het eerst aanhangig is gemaakt, bevoegd is, wijst elk ander gerecht dan het gerecht waarbij de zaak het eerst aanhangig is gemaakt, de zaak af⁽²⁶⁾. Deze regel is van groot belang in de grensoverschrijdende juridische praktijk. In de “herschikking Brussel I” zijn belangrijke wijzigingen aangebracht in de regels op het gebied van de litispendingie: allereerst kan een aangezocht gerecht elk ander aangezocht gerecht verzoeken om de datum waarop het is aangezocht, en moet het om deze informatie verzochte gerecht dit zo spoedig mogelijk meedelen. Vervolgens moet elk ander gerecht dan dat dat als eerste is aangezocht, wanneer er verschillende gerechten zijn aangezocht met exclusieve bevoegdheid, overeenkomstig artikel 26, de zaak afwijzen

(25) Zie artikel 27.

(26) Zie artikel 29; artikel 30 bevat een gelijksoortige regeling voor gerelateerde acties, waarvan een definitie is opgenomen in artikel 30, lid 3.

ten gunste van het eerst aangezochte gerecht. Daarnaast verschilt deze regel in het kader van de “herschikking Brussel I” ten aanzien van exclusieve forumkeuzebedingen⁽²⁷⁾ als volgt, wat van groot belang is in het geval van een forumkeuze: wanneer een door de partijen gekozen gerecht is aangezocht en exclusieve bevoegdheid heeft krachtens het forumkeuzebeding, moet elk ander aangezocht gerecht de procedure opschorten en, wanneer is bepaald dat het gekozen gerecht bevoegd is, zich onbevoegd verklaren ten gunste van het gekozen gerecht⁽²⁸⁾. Tot slot worden de bepalingen over litispendingie ook toegepast, zij het in gewijzigde vorm, op vorderingen in niet-EU-lidstaten wanneer een gerecht in een lidstaat wordt aangezocht op grond van de bepalingen in de artikelen 4 en 7 tot en met 9 en een geding aanhangig is tussen dezelfde partijen met hetzelfde onderwerp⁽²⁹⁾.

2.2.6. Erkenning en tenuitvoerlegging van beslissingen die door de gerechten van andere lidstaten zijn gegeven onder de „Brussel I herschikking”

De verordening Brussel I heeft gezorgd voor de vereenvoudiging van de formaliteiten voor de erkenning en tenuitvoerlegging van beslissingen die zijn gegeven door een gerecht in één lidstaat (“de lidstaat van herkomst”)⁽³⁰⁾ in een andere lidstaat (“de aangezochte lidstaat”). De verordening introduceerde een eenvoudige en uniforme procedure voor het uitvoerbaar verklaren van een beslissing in een andere lidstaat, ook wel bekend als de “exequaturprocedure”.

(27) Zie lid 2.2.3.3 en voetnoot 15.

(28) Zie artikel 31 en overweging (22).

(29) Zie artikel 33; er is een soortgelijke regel met betrekking tot gerelateerde acties; deze bepalingen werden ten dele ingevoegd zodat de EU het Haagse Verdrag op het gebied van bedingen van forumkeuze kon ratificeren; zie ook de overwegingen (23) en (4).

(30) Zie de definitie in artikel 2(d).

Deze procedure werd verder ontwikkeld in de herschikking Brussel I, waarin de exequaturprocedure volledig werd afgeschaft. Vanaf 10 januari 2015 hoeft een schuldeiser niet langer een verklaring van uitvoerbaarheid aan te vragen; hij kan rechtstreeks verzoeken om uitvoering van de beslissing⁽³¹⁾.

2.2.6.1. Erkenning

Overeenkomstig artikel 36 wordt een in een lidstaat gegeven beslissing automatisch erkend in de overige lidstaten, zonder enige procedure. Erkenning kan alleen worden geweigerd in enkele uitzonderingsgevallen, waarvan het belangrijkste geval, op het gebied van de rechtspraak, wordt geregeld in artikel 45, lid 1, onder b), met betrekking tot beslissingen die bij verstek zijn gegeven.

2.2.6.2. Tenuitvoerlegging

Zoals hierboven vermeld is in de herschikking Brussel I een aanzienlijke verandering doorgevoerd in de procedure om een beslissing die is gegeven in één lidstaat, uitvoerbaar te verklaren in een andere lidstaat. De partij die de beslissing wenst uit te voeren – “de schuldeiser” – moet niet langer een verklaring van uitvoerbaarheid aanvragen, maar de beslissing wordt rechtstreeks uitvoerbaar in de andere lidstaat indien bepaalde documenten worden overgelegd. Een schuldeiser die een beslissing wil uitvoeren, verzoekt het gerecht van oorsprong een certificaat af te geven ter bevestiging van de uitvoerbaarheid en met informatie over de beslissing⁽³²⁾. Het certificaat en een kopie van de beslissing verlenen vervolgens voldoende bevoegdheid voor de tenuitvoerlegging in de aangezochte lidstaat⁽³³⁾.

(31) Zie artikel 39.

(32) Zie artikel 53 en bijlage 1.

(33) Zie artikel 37.

De schuldeiser wordt zo niet alleen in staat gesteld de beslissing uit te voeren in de aangezochte lidstaat, overeenkomstig het recht van en onder dezelfde voorwaarden als een beslissing die wordt gegeven in die staat⁽³⁴⁾, een uitvoerbare beslissing verleent ook de bevoegdheid voorlopige maatregelen, met inbegrip van beschermende maatregelen, te gebruiken in overeenstemming met het recht van de aangezochte lidstaat⁽³⁵⁾. Wanneer een beslissing een bevel bevat dat in de wetgeving van de aangezochte lidstaat niet bekend is, moet het bevel worden aangepast aan een bevel met een gelijke werking in die staat⁽³⁶⁾.

2.2.6.3. *Weigering van erkenning en tenuitvoerlegging*

Erkenning kan worden geweigerd wanneer er reden is voor weigering van erkenning als bedoeld in artikel 45. Een beslissing wordt niet erkend (a) indien een dergelijke erkenning kennelijk strijdig is met de openbare orde (ordre public) van de aangezochte lidstaat, (b) indien in geval van een beslissing is aangetoond dat het stuk dat het geding inleidde of een gelijkwaardig stuk, niet zo tijdig en op zodanige wijze als met het oog op zijn verdediging nodig was, aan de verweerder is betekend of meegedeeld, of (c) indien zij in strijd is met de regels inzake de exclusieve bevoegdheid of met de bijzondere voorschriften betreffende verzekeringen of consumentenovereenkomsten⁽³⁷⁾. In alle andere gevallen moet het gerecht in de aangezochte lidstaat de vaststelling van feiten met betrekking tot de bevoegdheid van het gerecht van oorsprong accepteren en is het uitdrukkelijk verboden om de bevoegdheid van dat gerecht te herzien⁽³⁸⁾. Artikel 36 stelt dat in geen

geval wordt overgegaan tot een onderzoek van de juistheid van de in den vreemde gegeven beslissing⁽³⁹⁾. Elke belanghebbende persoon kan om een beslissing verzoeken dat geen van de gronden tot weigering van erkenning van toepassing zijn op een bepaalde beslissing⁽⁴⁰⁾. Een belanghebbende partij kan een aanvraag indienen tegen de erkenning en de persoon tegen wie de beslissing is uitgesproken, kan een aanvraag indienen tegen de uitvoering voor een van de voor dit doel door de Commissie genoemde gerechten⁽⁴¹⁾. Deze betreft uitsluitend de tenuitvoerlegging van de beslissing en niet de feiten van de zaak⁽⁴²⁾. Voorts kan de persoon tegen wie de beslissing is uitgesproken, bij het gerecht de weigering van erkenning of tenuitvoerlegging van een beslissing aanvragen op basis van een van de gronden voor weigering van erkenning⁽⁴³⁾. In een speciale procedure kan door de partijen een beroep worden ingesteld tegen de beslissing over het verzoek tot weigering van tenuitvoerlegging⁽⁴⁴⁾.

2.2.7. Tenuitvoerlegging van authentieke akten en gerechtelijke schikkingen

In de meeste rechtsstelsels van de lidstaten is het mogelijk om uitdrukking te geven aan betalingsverplichtingen of andere soorten contractuele verplichtingen in een overeenkomst of een ander soort document opgesteld door een notaris of waaraan op een andere manier een openbare geldigheid en authenticatie is

(39) Zie artikel 52.

(40) Zie artikel 36, lid 2; de procedure voor een dergelijk verzoek is ook die voor de weigering van tenuitvoerlegging, zie de artikelen 46 tot en met 51.

(41) Zie de artikelen 47 en 75; de informatie moet worden verspreid door de Commissie met behulp van het Europees justitieel netwerk.

(42) Zie artikel 52.

(43) Zie de artikelen 46 tot en met 48 en overweging (29).

(44) Zie de artikelen 49 tot en met 51.

(34) Zie artikel 41

(35) Zie artikel 40.

(36) Zie artikel 54.

(37) Zie artikel 45(e).

(38) Zie artikel 45, lid 2 en 3.

toegekend, bijvoorbeeld door middel van inschrijving in een openbaar register of voor het gerecht. Dergelijke overeenkomsten of instrumenten worden authentieke akten genoemd. Uit hoofde van de vorige bepalingen van “Brussel I”⁽⁴⁵⁾ was een dergelijk instrument, wanneer dit uitvoerbaar was in de lidstaat van herkomst, waar het was verleden, rechtstreeks uitvoerbaar in alle overige lidstaten, onder dezelfde voorwaarden als een beslissing. Dit heeft als duidelijk voordeel dat het een relatief snelle en ongecompliceerde manier is om de betaling van geld of de uitvoering van andere verplichtingen te verzekeren, aangezien een dergelijke authentieke akte rechtstreeks kan worden uitgevoerd zodra de schuldeiser een verklaring van uitvoerbaarheid heeft verkregen. De enige grond waarop tenuitvoerlegging kan worden geweigerd, is de kennelijke strijdigheid met de openbare orde van de aangezochte lidstaat.

Als gevolg van de afschaffing van de noodzaak van een verklaring van uitvoerbaarheid, hoeft de schuldeiser uit hoofde van de “herschikking Brussel I” slechts te beschikken over het instrument zelf en een certificaat afgegeven door de bevoegde autoriteit of, in voorkomend geval, het gerecht van de lidstaat van herkomst⁽⁴⁶⁾. In de “herschikking Brussel I” is ook een definitie van een authentieke akte opgenomen⁽⁴⁷⁾. Soortgelijke bepalingen als die met betrekking tot de tenuitvoerlegging van authentieke akten zijn van toepassing ten aanzien van de gerechtelijke schikkingen⁽⁴⁸⁾.

(45) Zie artikel 57.

(46) Zie de artikelen 58 en 60 van de tekst van de “herschikking”.

(47) Zie artikel 2(c).

(48) Zie artikel 57 en de artikelen 59 en 60 en de definitie in artikel 2, lid b, van de tekst van de “herschikking”.

2.2.8. Bijzondere regelingen voor het eengemaakte octrooigerecht en het Benelux-Gerechtshof

Tegelijk met de “herschikking Brussel I” is met ingang van 15 januari 2015 een nieuwe verordening van toepassing waarin speciale regels zijn vastgesteld ten aanzien van de relatie tussen procedures voor het eengemaakte octrooigerecht en het Benelux-Gerechtshof (hierna samen “de gemeenschappelijke gerechten” genoemd) enerzijds en de gerechten van de lidstaten in het kader van de verordening Brussel I anderzijds⁽⁴⁹⁾. In deze verordening zijn ook regels opgenomen met betrekking tot relaties met gerechten in derde landen, dat wil zeggen niet-EU-landen. Het voorstel waarop deze verordening is gebaseerd, is in juni 2014 goedgekeurd door de Europese Raad en het Parlement. Het instrument bevat bepalingen met betrekking tot de relatieve rechterlijke bevoegdheid van de gerechten van de lidstaten uit hoofde van de bevoegdheidsbepalingen van Brussel I en de relatie tussen deze bevoegdheid en de bevoegdheid van de gemeenschappelijke gerechten. Het bevat tevens regels inzake de “litispendingie” en behandelt de erkenning en tenuitvoerlegging van beslissingen overeenkomstig deze twee regelingen.

Deze wijziging van deerschikking Brussel I werd noodzakelijk om de uitvoering van het “octrooienpakket” mogelijk te maken, dat bestaat uit twee verordeningen⁽⁵⁰⁾ (de “eengemaakte octrooiverordeningen”) en een internationale overeenkomst (de “overeenkomst betreffende het eengemaakte octrooigerecht” of “UPC-overeenkomst”) waarbij een

(49) Zie verordening (EU) nr. 542/2014 van de Europese Raad en het Parlement.

(50) Verordening (EU) nr. 1257/2012 van het Europees Parlement en de Raad tot het uitvoering geven aan nauwere samenwerking op het gebied van de instelling van eenheidsoctrooibeschermt; de verordening (EU) nr. 1260/2012 van de Raad tot het uitvoering geven aan nauwere samenwerking op het gebied van de instelling van eenheidsoctrooibeschermt met betrekking tot de toepasselijke vertaalregelingen.

eenheidsoctrooibescherming wordt ingesteld in de Europese Unie. Volgens de UPC-overeenkomst en de verordeningen wordt het mogelijk om een Europees octrooi met eenheidswerking te verkrijgen – een rechtstitel die een uniforme bescherming voor een uitvinding in 25 lidstaten⁽⁵¹⁾ waarborgt – via één loket, met kostenvoordelen en minder administratieve lasten.

Het Benelux-Gerechtshof is een gemeenschappelijk gerecht van België, Luxemburg en Nederland, dat is opgericht in 1965 en dat moet zorgen voor uniforme toepassing van regels die op diverse gebieden, zoals intellectuele eigendom (in het bijzonder bepaalde soorten rechten op het gebied van handelsmerken, modellen en tekeningen), gemeenschappelijk gelden voor de Benelux-landen. Tot nog toe bestond de taak van het Benelux-Gerechtshof voornamelijk in het doen van prejudiciële uitspraken over de interpretatie van deze regels. De drie lidstaten schiepen in 2012 de mogelijkheid om de bevoegdheden van het Benelux-Gerechtshof uit te breiden zodat dit hof ook rechterlijke bevoegdheden heeft ten aanzien van bepaalde zaken die binnen het toepassingsgebied van de verordening Brussel I vallen.

Deze wijzigingen van deerschikking Brussel I zijn gericht op het waarborgen van de verenigbaarheid van de overeenkomst betreffende deze gemeenschappelijke gerechten en de Brussel I herschikking, en op het aanpakken van de specifieke kwestie van de bevoegdheidsregels ten aanzien van verweerders in niet-EU-lidstaten.

De belangrijkste bevoegdheidsregel is dat een gemeenschappelijk gerecht bevoegd is volgens de regels van Brussel I indien een dergelijke bevoegdheid krachtens deze regels zou worden verleend aan de gerechten van een lidstaat die partij is bij de overeenkomst tot oprichting van dat gerecht

ten aanzien van een juridische kwestie die valt onder de werkingssfeer van de overeenkomst. Met betrekking tot partijen die woonplaats hebben buiten de EU, worden de regels van Brussel I uitgebreid voor toepassing op verweerders die woonplaats hebben in derde landen voor aangelegenheden die onder de bevoegdheid van de gemeenschappelijke gerechten vallen. Bovendien kunnen de gemeenschappelijke gerechten verweerders die buiten de EU woonplaats hebben, horen op basis van een subsidiaire regel inzake de rechterlijke bevoegdheid: indien een gemeenschappelijk gerecht bevoegd is ten aanzien van een geschil betreffende een binnen de Unie schade veroorzakende inbreuk op een Europees octrooi, kan dat gerecht ook bevoegdheid uitoefenen in verband met een vordering tot schadevergoeding voor de door een dergelijke inbreuk buiten de Unie veroorzaakte schade tegen een verweerder die geen woonplaats heeft in de EU, indien eigendom van de verweerder zich bevindt in een lidstaat die partij is bij de overeenkomst inzake het gemeenschappelijk gerecht⁽⁵²⁾. De regels inzake litispentie van de herschikking Brussel I worden toegepast op vorderingen die tegelijkertijd worden ingesteld bij een gemeenschappelijk gerecht en bij een gerecht van een lidstaat die geen partij is bij de desbetreffende overeenkomst⁽⁵³⁾. In het algemeen zijn ten aanzien van de erkenning en tenuitvoerlegging de voorschriften van Brussel I van toepassing, behalve wanneer de beslissing van een gemeenschappelijk gerecht moet worden uitgevoerd in een lidstaat die partij is bij de desbetreffende overeenkomst en de overeenkomst regels bevat inzake de erkenning en tenuitvoerlegging, in welk geval deze regels van toepassing zijn⁽⁵⁴⁾.

(51) De verordeningen voor het gemeenschappelijke octrooi werden aangenomen met nauwere samenwerking tussen alle lidstaten, met uitzondering van Italië en Spanje.

(52) Zie artikel 71b.

(53) Zie artikel 71c.

(54) Zie artikel 71d.

De Europese procedures in burgerlijke en handelszaken

3.1. Overzicht

De Europese Unie heeft vier afzonderlijke verordeningen aangenomen die de snelle en efficiënte invordering van openstaande schulden (hierna gezamenlijk de “Europese procedures”) vergemakkelijken. Drie verordeningen stellen uniforme Europese procedures vast die voor de partijen beschikbaar zijn als alternatief voor de bestaande procedures van de nationale wetgevingen. De vierde verordening bepaalt dat het gerecht dat een uitspraak deed, bevestigt dat aan bepaalde procedurele minimumnormen is voldaan. De beslissingen die in deze procedures zijn afgegeven, worden erkend en uitgevoerd in een andere lidstaat zonder dat een uitvoerbaarverklaring (exequatur) vereist is. De bij deze verordeningen gecreëerde procedures zijn, in volgorde van goedkeuring: de Europese executorialie titel voor niet-betwiste schuldvorderingen (“EET”) ⁽⁵⁵⁾, het Europees betalingsbevel (“EBB”) ⁽⁵⁶⁾, de Europese procedure voor geringe vorderingen (“EPGV”) ⁽⁵⁷⁾ en het Europees bevel tot conservatoir beslag op bankrekeningen (“EBCBB”) ⁽⁵⁸⁾. De procedures zijn alleen beschikbaar ten aanzien van grensoverschrijdende zaken.

(55) Verordening (EG) nr. 805/2004 van het Europees Parlement en de Raad van 21 april 2004.

(56) Verordening (EG) nr. 1896/2006 van het Europees Parlement en de Raad van 12 december 2006.

(57) Verordening (EG) nr. 861/2007 van het Europees Parlement en de Raad van 11 juli 2007.

(58) Verordening (EU) nr. 655/2014 van het Europees Parlement en de Raad.

3.2. De Europese executorialie titel voor niet-betwiste schuldvorderingen – “EET”

Het doel van de **verordening** tot invoering van een **Europese executorialie titel voor niet-betwiste schuldvorderingen** ⁽⁵⁹⁾ was het afschaffen van alle tussenmaatregelen die moeten worden genomen voordat de beslissing in een andere lidstaat dan die waarin de beslissing is gegeven, ten uitvoer kan worden gelegd, door middel van de vaststelling van procedurele minimumnormen. Deze verordening is, met een aantal uitzonderingen, van toepassing in burgerlijke en handelszaken, ongeacht de aard van het gerecht.

Het begrip **„niet-betwiste schuldvordering”** heeft betrekking op alle situaties waarin een schuldeiser, gelet op het feit dat gebleken is dat de schuldenaar de aard of de omvang van een schuldvordering niet betwist, een gerechtelijke beslissing tegen deze schuldenaar heeft verkregen of een executorialie titel waarin de schuld wordt bevestigd of erkend, waarmee de schuldenaar uitdrukkelijk moet instemmen, in de vorm van een authentieke akte of een door een gerecht goedgekeurde schikking.

Als een beslissing over een niet-betwiste schuldvordering is gegeven in een lidstaat en moet worden erkend en uitgevoerd in een andere lidstaat, heeft de schuldeiser twee mogelijkheden: hij kan of een aanvraag indienen voor de waarmaking van deze beslissing als Europese executorialie titel of hij kan verzoeken om een uitvoerbaarheidsbeslissing volgens de “verordening Brussel I”. Een beslissing die in de lidstaat van oorsprong als Europese executorialie titel is gewaarmerkt, wordt in de andere lidstaten erkend en ten uitvoer gelegd zonder dat een verklaring van uitvoerbaarheid nodig is. Voor beslissingen die zijn gegeven in rechtsvorderingen die na 10 januari 2015

(59) De verordening geldt voor alle lidstaten behalve Denemarken.

zijn ingesteld, is de exequaturprocedure afgeschaft door de „herschikking Brussel I”. Voor deze beslissingen heeft de Europese executorialie titel bijzondere relevantie ten aanzien van de uitvoering van onderhoudsvorderingen vanuit het Verenigd Koninkrijk, aangezien een verklaring van uitvoerbaarheid uit hoofde van de verordening betreffende onderhoudsverplichtingen gehandhaafd blijft voor deze lidstaat.

Voorbeeld 4

De heer A heeft een geldvordering ingesteld tegen de heer B door middel van een rechtsvordering in lidstaat 1, waar beiden woonplaats hebben. Het gerecht heeft de heer B, die de vordering tijdens de gerechtelijke procedure niet heeft betwist, gelast 10 000 euro te betalen aan de heer A. Aangezien de heer B onlangs al zijn monetaire activa heeft overgedragen aan een bank in lidstaat 2, wil de heer A weten hoe hij de beslissing in lidstaat 2 kan uitvoeren.

Op dit moment heeft de heer A twee mogelijkheden: hij kan een aanvraag indienen bij het gerecht van oorsprong in lidstaat 1 voor de waarmaking van de beslissing als een Europese executorialie titel voor niet-betwiste schuldvorderingen; de beslissing wordt met de waarmaking erkend en uitvoerbaar in lidstaat 2 zonder dat een andere specifieke procedure hoeft te worden gevoerd. De tweede optie is dat de heer A overeenkomstig de verordening “Brussel I” een aanvraag indient in lidstaat 2, waar de tenuitvoerlegging wordt gevraagd, voor een verklaring van uitvoerbaarheid van de beslissing. De “exequaturprocedure”, zoals vastgesteld in die verordening, omvat onder meer procedures in lidstaat 2 afzonderlijk van die in lidstaat 1 waarin de beslissing is gegeven. Dit kan leiden tot een zekere vertraging en aanleiding geven tot aanvullende kosten.

In de toekomst zal de heer A, wat de tweede mogelijkheid betreft, geen verklaring van uitvoerbaarheid in lidstaat 2 hoeven aan te vragen, aangezien de beslissing vanaf 10 januari 2015 in lidstaat 2 zal worden erkend en uitvoerbaar zal zijn, zonder dat intermediaire procedures, zoals momenteel onder de verordening “Brussel I”, hoeven te worden gevoerd.

De EET-procedure biedt grote voordelen voor schuldeisers, voor wie de tenuitvoerlegging van beslissingen ten aanzien van niet-betwiste schuldvorderingen in andere lidstaten snel en doeltreffend verloopt, zonder tussenkomst van het gerechtelijke apparaat van de lidstaat waar de tenuitvoerlegging wordt gevraagd en zonder de daaruit voortvloeiende vertragingen en kosten. Bovendien wordt in het algemeen vertaling overbodig gemaakt, aangezien gebruik wordt gemaakt van meertalige standaardformulieren voor de waarmaking. Het gerecht van oorsprong verstrekt het bewijs van waarmaking als Europese executorialie titel met gebruik van het standaardformulier van bijlage I, in de taal van de beslissing. In de EET-verordening zijn minimumnormen vastgesteld voor de procedure die tot de beslissing leidt, teneinde ervoor te zorgen dat de schuldenaar, zo tijdig en op zodanige wijze als met het oog op zijn verdediging nodig is, in kennis wordt gesteld van de tegen hem ingestelde vordering, van de vereisten voor zijn actieve betrokkenheid bij de procedure om de vordering te betwisten, en van de gevolgen indien hij zich afzijdig houdt. De gerechten van de lidstaat van oorsprong zijn belast met de taak de volledige naleving van de procedurele minimumnormen te controleren voordat het gestandaardiseerde bewijs van waarmaking als Europese executorialie titel wordt verstrekt dat deze controle en de resultaten ervan transparant maakt. De belangen van de schuldenaar worden beschermd tijdens de uitvoeringsfase door het toestaan van een beperkt recht van weigering van

de vordering in de lidstaat van tenuitvoerlegging, waarbij het herzien van de inhoud niet is toegestaan.

De EET is vanaf 21 oktober 2005 van toepassing. Nadere informatie over de EET-procedure is te vinden in de praktische handleiding voor de toepassing van de EET-verordening die is gepubliceerd onder de auspiciën van het Europees justitieel netwerk in burgerlijke en handelszaken⁽⁶⁰⁾.

3.3. De Europese betalingsbevelprocedure – “EBB”

Deze procedure vertoont enkele overeenkomsten met de EET, aangezien zij ook betrekking heeft op de grensoverschrijdende geldvorderingen die niet worden betwist, en leidt tot de toekenning van een bevel dat in andere lidstaten uitvoerbaar is zonder dat de intermediaire procedures als vastgesteld in de verordening “Brussel I” nodig zijn. In tegenstelling tot de EET is het echter niet nodig eerst te beschikken over een rechterlijke beslissing of een document van schuld, zoals een authentieke akte of gerechtelijke schikking. Het EBB kan alleen worden gebruikt voor geldvorderingen voor specifieke bedragen die opeisbaar zijn op het tijdstip waarop het verzoek om het betalingsbevel wordt ingediend. Het EBB is een zuiver schriftelijke procedure en er is in principe geen sprake van een rechtszitting, tenzij of totdat het EBB wordt betwist of bestreden. Zodra tegen het EBB bezwaar wordt gemaakt, wordt de zaak niet langer voortgezet volgens de EBB-procedure; indien de eiser de zaak wenst voort te zetten, moet dat gebeuren volgens een andere passende procedure.

De EBB-procedure is in die zin facultatief dat het aan de eiser is om te kiezen er gebruik van te maken in plaats van de andere beschikbare manieren

waarop dezelfde vordering kan worden ingesteld, met inbegrip van het nationale procesrecht. De procedure kan eenvoudig worden gestart door het invullen van het aanvraagformulier, formulier A, dat is opgenomen in de bijlage bij de verordening. Formulier A en de andere EBB-formulieren zijn ook beschikbaar in elektronische versies [op het Europese e-justitieportaal](#)⁽⁶¹⁾.

Het EBB is bijzonder interessant voor eisers die veel vorderingen hebben van betrekkelijk geringe waarde die waarschijnlijk niet zullen worden betwist, met name in zaken tussen ondernemingen en consumenten. Er moet echter aan worden herinnerd dat de bevoegdheidsregels die krachtens het EBB van toepassing zijn op de vorderingen tegen consumenten, verschillen van die van de verordening “Brussel I”, die anders van toepassing zou zijn. Wanneer een vordering die valt onder de EBB-procedure uit een consumentenovereenkomst voortvloeit en de consument de verweerder is, moet het bevoegde gerecht het gerecht van de lidstaat zijn waar de verweerder woonplaats heeft, zoals vastgesteld overeenkomstig artikel 59 van de verordening Brussel I.

Indien de vordering die valt onder het EBB is aanvaard en niet door de verweerder wordt betwist, vaardigt het gerecht het bevel en een certificaat uit en kan de beschikking vervolgens worden uitgevoerd in andere lidstaten zonder dat aanvullende procedures nodig zijn en zonder dat het Europese exequatur van de verordening “Brussel I” nodig is. In deze zin schaft de EBB-verordening het exequatur af⁽⁶²⁾. De tenuitvoerlegging vindt plaats onder voorwaarden die vergelijkbaar zijn met die voor de tenuitvoerlegging van een EET.

(60) Deze gids is online toegankelijk op http://ec.europa.eu/civiljustice/publications/docs/guide_european_enforcement_order_nl.pdf.

(61) https://e-justice.europa.eu/dynform_intro_taxonomy_action.do?idTaxonomy=155&plang=nl&init=true&refresh=1

(62) Zie artikel 19 van de verordening EBB.

Het EBB trad op 12 december 2008 in werking. Nadere informatie over de EBB-procedure is te vinden in de praktische handleiding voor de toepassing van de EBB-verordening die is gepubliceerd onder de auspiciën van het Europees justitieel netwerk in burgerlijke en handelszaken⁽⁶³⁾.

3.4. De Europese procedure voor geringe vorderingen – “EPGV”

De Europese procedure voor geringe vorderingen, (“EPGV”) is de derde procedure waarin de intermediaire maatregelen die vereist zijn voor de erkenning en tenuitvoerlegging van beslissingen zijn beperkt, aldus gehoeveerd aan de oproep van de Europese Raad van Tampere⁽⁶⁴⁾. In dat opzicht is de procedure vergelijkbaar met de EET- en EBB-procedures. In andere opzichten verschilt zij echter sterk van die twee procedures.

In de eerste plaats heeft de EPGV betrekking op betwiste en niet-betwiste zaken en bevat zij dus bepalingen van procedurele aard, met inbegrip van bepalingen voor het houden van een mondelinge behandeling en de bewijsverkrigging. Het bevat ook een aantal termijnen die, indien zij in acht worden genomen, ervoor zorgen dat de procedure zelfs in verdedigde zaken sneller worden beëindigd dan volgens andere procedures. De EPGV is in feite een schriftelijke procedure en is bedoeld om te worden gebruikt door eisers en verweerders met zo min mogelijk moeite en zonder dat juridische vertegenwoordiging nodig is, hoewel vertegenwoordiging niet is uitgesloten.

De EPGV is, zoals het EBB, alleen beschikbaar voor grensoverschrijdende zaken en is een alternatief voor de nationale procedures van soortgelijke aard.

De in het gelijk gestelde partij in een EPGV kan rekenen op kostenvergoeding door de andere partij, maar alleen als deze kosten in verhouding staan tot de waarde van de vordering. De beperking van de procedurekosten is essentieel voor het doel van de EPGV, namelijk het vergemakkelijken van de toegang tot de rechter, in het bijzonder voor individuele consumenten en eigenaren van kleine ondernemingen die anders niet bereid of in staat zouden zijn hun vorderingen in te stellen in andere lidstaten dan hun eigen lidstaat.

Het belangrijkste aspect van de EPGV is de beschrijving van de vorderingen die krachtens de procedure in behandeling kunnen worden genomen. In de eerste plaats mogen deze niet meer dan 2 000 EUR bedragen. Dit bedrag wordt berekend aan het begin van de procedure, zonder hierbij rente en kosten mee te rekenen. Als er sprake is van een tegenvordering in een verdedigde zaak, mag de tegenvordering de grens van 2 000 EUR ook niet overschrijden, maar worden de vordering en de tegenvordering niet bij elkaar opgeteld bij de berekening van het bedrag. Met betrekking tot het onderwerp van de vorderingen, kunnen vorderingen op burgerlijk en handelsgebied worden ingesteld in het kader van de EPGV, met vergelijkbare uitzonderingen als die van de verordening “Brussel I”. Een aantal aanvullende onderwerpen zijn uitgesloten, met inbegrip van vorderingen op het gebied van arbeid, de huur en verhuur van onroerende zaken en vorderingen uit onrechtmatige daad die verband houden met inbreuken op de persoonlijke levenssfeer en laster.

De tenuitvoerlegging van een bevel in het kader van de EPGV is vergelijkbaar met de tenuitvoerlegging in verband met de EET en het EBB; een certificaat wordt uit hoofde van de verordening afgegeven door het gerecht dat het bevel toekende en de beslissing wordt betekend aan de partijen. Zodra het certificaat en de beslissing beschikbaar zijn, is er geen verdere procedure

(63) Deze gids is online toegankelijk via bestand: http://ec.europa.eu/justice/civil/index_nL.htm

(64) Zie lid 1.5.

vereist voordat de tenuitvoerlegging kan plaatsvinden in een andere lidstaat. De formulieren voor de EPGV zijn, net als voor het EBB, online beschikbaar in de verschillende talen van de EU en de elektronische versie kan online worden ingevuld en online naar het bevoegde gerecht worden verstuurd, indien dat gerecht dit toestaat ⁽⁶⁵⁾.

De EPGV werd van kracht op 1 januari 2009. Nadere informatie over de EPGV-procedure is te vinden in de praktische handleiding voor de toepassing van de EPGV-verordening die is gepubliceerd onder de auspiciën van het Europees justitieel netwerk in burgerlijke en handelszaken ⁽⁶⁶⁾.

Voor de EPGV-verordening is, op het tijdstip van het schrijven van deze handleiding, een voorstel van de Commissie in behandeling om een aantal wijzigingen door te voeren in de procedure ⁽⁶⁷⁾.

3.5. Het Europees bevel tot conservatoir beslag op bankrekeningen – “EBCBB”

Met de herschikking Brussel I, de EET, het EBB en de EPGV heeft het burgerrechtelijk acquis van de EU zich ontwikkeld tot een stadium waarin schuldeisers die bij betalingsvorderingen in een lidstaat een uitvoerbare titel hebben verkregen, dit bevel relatief eenvoudig en goedkoop in een andere lidstaat kunnen laten uitvoeren, zonder dat hiervoor extra procedurele stappen vereist zijn. Tot nu toe was de daadwerkelijke uitvoering van het bevel echter

een zaak van het nationale recht en nationale procedures, die heel sterk verschillen van lidstaat tot lidstaat. Een algemeen gangbare procedure als het gaat om de methoden voor de tenuitvoerlegging is de “bevriezing” van bankrekeningen om te voorkomen dat een onwillige schuldenaar middelen van rekeningen verwijdt of overschrijft ten nadele van de belangen van schuldeisers. Dit is in het bijzonder een probleem voor een schuldeiser die tegelijkertijd tracht bankrekeningen van de schuldenaar in verschillende lidstaten veilig te stellen. Dit kan omslachtig en duur blijken als dit via verschillende nationale procedures moet worden gedaan. Daarom begon de Europese Commissie met het opstellen van een voorstel voor een Europees bevel tot conservatoir beslag op bankrekeningen. De verordening op basis van het voorstel werd aangenomen op 15 mei 2014 en wordt van kracht met ingang van 18 januari 2017 ⁽⁶⁸⁾. Een belangrijk kenmerk van de EBCBB-procedure is dat de procedure voorziet in één bevel dat bij de gerechten van één lidstaat wordt ingesteld, op grond waarvan de bankrekeningen van een schuldenaar in elke lidstaat kunnen worden “bevroren”. Het bevel moet worden uitgevaardigd zonder dat de schuldenaar wordt gehoord om te voorkomen dat hij de middelen waarop beslag moet worden gelegd, verplaatst in de tijd die nodig is om het bevel uit te voeren. Om dit te compenseren, voorziet de procedure in waarborgen voor schuldenaars om ervoor te zorgen dat het “bevroren” bedrag een weerspiegeling is van het bedrag van de legitieme vordering van de schuldeiser en dat de schuldenaar tijdig de gelegenheid krijgt om naar de rechter te stappen en op te komen tegen het bevel. Een meer gedetailleerde uitleg van de procedure is opgenomen in hoofdstuk 13 over de tenuitvoerlegging van beslissingen.

(65) Zie https://e-justice.europa.eu/dynform_intro_form_action.do?idTaxonomy=177&lang=nl&init=true&refresh=1 voor de online-formulieren voor de EPGV.

(66) Deze gids is online toegankelijk via bestand: http://ec.europa.eu/justice/civil/files/small_claims_practice_guide_nl.pdf

(67) Zie de tekst van het voorstel, gedateerd 19 november 2013; COM(2013) 794 def. 2013/0403(COD).

(68) Verordening (EU) nr. 655/2014 van het Europees Parlement en de Raad van 15 mei 2014 tot vaststelling van een procedure betreffende het Europees bevel tot conservatoir beslag op bankrekeningen om de grensoverschrijdende inning van schuldvorderingen in burgerlijke en handelszaken te vergemakkelijken

Insolventie

4.1. Achtergrond

Insolventie was een van de onderwerpen die buiten het toepassingsgebied van de verordening “Brussel I” viel. Niettemin werd erkend dat er een grote behoefte bestond aan een Europees instrument dat de mogelijkheid bood voor een bevel op het gebied van het insolventierecht, dat in alle lidstaten moest worden erkend en ten uitvoer moest worden gelegd en waarvan de toepassing noch beperkt was door de grenzen van de lidstaten, noch door hun nationale, zeer uiteenlopende procedures. De activiteiten van ondernemingen hebben steeds meer internationale en grensoverschrijdende gevolgen vanwege de ontwikkeling van de interne markt. Bovendien moest elke prikkel voor ondernemingen worden weggenomen om goederen van één lidstaat naar de andere over te brengen in een poging de belangen van schuldeisers te dwarsbomen en te streven naar een betere rechtspositie. Voorts zijn voor de goede werking van de interne markt efficiënte en doeltreffende grensoverschrijdende insolventieprocedures nodig in de Europese Unie. Doelstellingen van deze aard konden natuurlijk niet afdoende worden verwezenlijkt op het niveau van de lidstaten, waardoor het nodig was bepalingen inzake rechterlijke bevoegdheid, erkenning en toepasselijk recht in insolventiezaken vast te stellen in het Europees recht. Lidstaten begonnen hiertoe in het begin van de jaren 90, na de inwerkingtreding van het Verdrag van Maastricht, onderhandelingen, die op 23 november 1995 werden afgesloten met de goedkeuring van de tekst van een internationaal verdrag door de toenmalige lidstaten. Dit verdrag is nooit in werking getreden, maar was in feite de basis voor de latere verordening die op 29 mei 2000 werd aangenomen.

4.2. De Europese insolventieverordening ⁽⁶⁹⁾

De Europese insolventieverordening bevat bepalingen voor de regulering van de interactie tussen insolventieprocedures in de lidstaten van de EU. De **verordening** is op 31 mei 2002 in werking getreden en is van toepassing op alle procedures die na die datum zijn ingesteld.

4.2.1. Toepassingsgebied van de Europese insolventieverordening

De insolventieverordening is van toepassing op collectieve insolventieprocedures, ongeacht of de schuldenaar een natuurlijke dan wel een rechtspersoon, een koopman dan wel een particulier is, waarin de schuldenaar het beheer en de beschikking over zijn vermogen geheel of ten dele heeft verloren en een curator is aangewezen ten aanzien van de schuldenaar. De desbetreffende procedures zijn beschreven in artikel 1, lid 1, van de verordening en specifiek vermeld in de bijlagen A en B bij deze verordening. Om de insolventieverordening te kunnen toepassen, moeten de procedures officieel zijn ingevoerd en rechtsgeldig zijn in de lidstaat waar zij worden geopend.

4.2.2. Bevoegdheidsregels in de verordening – artikel 3

De verordening bevat bevoegdheidsregels om vast te stellen welk gerecht in welke lidstaat bevoegd is om insolventieprocedures te openen en te behandelen. Deze zijn gebaseerd op het beginsel dat er in de Europese Unie slechts één procedure met betrekking tot de insolventie van een bepaalde schuldenaar dient te zijn. Deze moet bestaan uit de hoofdprocedure met een

(69) Verordening (EG) Nr. 1346/2000 van de Raad van 29 mei 2000 betreffende insolventieprocedures.

universeel toepassingsgebied en eventuele verdere secundaire procedures. De bevoegdheid voor het openen van de hoofdprocedure moet liggen bij de gerechten van de lidstaat waar het centrum van de voornaamste belangen van de schuldenaar is gelegen⁽⁷⁰⁾. Nationale procedures die uitsluitend het vermogen in de lidstaat van de desbetreffende procedure betreffen – hier “secundaire procedures” genoemd – zijn toegestaan naast de hoofdprocedure⁽⁷¹⁾. Wanneer nationale procedures worden geopend voordat de hoofdprocedure wordt geopend, worden zij “territoriale procedures” genoemd en lopen zij totdat de hoofdprocedure wordt geopend.

4.2.3. Hoofd-, secundaire en territoriale insolventieprocedures

Hoofdotsolventieprocedures en secundaire procedures worden afzonderlijk en gewoonlijk door verschillende curatoren behandeld. Zij kunnen echter alleen bijdragen en leiden tot een efficiënte afwikkeling van de boedel wanneer de gelijktijdige aanhangige procedures worden gecoördineerd. Hiervoor moeten de diverse curatoren nauw samenwerken, in het bijzonder door de uitwisseling van voldoende informatie over de voortgang van de respectievelijke procedures. De curatoren dienen onder meer informatie uit te wisselen over het indienen en verifiëren van vorderingen, evenals over de maatregelen tot beëindiging van de procedures⁽⁷²⁾. Het overwicht van de hoofdprocedure wordt verzekerd doordat de curator van de hoofdprocedure in gelijktijdig aanhangige secundaire procedures kan ingrijpen.

4.2.4. Schuldeisers

Elke schuldeiser die zijn gewone verblijfplaats, woonplaats of zetel heeft in een lidstaat, heeft het recht in elke in een lidstaat lopende insolventieprocedure zijn vorderingen op de schuldenaar in te dienen⁽⁷³⁾. Met het oog op de gelijke behandeling van de schuldeisers moet de uitdeling van de opbrengst evenwel worden gecoördineerd. Volgens artikel 20, lid 2, kan elke schuldeiser behouden wat hij in het kader van een insolventieprocedure heeft verkregen, maar mag hij pas aan de verdeling van de boedel in een andere procedure deelnemen wanneer de schuldeisers met gelijke rang een evenredige uitkering van hun vorderingen hebben gekregen. Of en onder welke voorwaarden een schuldeiser de opening van secundaire procedures mag aanvragen, wordt bepaald door het recht van de lidstaat waarin deze procedures worden geopend⁽⁷⁴⁾. De gevolgen van een dergelijke procedure gelden ook alleen ten aanzien van de goederen van de schuldenaar die zich op het grondgebied van de lidstaat bevinden waarin de secundaire procedures plaatsvinden⁽⁷⁵⁾.

(70) Zie artikel 3.1.

(71) Zie artikel 3.2 en 3.3.

(72) Zie artikel 31.

(73) Zie artikel 40.

(74) Zie artikel 29.

(75) Zie artikel 27.

Voorbeeld 5

Onderneming A is opgericht krachtens de wetgeving van lidstaat 1, waar zij haar bedrijfszetel heeft en waar het centrum van haar voornaamste belangen ligt. Zij heeft insolventie aangevraagd bij het bevoegde gerecht in lidstaat 1, dat een insolventieprocedure heeft geopend en een curator heeft aangesteld. Onderneming B, die haar zetel heeft in lidstaat 2, heeft materiële vorderingen op onderneming A. Onderneming B weet dat onderneming A een vestiging heeft in lidstaat 2, met inbegrip van een groot magazijn en onroerend goed. Onderneming B wil weten hoe zij haar belangen het best kan beschermen tijdens de insolventieprocedure.

Vóór de inwerkingtreding van de insolventieverordening had onderneming B kunnen proberen een gerechtelijk bevel tot tenuitvoerlegging tegen de activa van de onderneming A in lidstaat 2 te verkrijgen. De gevolgen van rechterlijke beslissingen ten aanzien van de insolventieprocedure zouden echter beperkt blijven tot de lidstaat waarin deze beslissingen waren gegeven en individuele uitvoeringshandelingen in andere lidstaten werden vaak niet voorkomen. Als gevolg van de bepalingen van de verordening is dit wezenlijk veranderd. Nu zijn individuele uitvoeringshandelingen in andere lidstaten, uit hoofde van de regels van de verordening, uitgesloten nadat de insolventieprocedure in één lidstaat is geopend. Bijgevolg moet onderneming B, in het voorbeeld van de ondernemingen A en B op basis van de regels van de insolventieverordening, tegenwoordig haar vordering instellen in de insolventieprocedures van bedrijf A die zijn geopend in lidstaat 1.

In een situatie zoals die van onderneming A, waarin de insolvente onderneming materieel vermogen in een andere lidstaat bezit dan die waarin de hoofdinsolventieprocedure plaatsvindt, voorziet de insolventieverordening in de mogelijkheid van het openen van zogenaamde "secundaire procedures". Dergelijke procedures kunnen worden aangespannen onder bepaalde voorwaarden. De gevolgen van deze procedures gelden alleen ten aanzien van de goederen van de schuldenaars die zich op het grondgebied van die andere lidstaat bevinden. Onderneming B kan daarom worden geadviseerd om na te gaan of secundaire insolventieprocedures zijn gestart in lidstaat 2, of om na te gaan of aan de bijzondere voorwaarden is voldaan volgens welke een schuldeiser het opstarten hiervan kan aanvragen.

4.2.5. Toepasselijk recht in een insolventieprocedure – artikel 4

Overeenkomstig artikel 4, lid 1, van de insolventieverordening worden de insolventieprocedure en de gevolgen daarvan beheerst door het recht van de lidstaat op het grondgebied waarvan de insolventieprocedure wordt geopend. De lex concursus is bepalend voor alle rechtsgevolgen van de insolventieprocedure, zowel procedureel als materieel, ten aanzien van de betrokken rechtssubjecten en rechtsbetrekkingen. Deze verordening stelt bovendien voor haar werkingsfeer **uniforme conflictregels** vast die, voor zover zij van toepassing zijn, in de plaats treden van de nationale voorschriften op het gebied van het internationale privaatrecht. Er is voorzien in specifieke voorschriften betreffende het toepasselijke recht voor specifiek belangrijke rechten en rechtsverhoudingen, zoals zakelijke rechten,

compensaties, het eigendomsvoorbehoud en arbeidsverhoudingen⁽⁷⁶⁾. In deze uitzonderingen op de algemene regel is voorzien ter bescherming van het gewettigd vertrouwen van schuldeisers en de rechtszekerheid van verrichtingen in andere lidstaten dan de lidstaat waarin de procedure is geopend.

4.2.6. Erkenning van de insolventieprocedure – artikelen 16 tot en met 18 en 26

Deze verordening voorziet in **onmiddellijke erkenning van de beslissingen** inzake de opening, het verloop en de beëindiging van een onder haar werkingssfeer vallende insolventieprocedure, alsmede van beslissingen die rechtstreeks met deze insolventieprocedure verband houden. In de regel dient de beslissing tot opening van een insolventieprocedure te worden erkend in alle lidstaten vanaf het moment dat deze van kracht wordt in de lidstaat waar de procedure is geopend⁽⁷⁷⁾. De beslissing tot opening heeft, zonder enkele verdere formaliteit, in de andere lidstaten de gevolgen die daaraan worden verbonden door het recht van de lidstaat waar de procedure is geopend⁽⁷⁸⁾, tenzij de erkenning kennelijk in strijd is met de openbare orde van die lidstaat⁽⁷⁹⁾. Bovendien worden de aanstelling van de curator en de bevoegdheden die hem zijn verleend door het recht van de lidstaat waar de procedure is geopend volledig erkend in de andere lidstaten⁽⁸⁰⁾.

(76) Zie de artikelen 5 tot en met 10.

(77) Zie artikel 16.

(78) Zie artikel 17.

(79) Zie artikel 26.

(80) Zie artikel 18.

4.2.7. De voorgestelde hervorming van de insolventieverordening

De Europese Commissie heeft een voorstel voor de hervorming van de insolventieverordening gepubliceerd, op dezelfde dag als het verslag van 12 december 2012 over de toepassing van Verordening (EG) nr. 1346/2000 van 29 mei 2000 van de Raad betreffende insolventieprocedures⁽⁸¹⁾. De onderhandelingen over dit voorstel worden momenteel afgerond. De hervorming zal in hoofdzaak uit de volgende elementen bestaan:

- **Toepassingsgebied:** uitbreiding van het toepassingsgebied van de verordening door de herziening van de definitie van een insolventieprocedure om hierin hybride en pre-insolventieprocedures, evenals procedures voor schuldkwijting en andere insolventieprocedures voor natuurlijke personen in op te nemen die op dit moment niet onder de definitie vallen; indien deze wijzigingen worden aangenomen, zou de verordening ook meer overeenstemmen met de benadering van de modelwet van de Commissie van de Verenigde Naties voor internationaal handelsrecht (UNCITRAL) inzake grensoverschrijdende insolventie;⁽⁸²⁾
- **Bevoegdheid:** verduidelijking van de bevoegdheidsregels, in het bijzonder door aanvulling van de definitie van het concept van het centrum van de voornaamste belangen (COMI), en ook door de verbetering van het procedurele kader voor de bepaling van de

(81) COM (2012) 743 def. en COM (2012) 744 def. 2012/0360 (COD).

(82) Zie http://www.uncitral.org/uncitral/en/uncitral_texts/insolvency/1997Model.html

bevoegdheid door te eisen van de gerechten en curatoren dat zij de juridische gronden voor een insolventieprocedure onderzoeken;

- **Secundaire procedures:** bepalingen die voorzien in een efficiënter beheer van insolventieprocedures door het gerecht de mogelijkheid te geven de opening van secundaire procedures te weigeren, als voldaan is aan bepaalde voorwaarden, in het bijzonder wanneer dit niet noodzakelijk is om de belangen van plaatselijke schuldeisers te beschermen, door niet langer te eisen dat secundaire procedures liquidatieprocedures moeten zijn en door de onderlinge afstemming van hoofd- en secundaire procedures te verbeteren, in het bijzonder door de samenwerkingsvereisten ook te laten gelden voor de betrokken gerechten;
- **Openbaarmaking van procedures en indiening van vorderingen:** de lidstaten worden verplicht tot de openbaarmaking van de relevante gerechtelijke beslissingen in grensoverschrijdende insolventiezaken in een openbaar toegankelijk elektronisch register en tot het onderling verbinden van nationale insolventieregisters.
- **Groepen van ondernemingen:** opzetten van een juridisch kader voor de behandeling van de insolventie met betrekking tot verschillende leden van dezelfde groep van ondernemingen, in het bijzonder door de invoering van een procedure voor de coördinatie van een groep en door de betrokken curatoren en gerechten in de verschillende hoofdprocedures te verplichten samen te werken en met elkaar communiceren.

Toepasselijk recht

5.1. Toepasselijk recht – het probleem ⁽⁸³⁾

Op de interne markt is de noodzaak om ervoor te zorgen dat burgers en ondernemingen met zekerheid kunnen bepalen welk recht van toepassing is met betrekking tot de verschillende rechtsbetrekkingen die zich voordoen of worden gecreëerd, net zo belangrijk als de noodzaak de bevoegdheidsregels met betrekking tot de gerechtelijke procedures vast te stellen, en misschien nog wel belangrijker. Elke dag worden enkele miljoenen transacties aangegaan of ontstaan juridische situaties waarin vragen ten aanzien van het toepasselijke recht daadwerkelijk of potentieel aanwezig zijn. Telkens wanneer een persoon een aankoop over de grens tussen twee lidstaten doet, rijst de vraag welk recht van toepassing is op deze transactie. Wanneer ondernemingen overeenkomsten sluiten voor de levering van goederen of diensten, is de vraag van het toepasselijke recht een kwestie die in overweging wordt genomen of zou moeten worden genomen om te bepalen krachtens welk recht de rechtsgevolgen van de overeenkomst zullen worden vastgesteld en derhalve te garanderen dat de partijen weten wat deze gevolgen zijn. Als een familie op vakantie gaat naar een andere lidstaat en per auto door een aantal lidstaten reist, en tijdens de reis helaas betrokken raakt bij een verkeersongeval, veroorzaakt door een andere persoon, en dit leidt tot letsel of beschadiging van de auto en de inhoud ervan, is het van het grootste belang om te weten onder welk rechtssysteem de daaruit voortvloeiende vordering moet worden beoordeeld. Om de kwestie meer voorspelbaar te maken, zijn er daarom geharmoniseerde bepalingen van het toepasselijke recht die de bepalingen van de wetgeving van de lidstaten vervangen.

(83) Er zijn andere instrumenten met regels op het gebied van toepasselijk recht; het gaat hierbij om verordeningen op het gebied van insolventie, onderhoudsverplichtingen, echtscheiding en erfopvolging. Het aspect “toepasselijk recht” van deze instrumenten wordt in de desbetreffende hoofdstukken behandeld.

5.2. Het recht dat van toepassing is op verbintenissen uit overeenkomst – de verordening “Rome I”

5.2.1. Het Verdrag van Rome van 1980 en de verordening Rome I

De eerste stappen om de regels op het gebied van het toepasselijke recht te harmoniseren, zijn genomen met de onderhandelingen over en de goedkeuring van het Verdrag van Rome inzake het recht dat van toepassing is op verbintenissen uit overeenkomst, dat werd gesloten op 19 juni 1980. Het verdrag trad in werking op 1 april 1991 en werd door acht lidstaten geratificeerd. Het verdrag werd later vervangen, behalve ten aanzien van Denemarken, door de verordening “Rome I” die betrekking heeft op hetzelfde onderwerp. Het verdrag is daarom dus nog steeds van kracht ten aanzien van de relatie tussen Denemarken en de overige EU-lidstaten.

Het verdrag bevat geharmoniseerde regels met betrekking tot het onderwerp, behoudens substantiële verschillen op sommige punten, met name vanwege het feit dat lidstaten een voorbehoud konden maken ten aanzien van een aantal bepalingen van het verdrag. Met het oog op het zorgen voor meer uniformiteit en rechtszekerheid op dit gebied, is op 17 juni 2008 een verordening aangenomen die op 17 december 2009 van kracht werd.

5.2.2. Het toepassingsgebied van Rome I

De verordening is van toepassing op verbintenissen uit overeenkomst in burgerlijke en handelszaken. Bepaalde zaken zijn uitgesloten van het toepassingsgebied en deze omvatten, in het algemeen, alle zaken met betrekking tot het familierecht en de staat van individuen, arbitrage,

vennootschapsrecht, trusts en erfopvolging en agentschappen. De regels van de verordening Rome I gelden uitsluitend voor het vaststellen van het recht dat van toepassing is op de onder de verordening vallende zaken, ook wanneer het daarbij aangewezen recht niet het recht van een lidstaat is.

5.2.3. Het beginsel van partijautonomie en de beperkingen hiervan – artikel 3

Het primaire beginsel van de verordening is, zoals in het verdrag, de partijautonomie, wat betekent dat partijen bij een overeenkomst mogen kiezen welk recht op de overeenkomst van toepassing is. Bij hun keuze kunnen de partijen het toepasselijke recht aanwijzen voor de overeenkomst in haar geheel of voor slechts een onderdeel daarvan. De keuze kan uitdrukkelijk worden gedaan of duidelijk blijken uit de bepalingen van de overeenkomst of de omstandigheden van het geval. Een eerder gemaakte keuze kan worden gewijzigd door de partijen. Als alle elementen van de overeenkomst, afgezien van de rechtskeuze, zich bevinden in een ander land dan het land waarvan het recht is gekozen, kunnen alle bepalingen van het recht van dat andere land waarvan niet bij overeenkomst mag worden afgeweken, worden toegepast. Er zijn bepaalde soorten overeenkomsten waarvoor het beginsel van partijautonomie beperkt is en waarvoor speciale regels gelden die in de meeste gevallen de keuze van het recht beperken tot het recht van bepaalde landen. Hiertoe behoren vervoers-, verzekerings- en arbeidsovereenkomsten en overeenkomsten waarbij een van de partijen een consument is. Nadere informatie met betrekking tot de regels voor deze overeenkomsten wordt verderop in dit hoofdstuk gegeven.

5.2.4. Het recht, dat bij gebreke van een rechtskeuze door de partijen toepasselijk is – artikel 4

Wanneer de partijen geen expliciete keuze hebben gemaakt ten aanzien van het toepasselijke recht, voorziet de verordening in voorschriften waarin is bepaald welk recht van toepassing is in het geval van bepaalde specifieke soorten overeenkomsten. Het uitgangspunt van deze voorschriften is dat de overeenkomst moet worden beheerst door het recht van het land waarmee zij nauw verbonden is. Voor bepaalde specifieke soorten overeenkomsten gelden deze voorschriften zoals uiteengezet in de volgende tabel:

Soort overeenkomst		Toepasselijk recht	
Verkoop van roerende zaken	recht van het land van de gewone verblijfplaats van de:	verkoper	
Dienstverlening		dienstverlener	
Franchiseovereenkomst		franchisenemer	
Distributieovereenkomst		distributeur	
Zakelijke rechten op onroerende goederen of de huur van onroerende goederen	• recht van het land waar het onroerend goed is gelegen; • wanneer de huurovereenkomst echter van korte duur is, geldt het recht van het land waar de verhuurder zijn gewone verblijfplaats heeft, mits de huurder een natuurlijke persoon is en zijn gewone verblijfplaats heeft in hetzelfde land		
Overeenkomst met betrekking tot de veiling van goederen	recht van het land waar de veiling plaatsvindt, indien die plaats kan worden bepaald		
Bepaalde soorten overeenkomsten gesloten in het kader van een multilateraal systeem voor de koop en verkoop van belangen in financiële instrumenten	recht dat het multilaterale systeem beheerst in het kader waarvan de overeenkomst is gesloten, indien dit systeem wordt beheerst door één recht		

Indien overeenkomsten niet vallen onder deze categorieën of onder meer dan een van de categorieën zouden vallen, worden zij beheerst door het recht van het land waar de partij die de kenmerkende prestatie van de overeenkomst moet verrichten, haar gewone verblijfplaats heeft. Indien een overeenkomst een nauwere band heeft met een ander land dan het land dat volgens deze regels zou worden aangewezen, is het recht van dat andere land van toepassing. Ten slotte wordt de overeenkomst, wanneer het toepasselijke recht niet overeenkomstig deze regels kan worden vastgesteld, beheerst door het recht van het land waarmee zij het nauwst verbonden is.

In het geval van voorbeeld 1 dat een overeenkomst met een beursorganisator, onderneming B, betrof over een tentoonstellingsruimte die door onderneming A vijf dagen vóór de desbetreffende beurs werd geannuleerd (zie voorbeeld 1 onder punt 2.1), zal onderneming B zeker willen zijn dat de overeenkomst met A wordt beheerst door de regels van het recht van het land waar zij haar gewone verblijfsplaats heeft, namelijk dat van lidstaat 2.

Beursorganisatoren stellen meestal in de algemene beursvoorwaarden vast dat overeenkomsten met exposanten worden beheerst door het recht van de lidstaat waar de desbetreffende organisator zijn zetel heeft. In de verordening Rome I is, zoals in het verdrag dat hiervan een voorloper was, het beginsel van de partijautonomie vastgesteld, waardoor partijen kunnen kiezen welk recht op de overeenkomst van toepassing is: zie artikel 3, lid 1. Indien de partijen in de overeenkomst tussen A en B hebben gekozen voor het recht van lidstaat 2, waar B zijn gewone verblijfplaats heeft, wordt de overeenkomst beheerst door dit recht.

Wanneer geen keuze is gemaakt, wordt teruggevallen op de zogenaamde "standaardregels" van de verordening om uit te zoeken welke regel bij gebreke van een keuze bepaalt welk recht van toepassing is. Hiertoe moeten de kenmerken van de overeenkomst worden vastgesteld, omdat, wanneer de overeenkomst valt onder een van de categorieën van artikel 4, het toepasselijke recht het recht is dat in dat artikel is vermeld. Van de verschillende overeenkomsten die in het artikel worden genoemd, is de overeenkomst die het meest overeenstemt met de huur van een expositieruimte op een beurs waarschijnlijk die van artikel 4, lid 1, onder b), inzake dienstverlening. Als dit het geval is, en dat zal afhangen van de bepalingen van de overeenkomst, is het toepasselijke recht bij gebreke van een rechtskeuze dat van de gewone verblijfplaats van de dienstverlener, dat wil zeggen het land van onderneming B, wederom lidstaat 2.

Wanneer de overeenkomst niet als een dergelijke overeenkomst kan worden aangemerkt, is de volgende standaardregel dat het recht van het land van de gewone verblijfplaats van de partij die de kenmerkende prestatie van de overeenkomst moet verrichten, van toepassing is. Het is waarschijnlijk dat dit wederom het recht van lidstaat 2 zal zijn, aangezien de huur van een expositieruimte en de hieraan gerelateerde beursdiensten die door onderneming B hadden moeten worden verricht, het meest kenmerkend voor de overeenkomst waren. Dit verschilt duidelijk van de verplichting van onderneming A om te betalen, wat een zeer algemene verplichting is. Op grond hiervan zou daarom het recht dat op de overeenkomst van toepassing is, opnieuw het recht van lidstaat 2 zijn, omdat dit het land is waar onderneming B haar hoofdvestiging heeft en zij hier derhalve haar gewone verblijfplaats heeft volgens de regel van artikel 19, lid 1, van de verordening.

5.2.5. Bijzondere regels en regels ter bescherming van de zwakste partij – artikelen 5 tot en met 8

Er zijn speciale regels van toepassing op overeenkomsten voor het vervoer van personen of goederen en overeenkomsten waarbij consumenten, verzekerden en werknemers, in het kader van individuele arbeidsovereenkomsten, betrokken zijn.

5.2.5.1. *Vervoersovereenkomsten – artikel 5*

Voor vervoersovereenkomsten, die vaak standaardvoorwaarden hebben, is er een algemene regel die het kiezen van het toepasselijke recht mogelijk maakt, die echter verschillend is voor het vervoer van goederen en het vervoer van personen in verband met de naleving van bepaalde internationale verdragen. Ten aanzien van het goederenvervoer geldt een onbeperkte mogelijkheid tot het kiezen van het toepasselijke recht volgens de algemene regels inzake partijautonomie. Indien er geen keuze is gemaakt, wordt de overeenkomst beheerst door het recht van het land waar de vervoerder zijn gewone verblijfplaats heeft, mits de gewone verblijfplaats van de verzender ook in dat land is gelegen, of, wanneer dit niet het geval is, door het recht van het land waar de plaats van aflevering is gelegen. Voor overeenkomsten voor het vervoer van personen kan alleen het recht worden gekozen van het land waar:

- de passagier zijn gewone verblijfplaats heeft;
- de vervoerder zijn gewone verblijfplaats heeft;
- de vervoerder zijn hoofdvestiging heeft;
- het vertrek plaatsvindt; of
- de aankomst plaatsvindt.

Als geen recht is gekozen, is het recht van het land waar de passagier zijn gewone verblijfplaats heeft, van toepassing wanneer hier het vertrek of de aankomst plaatsvindt. Indien geen van beide het geval is, is het recht van het land waar de vervoerder zijn gewone verblijfplaats heeft, van toepassing.

5.2.5.2. *Bescherming van de zwakste partij*

5.2.5.2.1. Consumenten – artikel 6

Een overeenkomst tussen een consument en een verkoper wordt, zoals vastgesteld in artikel 6, lid 1, beheerst door het recht van het land waar de consument zijn gewone verblijfplaats heeft, op voorwaarde dat de verkoper daar beroepsactiviteiten verricht of dergelijke activiteiten met ongeacht welke middelen richt op dat land. Een rechtskeuze in een overeenkomst tussen dergelijke partijen is niet geldig wanneer de consument hierdoor de bescherming zou verliezen welke hij zou genieten wanneer het toepasselijke recht dat van de gewone verblijfplaats van de consument zou zijn. Deze regels zijn niet van toepassing in het geval van bepaalde dienstovereenkomsten aangeboden aan de consument in een ander land dan het land waar de consument zijn gewone verblijfplaats heeft, vervoersovereenkomsten, met uitzondering van pakketreisovereenkomsten, overeenkomsten met betrekking tot onroerende goederen, met uitzondering van deeltijds gebruik en bepaalde financiële instrumenten.

In het geval van mevrouw A, zoals hierboven beschreven in voorbeeld 3 onder punt 2.2.3.4, die ingezetene is van lidstaat 1, en die een boek heeft besteld bij een internetboekhandel en de prijs van 26,80 EUR vooraf heeft betaald, echter is het boek nooit aangekomen en heeft mevrouw A geconstateerd dat de internetboekhandel een onderneming is, die is gevestigd in lidstaat 2. Mevrouw A heeft besloten om juridische stappen te nemen om haar geld terug te vorderen, omdat ze het boek later bij een andere internethandelaar heeft gekocht. Naast de kwestie van de bevoegdheid als behandeld in voorbeeld 1, rijst de vraag welk recht van toepassing is, omdat mevrouw A gebruik wenst te maken van de speciale bescherming die in lidstaat 1 wordt geboden aan personen die op het internet aankopen doen, volgens welke regeling de bewijslast om aan te tonen dat de bestelde goederen werden geleverd, bij de handelaar ligt, en niet bij de consument.

Mevrouw A heeft nu echter de kleine lettertjes gelezen van de internetovereenkomst die de bepalingen en voorwaarden bevat waarmee zij akkoord moest gaan voor de plaatsing van de bestelling en heeft gezien dat hierin het recht van lidstaat 2 wordt toegepast, waarin niet in een dergelijke bescherming van de consument is voorzien. De boekhandelaar voert aan dat de algemene verkoopvoorwaarden betrekking hebben op alle verkopen door de verkoper, met inbegrip van internetverkopen, zodat mevrouw A moet bewijzen dat het boek niet is geleverd, en niet hij moet bewijzen dat dit wel is gebeurd. Mevrouw A vraagt zich af of de verordening haar in dit verband kan helpen.

Volgens de voorwaarden van artikel 6 is hier sprake van een consumentenovereenkomst, aangezien mevrouw A niet handelt in de uitoefening van haar bedrijf of beroep bij het kopen van een boek, terwijl de boekhandelaar dit wel doet. Vervolgens kan worden gesteld dat de boekhandelaar hoe dan ook handelsactiviteiten ontplooit in het land waar mevrouw A haar gewone verblijfplaats heeft, of deze activiteiten op dat land richt. Dat betekent dat mevrouw A door in te stemmen met de keuze voor het recht van lidstaat 2 valt onder de bepalingen van artikel 6, lid 2, volgens welke deze keuze er niet toe mag leiden dat zij bescherming verliest die zij geniet op grond van het recht van lidstaat 1. Aangezien de boekhandelaar niet in staat is aan te tonen dat het boek is geleverd, heeft mevrouw A een goede kans dat zij een bevel voor de betaling van de prijs zal verkrijgen.

5.2.5.2.2. Verzekering – artikel 7

De bijzondere regels voor het toepasselijk recht met betrekking tot verzekeringsovereenkomsten zijn onderverdeeld in twee categorieën: die met betrekking tot grote risico's, zoals gedefinieerd in de desbetreffende EU-wetgeving⁽⁸⁴⁾, en die met betrekking tot andere soorten verzekeringsovereenkomsten. Ten aanzien van verzekeringsovereenkomsten met betrekking tot grote risico's geldt het beginsel van partijautonomie en zijn de partijen vrij in de keuze van het toepasselijk recht. Indien het toepasselijke recht niet door de partijen is gekozen, zijn er twee standaardregels: de verzekeringsovereenkomst wordt beheerst door het recht van het land waar de verzekeraar zijn gewone verblijfplaats heeft

(84) Eerste richtlijn 73/239/EEG van de Raad van 24 juli 1973.

of, indien uit omstandigheden blijkt dat de overeenkomst kennelijk nauwer verbonden is met een ander land, door het recht van dat andere land. In geval van een andere verzekeringsovereenkomst dan een overeenkomst ter dekking van grote risico's, is de vrije keuze van het recht beperkt tot:

- het recht van het land waar het risico gelegen is op het tijdstip waarop de overeenkomst wordt gesloten;
- het recht van het land waar de polishouder zijn gewone verblijfplaats heeft;
- in geval van een levensverzekering, het recht van de lidstaat waarvan de polishouder onderdaan is;
- voor een verzekeringsovereenkomst ter dekking van risico's die beperkt zijn tot gebeurtenissen in een andere lidstaat dan de lidstaat waar het risico is gelegen, het recht van die lidstaat;
- voor de overeenkomsten die betrekking hebben op de risico's in verband met commerciële, industriële of beroepsmatige activiteiten die in verschillende lidstaten zijn gelegen, het recht van die lidstaten of het recht van het land waar de gewone verblijfplaats van de polishouder is gelegen.

In de eerste, tweede en vijfde situatie kan er sprake zijn van meer vrijheid voor de keuze van het toepasselijk recht, indien het betrokken land dat toestaat. Indien in deze gevallen geen keuze is gemaakt, wordt deze overeenkomst wederom beheerst door het recht van de lidstaat waar het risico op het moment van sluiting van de overeenkomst is gelegen. Er zijn enkele aanvullende voorschriften van toepassing wanneer een lidstaat een verplichting oplegt om een verzekering af te sluiten en ter bepaling van het land waar het risico is gelegen, in welk geval voor andere overeenkomsten dan levensverzekeringen moet worden verwezen naar de

tweede verzekeringsrichtlijn van de Raad⁽⁸⁵⁾ en voor levensverzekeringen naar de EG-levensverzekeringsrichtlijn⁽⁸⁶⁾.

5.2.5.2.3. Arbeidsovereenkomsten – artikel 8

Arbeidsovereenkomsten worden beheerst door het recht dat de partijen hebben gekozen en, bij gebreke van een keuze, door het recht van het land waar of van waaruit de werknemer ter uitvoering van de overeenkomst gewoonlijk zijn arbeid verricht. Indien het toepasselijke recht niet op deze manier kan worden vastgesteld, bijvoorbeeld wanneer de werknemer gewoonlijk zijn arbeid niet in één land verricht, wordt de overeenkomst beheerst door het recht van het land waar zich de vestiging bevindt die de werknemer in dienst heeft genomen. Indien uit het geheel der omstandigheden echter blijkt dat de overeenkomst een kennelijk nauwere band heeft met een ander land, is het recht van dat andere land van toepassing. Bij de keuze van het toepasselijk recht mag de werknemer niet de bescherming verliezen welke hij geniet op grond van dwingende regels van het arbeidsrecht dat uit hoofde van de verordening op de overeenkomst van toepassing zou zijn geweest bij gebreke van een rechtskeuze.

5.2.6. De onderwerpen die het toepasselijke recht beheerst – artikel 12

Het toepasselijk recht is van toepassing op:

(85) Zie artikel 2 van de tweede richtlijn 88/357/EEG van de Raad van 22 juni 1988, laatstelijk gewijzigd door Richtlijn 2005/14/EG.

(86) Zie artikel 1.1(g) van Richtlijn 2002/83/EG van 5 november 2002 betreffende levensverzekering; PB L 345/1 van 19/12/2002.

- de uitlegging en nakoming van de overeenkomst;
- de gevolgen van gehele of gedeeltelijke tekortkoming, daaronder begrepen de vaststelling van de schade;
- het tenietgaan van verbintenissen door verjaring en het verval van rechten als gevolg van het verstrijken van een termijn; en
- de gevolgen van de nietigheid van de overeenkomst.

Ten aanzien van de wijze van nakoming en tekortkoming, is het recht van het land waar de overeenkomst wordt nagekomen, van toepassing.

5.2.7. Andere bepalingen met betrekking tot het toepasselijke recht in een overeenkomst

Er zijn andere belangrijke bepalingen opgenomen in de verordening met betrekking tot specifieke kwesties in verband met het toepasselijk recht, met inbegrip van dwingende bepalingen van het land waar de overeenkomst moet worden uitgevoerd, die moeten worden toegepast, mits rekening wordt gehouden met hun aard en werking, evenals de gevolgen van hun toepassing, in het bijzonder voor zover zij de overeenkomst onwettig zouden maken. Deze regels dienen ter bescherming van de belangen van het desbetreffende land en worden hiervoor van cruciaal belang geacht. Andere kwesties waarvoor bijzondere regels gelden, zijn die met betrekking tot de materiële en formele geldigheid van een overeenkomst, handelingsonbekwaamheid en handelingsonbevoegdheid, cessie en subrogatie, hoofdelijke schuldenaars, verrekening en bewijs. Er zijn regels voor het aanwijzen van de gewone verblijfplaats van rechtspersonen en natuurlijke personen die handelen in het kader van bedrijfsactiviteiten, voor de uitsluiting van herverwijzing ten aanzien van de regels van het internationaal privaatrecht van elk land waarvan het recht krachtens de verordening van toepassing is, voor toepassing van de verordening ten aanzien van staten met meer dan één

rechtssysteem en de verhouding tot andere bepalingen van de EU-wetgeving en het Verdrag van Rome.

5.3. Toepasselijk recht bij onrechtmatige daad – de verordening “Rome II”

5.3.1. Achtergrond

Hoewel zowel het Verdrag van Brussel als de verordening “Brussel I” bevoegdheidsregels bevatten voor zowel contractuele als niet-contractuele verbintenissen, werden in het Verdrag van Rome slechts de regels die van toepassing waren op contractuele verbintenissen geharmoniseerd. Na voltooiing van het Verdrag van Rome werd enige vooruitgang geboekt op het gebied van onderhandelingen over een verdrag inzake het toepasselijk recht bij onrechtmatige daad. De werkzaamheden waren echter nog niet afgerond op het moment dat het Verdrag van Amsterdam in werking trad in 1999 en het project werd voor een aantal jaren uitgesteld. Enige tijd later diende de Europese Commissie een voorstel in voor een instrument betreffende het recht dat van toepassing is op niet-contractuele verbintenissen en de hieruit voortgekomen verordening, beter bekend als “Rome II”, werd aangenomen op 11 juli 2007 en toegepast met ingang van 11 januari 2009.

5.3.2. Toepassingsgebied van “Rome II” – artikelen 1 en 2

De verordening behandelt het recht dat van toepassing is op niet-contractuele verbintenissen in burgerlijke en handelszaken. Zoals ook het geval is voor andere instrumenten op dit gebied, is zij niet van toepassing op fiscale zaken, douanezaken of administratiefrechtelijke zaken. De bedoeling is dat de verordeningen Rome I en Rome II samen alle verbintenissen in burgerlijke zaken moeten behandelen, behoudens deze en de andere

uitzonderingen op het toepassingsgebied. Met betrekking tot het territoriale toepassingsgebied van de verordening, is deze van toepassing in alle lidstaten, behalve Denemarken. Er moet worden gewezen op het feit dat de regels ook van toepassing zijn op situaties waarin sprake is van toekomstige aansprakelijkheid, zoals bij verwachte inbreuken op de wet die waarschijnlijk zullen leiden tot een aansprakelijkheid uit onrechtmatige daad.

5.3.2.1. *Betekenis van “niet-contractuele verbintenissen” – artikel 2*

In artikel 2 wordt de betekenis van “niet-contractuele verbintenissen” uiteengezet voor de toepassing van de verordening. Deze omvatten de traditionele categorieën van juridisch onrecht die vallen onder onrechtmatige daad. Ze omvatten echter ook verbintenissen die in het verleden niet als onrechtmatig of contractueel zouden worden aangemerkt, zoals ongerechtvaardigde verrijking, zaakwaarneming, of het recht op een vergoeding voor de kosten van het vrijwillig verrichten van een dienst voor iemand en verbintenissen die voortvloeien uit breuk van de contractuele onderhandelingen leidend tot een verlies voor een partij die, vertrouwend op de onderhandelingen kosten heeft gemaakt in afwachting van de overeenkomst door het uitvoeren van activiteiten die worden verlangd uit hoofde van de overeenkomst, bekend als de precontractuele aansprakelijkheid. Deze laatste drie categorieën van verbintenissen zijn zo bijzonder dat hiervoor specifieke regels zijn opgenomen in de verordening.

5.3.2.2. *Uitsluitingen van het toepassingsgebied – artikel 1*

Sommige niet-contractuele verbintenissen zijn uitgesloten van het toepassingsgebied van de verordening, zoals niet-contractuele verbintenissen die voortvloeien uit familierechtelijke of vergelijkbare betrekkingen, uit het huwelijksvermogensrecht en uit trusts en het erfrecht. Ook uitgesloten zijn

verbintenissen die voortvloeien uit verschillende commerciële relaties, zoals die in verband met wisselbrieven en andere verhandelbare waardepapieren en aangelegenheden van vennootschapsrecht. Verbintenissen die voortvloeien uit een kernongeval zijn ook uitgesloten, aangezien deze worden behandeld in het kader van bredere internationale verdragen en op zich zeer controversieel zijn voor bepaalde lidstaten. Het is van bijzonder belang dat de verordening niet van toepassing is op de aansprakelijkheid van de staat wegens een handeling of nalaten in de uitoefening van het openbaar gezag. Ten slotte werden smaad en inbreuken op de persoonlijke levenssfeer of op de persoonlijkheidsrechten opgenomen in het voorstel voor het instrument, maar uitgesloten in het aangenomen instrument⁽⁸⁷⁾.

5.3.3. *De regels inzake het toepasselijk recht*

De verordening voorziet in verschillende regels voor de bepaling van het toepasselijk recht ten aanzien van de twee categorieën van niet-contractuele verbintenissen die hieronder vallen, namelijk die welke voortvloeien uit onrechtmatige daad en die welke voortvloeien uit andere rechtsbetrekkingen. Zij voorziet niet alleen in algemene regels voor deze twee categorieën, maar biedt op het gebied van verbintenissen die voortvloeien uit onrechtmatige daad, speciale regels voor vijf soorten situaties: productaansprakelijkheid, concurrentie, milieuschade, intellectueel eigendom en collectieve actie.

(87) Deze uitsluiting was het voorwerp van een verklaring van de Commissie bij de aanneming van de verordening, waardoor de Commissie zich ertoe verbond om uiterlijk in december 2008 een studie over dit onderwerp aan het Europees Parlement en de Raad voor te leggen. Het onderzoek werd in feite in februari 2009 gepubliceerd.

5.3.3.1. Partijautonomie – artikel 14

In tegenstelling tot de situatie onder “Rome I” is de keuze van het toepasselijk recht beperkter in het geval van onrechtmatige daad. Partijen zijn in het algemeen niet in staat een keuze te maken voorafgaande aan de gebeurtenis die aanleiding gaf tot een vordering wegens verlies, letsel of schade, aangezien zij onder normale omstandigheden niet zouden hebben verwacht dat een dergelijke gebeurtenis zich zou voordoen en er daarom niemand is met wie de partij die een dergelijk verlies lijdt, vooraf een overeenkomst zou kunnen aangaan. Dit betekent dat het niet mogelijk is om onder de verordening een overeenkomst aan te gaan in een algemene rechtskeuzeovereenkomst die voor een dergelijke gebeurtenis moet worden gesloten. De keuze kan dus alleen worden gemaakt nadat de gebeurtenis heeft plaatsgevonden. Er is één situatie die valt onder de verordening waarin de partijen voorafgaande aan de gebeurtenis een overeenkomst kunnen sluiten om het toepasselijke recht te kiezen en dat is wanneer alle betrokken partijen handelsactiviteiten verrichten. Voor elke rechtskeuze geldt de uitzondering dat het gekozen recht niet wordt toegepast wanneer er een nauwe band bestaat met het gekozen recht van een ander land, met bepalingen waarvan niet bij overeenkomst kan worden afgeweken. In dat geval worden deze bepalingen toegepast. De keuze moet uitdrukkelijk geschieden of voldoende duidelijk blijken uit de omstandigheden van het geval.

5.3.3.2. Het toepasselijke recht bij gebreke van een rechtskeuze – artikel 4

De algemene regel met betrekking tot een verbintenis die voortvloeit uit een onrechtmatige daad, is afhankelijk van het recht van het land waar de schade zich voordoet of zich waarschijnlijk zal voordoen, ongeacht in welk land de schadeveroorzakende gebeurtenis zich heeft voorgedaan

en ongeacht in welke landen de indirecte gevolgen van die gebeurtenis zich voordoen, van toepassing is. Het doel van deze regel, die de *lex loci delicti commissi* bevestigt als het toepasselijke recht, is het waarborgen van de rechtszekerheid, terwijl tegelijkertijd wordt gestreefd naar een redelijk evenwicht tussen de persoon die aansprakelijk wordt gesteld en de persoon die schade lijdt. Indien evenwel degene wiens aansprakelijkheid in het geding is, en degene die schade zou hebben geleden, beiden hun gewone verblijfplaats in hetzelfde land hebben op het tijdstip waarop de schade zich voordoet, is het recht van dat land van toepassing. De verordening voorziet vervolgens in een algemene uitzonderingsbepaling die tot doel heeft een zekere flexibiliteit te bieden, zodat het gerecht zich aan een individuele zaak kan aanpassen, waardoor het recht kan toepassen dat het zwaartepunt van de zaak weerspiegelt, zodat, indien de onrechtmatige daad kennelijk nauwer verbonden is met een ander land, het recht van dat andere land van toepassing zal zijn. Daarnaast voorziet de verordening in speciale regels die van toepassing zijn op sommige gebieden van het recht, zoals productaansprakelijkheid, oneerlijke concurrentie of intellectuele-eigendomsrechten.

Voorbeeld:

In 2010 was een persoon met de Franse nationaliteit, woonachtig in Olomouc in de Tsjechische Republiek, betrokken bij een verkeersongeval, waarbij hij door een auto werd geraakt tijdens het oversteken van een straat in Bratislava en gewond raakte. De wagen die betrokken was bij het ongeval, was geregistreerd in Hongarije en werd op het tijdstip van het ongeval bestuurd door een persoon van Hongaarse nationaliteit die zijn gewone verblijfplaats in Hongarije had. De auto was verzekerd door een polis bij een Oostenrijkse verzekeraar die was gevestigd in Wenen.

In 2012 heeft het slachtoffer van het auto-ongeval een procedure aangespannen wegens lichamelijk letsel en schade tegen de verzekeraar voor het gerecht in de Tsjechische Republiek. Welk recht is van toepassing bij het bepalen van de rechten en verplichtingen van de partijen, met inbegrip van de vaststelling van de aansprakelijkheid en het bedrag van de schade? Ook is de vraag welk recht van toepassing is ten aanzien van de vraag of de verzekeraar kan worden aangeklaagd zonder verhaal tegen de persoon die verantwoordelijk is voor het ongeval en ten aanzien van de vordering tot vergoeding van de verzekeraar tegen die persoon.

Door artikel 14, lid 1, onder a), van de verordening toe te passen, kunnen de partijen overeenstemming bereiken over het recht dat moet worden toegepast nadat het geschil is ontstaan. Wanneer zij dit niet doen, zijn de algemene bepalingen van artikel 4 van toepassing. Aangezien de gewond geraakte persoon en de aansprakelijke persoon hun gewone verblijfplaats in verschillende landen hebben, is artikel 4, lid 2, niet van toepassing. Het toepasselijke recht moet daarom worden bepaald op basis van artikel 4, lid 1, dat verwijst naar het recht van het land waar de schade is ontstaan. In het geval van een verkeersongeval zoals dit, is dat het land waar het ongeval heeft plaatsgevonden. Gezien het feit dat het ongeval zich in dit geval voerde in Slowakije, is het Slowaakse recht van toepassing.

De vraag of de Oostenrijkse verzekeraar rechtstreeks kan worden aangeklaagd, hangt af van de vraag of het recht dat op de onrechtmatige daad van toepassing is, dat wil zeggen het Slowaakse recht, dit toestaat of dat het uit hoofde van de verzekeringsovereenkomst toepasselijke recht dit toestaat.

Ten slotte is het recht dat van toepassing is op het recht van subrogatie van de verzekeraar tegen de persoon die aansprakelijk is voor het verlies en het letsel dat is ontstaan door het ongeval overeenkomstig artikel

19 hetzelfde recht dat wordt toegepast op de verplichting van de verzekeraar om de gewone persoon te betalen, in dit geval wederom het Slowaakse recht.

5.3.3.3. *Regels voor bijzondere situaties bij onrechtmatige daad – artikelen 5 tot en met 9*

Er zijn verschillende speciale regels die vijf verschillende situaties betreffen, te weten:

- Productaansprakelijkheid – artikel 5; het toepasselijke recht moet worden beoordeeld door een cascade van verbindende factoren: in de eerste plaats het recht van het land waar degene die schade lijdt, op het tijdstip waarop de schade zich voerde zijn gewone verblijfplaats had, indien het product in dat land op de markt is gebracht of, subsidiair, het recht van het land waar het product is verkregen, indien het product in dat land op de markt is gebracht of, subsidiair, het recht van het land waar de schade zich heeft voorgedaan, indien het product in dat land op de markt is gebracht. Indien de persoon wiens aansprakelijkheid in het geding is, redelijkerwijs niet kon voorzien dat het product in die landen op de markt zou worden gebracht, is het recht van het land waar hij zijn gewone verblijfplaats heeft, van toepassing. Indien de zaak een kennelijk nauwere band heeft met een ander land, is het recht van dat andere land van toepassing.
- Onerlijke concurrentie – artikel 6; verschillende regels zijn van toepassing naargelang van de situatie. In grote lijnen zijn deze regels bedoeld ter bescherming van de belangen van zowel consumenten als ondernemingen tegen concurrentiebeperkende activiteiten. Wanneer er dus onerlijke concurrentie plaatsvindt, is het

toepasselijk recht dat van het land waar de concurrentiebelangen of de collectieve belangen van de consumenten worden geschaad of dreigen te worden geschaad. De algemene regel van artikel 4 is van toepassing wanneer het belang van een bepaalde concurrent wordt geschaad. De specifieke voorschriften van artikel 6, lid 3, behandelen concurrentiebeperkende praktijken en zijn gericht op de toepassing van het recht van de landen waarvan de desbetreffende markt wordt beïnvloed. Van deze regels kan niet bij overeenkomst op grond van een rechtskeuze overeenkomstig artikel 14 worden afgeweken.

- Milieuschade – artikel 7; een verbintenis uit onrechtmatige daad die voortvloeit uit milieuschade dan wel uit letsel- of vermogensschade als gevolg van milieuschade, wordt in de eerste plaats beheerst door het recht dat door de partijen wordt gekozen. De persoon die schadevergoeding vordert, kan echter besluiten zijn vordering te baseren op het recht van het land waar de schadeveroorzakende gebeurtenis zich heeft voorgedaan. De mogelijkheid van een unilaterale keuze onderstreept de algemene inzet van de EU voor de bevordering van milieubescherming.
- Intellectuele-eigendomsrechten – artikel 8; hier wordt een onderscheid gemaakt tussen communautaire intellectuele-eigendomsrechten en nationale rechten. Met betrekking tot de laatste, is het toepasselijke recht dat van het land waarvoor de bescherming wordt gevraagd. Met betrekking tot EU-rechten is het toepasselijke recht, voor alle aangelegenheden die niet door het desbetreffende communautaire instrument zijn geregeld, het recht van het land waar de inbreuk is gepleegd. Voor deze gevallen is opnieuw geen rechtskeuze toegestaan.
- Collectieve actie – artikel 9; deze situatie, de laatste van de bijzondere situaties, heeft betrekking op niet-contractuele verbintenissen ten aanzien van de aansprakelijkheid van een

persoon als werknemer of werkgever of van de organisaties die zijn beroepsbelangen vertegenwoordigen, zoals vakbonden of verenigingen van werkgevers, voor de schade veroorzaakt door een aanstaande of reeds gevoerde collectieve actie. Hoewel in dergelijke gevallen de algemene regel van artikel 4, lid 2, van toepassing is, die voorziet in de toepassing van het recht van het land van de gemeenschappelijke gewone verblijfplaats, bepaalt artikel 9 dat het recht van het land waar de actie zal plaatsvinden of heeft plaatsgevonden, van toepassing is.

5.3.3.4. Toepasselijk recht in geval van ongerechtvaardigde verrijking – artikelen 10 en 11

Met betrekking tot de niet-contractuele verbintenissen in geval van ongerechtvaardigde verrijking, die voortvloeien uit een andere dan een onrechtmatige daad, zoals ongerechtvaardigde verrijking en zaakwaarneming, voorziet de verordening in voorschriften die ervoor moeten zorgen dat de verbintenis wordt beheerst door het recht van het land dat hiermee het nauwst verbonden is, terwijl de gerechten voldoende flexibiliteit behouden om de regel aan te passen aan hun nationale systemen. In beide gevallen is er een vastgestelde hiërarchie van regels.

- Ongerechtvaardigde verrijking – artikel 10; de hoofdregel is dat de verbintenis, wanneer deze voortvloeit uit een bestaande betrekking tussen de partijen die nauw verbonden is met de ongerechtvaardigde verrijking, wordt beheerst door het recht dat op die betrekking of overeenkomst van toepassing was. Indien dit niet het geval is en de partijen beide hun gewone verblijfplaats in hetzelfde land hebben op het moment dat de verbintenis is ontstaan, is het recht van dat land van toepassing. Wanneer op basis hiervan niet kan worden

vastgesteld welk recht moet worden toegepast, wordt het recht toegepast van het land waar de ongerechtvaardigde verrijking zich heeft voorgedaan. Indien de situatie een kennelijk nauwere band heeft met een ander dan in de andere bepalingen bedoeld land, is het recht van dat land van toepassing.

- Zaakwaarneming – artikel 11; hier is de eerste regel vergelijkbaar met die in verband met de ongerechtvaardigde verrijking: wanneer er een betrekking is tussen de partijen die nauw samenhangt met de verbintenis, geldt het recht dat van toepassing is op die betrekking. De tweede regel is wederom dat het recht van de gemeenschappelijke gewone verblijfplaats van de partijen wordt toegepast en de derde regel is dat het recht van het land waar de gebeurtenis plaatsvindt waaruit de verbintenis voortvloeit, van toepassing is. Tot slot is er voorzien in een regel inzake de nauwste band die vergelijkbaar is met die van artikel 10, lid 4.

Voorbeeld

Een werknemer van onderneming A, die is gevestigd in Frankrijk, maakte een fout bij het afsluiten van een elektronische bankoverboeking voor de betaling van een vergoeding voor een beurs in Italië aan onderneming B, die de beurs had georganiseerd, zodat de betaalde vergoeding 50 000 euro bedroeg in plaats van 5 000. Het bedrag werd bovendien overgeboekt op de rekening van een derde partij, die helemaal niets te maken had met het Italiaanse bedrijf of de transactie. Die partij, die in Oostenrijk gevestigd was, had toevallig een rekening bij dezelfde bank als onderneming B, waarvan het nummer slechts één cijfer verschilde van het rekeningnummer van onderneming B. De derde partij weigert het bedrag terug te betalen, waardoor onderneming A een vordering moet instellen tegen deze partij voor het gerecht van de verblijfplaats van

laatstgenoemde, dat wil zeggen Oostenrijk, omdat er in het kader van de verordening Brussel I geen bijzondere bevoegdheidsgrond bestaat voor dergelijke gevallen van onrechtmatige verrijking. De vraag is welk recht het Oostenrijkse gerecht moet toepassen.

Gezien het feit dat de situatie de ongerechtvaardigde verrijking van een derde partij betreft, wordt artikel 10 van Rome II toegepast. De eerste mogelijkheid, namelijk het bestaan van een contractuele of onrechtmatige betrekking die is verbonden met de feitelijke situatie waaruit de ongerechtvaardigde verrijking voortvloeit, is niet relevant gezien het feit dat een dergelijke betrekking niet bestaat tussen onderneming A en de Oostenrijkse derde partij. Ook de regel op grond van de gemeenschappelijke gewone verblijfplaats is niet van toepassing, aangezien onderneming A en de derde partij hun gewone verblijfplaats in verschillende landen hebben.

Hierdoor blijft de laatste verbindende factor van artikel 10, lid 3, over, die verwijst naar het recht van het land waar de ongerechtvaardigde verrijking heeft plaatsgevonden. In dit geval zou dit betekenen dat het Italiaanse recht wordt toegepast, aangezien de bankrekening van de Oostenrijkse partij in Italië loopt. De bijzondere bepalingen van artikel 10, lid 4, beïnvloeden de toepasselijkheid van het Italiaanse recht waarschijnlijk niet, aangezien uit de omstandigheden van de zaak niet duidelijk blijkt dat een band bestaat met een ander land.

5.3.3.5. *Toepasselijk recht bij verbintenissen die voortvloeien uit de precontractuele aansprakelijkheid – artikel 12*

Precontractuele aansprakelijkheid verwijst naar de situatie waarin een niet-contractuele verbintenis voortvloeit uit onderhandelingen voorafgaand aan

het sluiten van een overeenkomst, ongeacht of de overeenkomst al dan niet daadwerkelijk is gesloten. Dit omvat ook schending van een verplichting informatie niet openbaar te maken en de schending van en het afbreken van de contractuele onderhandelingen. De bepalingen van artikel 12 voorzien wederom in een mini-hiërarchie. De eerste stap is dus de toepassing van het recht dat van toepassing is op de overeenkomst of dat op de overeenkomst van toepassing zou zijn geweest indien zij was gesloten. Indien dit niet mogelijk is, is het toepasselijke recht het recht van het land waar de schadeveroorzakende gebeurtenis zich heeft voorgedaan, ongeacht in welke landen de indirecte gevolgen van die gebeurtenis zich hebben voorgedaan, of het recht van het land waar de partijen beiden hun gewone verblijfplaats hebben of, wanneer blijkt dat de betrekking een kennelijk nauwere band heeft met een ander dan het in de andere regels bedoelde land, het recht van dat andere land.

5.3.4. Werkingssfeer van het toepasselijk recht – artikel 15

Het recht dat krachtens de regels van de verordening van toepassing is, regelt met name:

- de grond en de omvang van de aansprakelijkheid;
- de gronden tot uitsluiting van aansprakelijkheid, alsook elke beperking en verdeling van de aansprakelijkheid;
- het bestaan, de aard en de begroting van de schade of het gevorderde;
- de maatregelen die de rechter kan treffen om letsel of schade te voorkomen of te beperken;
- de mogelijkheid tot overdracht van het recht om schadevergoeding te eisen, waaronder begrepen erfopvolging;
- het bepalen wie recht heeft op vergoeding van de persoonlijk geleden schade;
- de aansprakelijkheid voor handelingen van anderen; en

- het tenietgaan van de verbintenis door de verjaring en het verval, waaronder begrepen de stuiting en de schorsing van de verjarings- of vervalt termijn.

5.3.5. Overige bepalingen met betrekking tot het toepasselijke recht bij niet-contractuele verbintenissen

Net als in de verordening Rome I, zijn in de verordening andere belangrijke bepalingen opgenomen die bepaalde specifieke kwesties regelen met betrekking tot het toepasselijke recht. Deze omvatten ook een artikel over de dwingende bepalingen van het recht van het forum dat de zaak behandelt, die moeten worden toegepast, ongeacht het recht dat anders van toepassing is. Andere kwesties waarvoor bijzondere regels gelden, zijn onder meer kwesties met betrekking tot het in acht nemen van veiligheidsvoorschriften en gedragsregels die gelden wanneer en waar een gebeurtenis waaruit een aansprakelijkheid voortvloeit, heeft plaatsgevonden en kwesties met betrekking tot een regel op grond waarvan een persoon een vordering rechtstreeks tegen de verzekeraar van de aansprakelijke persoon mag instellen, indien het op de niet-contractuele verbintenis toepasselijke recht of het op het verzekeringscontract toepasselijke recht hierin voorziet. Er zijn regels die van toepassing zijn op subrogatie, meervoudige aansprakelijkheid en de vorm van een handeling met betrekking tot een niet-contractuele verbintenis. Ten slotte zijn er regels met betrekking tot het bewijs, de gewone verblijfplaats van rechtspersonen en natuurlijke personen die handelen in het kader van bedrijfsactiviteiten, de uitsluiting van de toepassing van herverwijzing ten aanzien van de regels van het internationaal privaatrecht van elk land waarvan het recht krachtens de verordening van toepassing is, de toepassing van de verordening ten aanzien van staten met meerdere rechtssystemen en de verhouding tot andere bepalingen van de EU-wetgeving en bepaalde internationale overeenkomsten.

Ouderlijke verantwoordelijkheid en scheiding

6.1. De verordening “Brussel II bis”

6.1.1. Achtergrond – de verordening Brussel II en de verordening Brussel II bis

Verordening (EG) nr. 1347/2000 van de Raad van 29 mei 2000 betreffende de bevoegdheid en de erkenning en tenuitvoerlegging van beslissingen in huwelijkszaken en inzake de ouderlijke verantwoordelijkheid voor gemeenschappelijke kinderen (bekend als de verordening “Brussel II”) ⁽⁸⁸⁾ werd op 1 maart 2001 van kracht. Deze verordening behandelde de bevoegdheid, erkenning en tenuitvoerlegging ten aanzien van burgerlijke rechtsvorderingen betreffende echtscheiding, scheiding van tafel en bed of nietigverklaring van het huwelijk, maar was, wanneer het ging om kwesties betreffende ouderlijke verantwoordelijkheid, beperkt tot situaties waarin deze kwesties ontstaan in het kader van een rechtsvorderingen betreffende het huwelijk die betrekking hadden op gemeenschappelijke kinderen van de echtgenoten. De verordening was zelf de opvolger van een verdrag tussen de lidstaten dat was gesloten voordat het Verdrag van Amsterdam in werking trad. De tekst van de verordening Brussel II en het verdrag zijn vrijwel identiek, maar het verdrag ⁽⁸⁹⁾, dat werd aangenomen op 28 mei 1968, is nooit van kracht geworden.

Het territoriale toepassingsgebied behelst alle lidstaten behalve Denemarken. Het materiële toepassingsgebied van de verordening Brussel II bleek relatief snel na het van kracht worden te beperkt te zijn, wat betreft de bepalingen op het gebied van ouderlijke verantwoordelijkheid. Dit was

een van de redenen voor het voorstel dat de Commissie in augustus 2002 deed ⁽⁹⁰⁾ voor een ontwerpverordening die was bedoeld als vervanging van de verordening Brussel II en die zou gelden voor alle beslissingen inzake de ouderlijke verantwoordelijkheid, ongeacht de burgerlijke staat van de ouders en ongeacht of er een huwelijkszaak tussen de ouders aanhangig was. Daarnaast werd voorgesteld kwesties met betrekking tot ouderlijke verantwoordelijkheid te behandelen die het plaatsen van kinderen in een inrichting en in pleeggezinnen betroffen. Het voorstel volgt in hoge mate de regels van het Verdrag van 's-Gravenhage van 19 oktober 1996 inzake de bevoegdheid, het toepasselijke recht, de erkenning, de tenuitvoerlegging en de samenwerking op het gebied van ouderlijke verantwoordelijkheid en maatregelen ter bescherming van kinderen („Haags verdrag van 1996”), dat op dat moment nog niet van kracht was voor de lidstaten. De verordening Brussel II bis werd op 27 november 2003 aangenomen en toegepast met ingang van 1 maart 2005 ⁽⁹¹⁾.

6.1.2. De verordening Brussel II bis en kinderontvoering

De verordening Brussel II bis zou, zoals voorgesteld, ook bijzondere regels bevatten voor de grensoverschrijdende ontvoering van kinderen door hun ouders binnen de Europese Unie, om zo het probleem aan te pakken van de ongeoorloofde overbrenging en het niet doen terugkeren van kinderen in strijd met de gezagsrechten tussen de lidstaten. Het Verdrag van 's-Gravenhage van 25 oktober 1980 betreffende de burgerrechtelijke aspecten van internationale ontvoering van kinderen is van kracht in alle

(88) Zie PB C 160 van 30.6.2000, blz.19.

(89) Zie PB C 221 van 16.7.1998, blz. 1.

(90) Zie PB C 203 E van 27 augustus 2002, p.155. Een afzonderlijke praktische gids voor de werking van de verordening is beschikbaar op de website van het e-justitieportaal.

(91) Denemarken neemt niet deel aan deze verordening.

lidstaten. Krachtens dat verdrag moeten, wanneer een kind is ontvoerd naar of wordt vastgehouden in een land dat partij is bij dat verdrag, de autoriteiten van de lidstaat waarnaar het kind is overgebracht of waar het kind wordt vastgehouden, anders dan waar de gewone verblijfplaats van het kind is, de onmiddellijke terugkeer van het kind naar de staat van zijn of haar woonplaats gelasten, indien die staat een verdragsluitende staat is. De regels van de verordening Brussel II bis moesten een aanvulling op en versterking van de bepalingen van het verdrag zijn wat betreft de werking hiervan tussen de lidstaten om de ouders en anderen ervan te weerhouden om de eenzijdige stap te zetten om kinderen over te brengen of niet te doen terugkeren naar de lidstaat waar hun gewone verblijfplaats is.

6.1.3. De verordening Brussel II bis en huwelijkszaken

6.1.3.1. De bevoegdheid in huwelijkszaken – artikel 3

In de verordening werden de regels op het gebied van huwelijkszaken ongewijzigd overgenomen van de verordening Brussel II. Voor deze procedures voorzag de verordening in regels voor het vaststellen van:

- de bevoegdheid van de gerechten van de lidstaten;
- de erkenning en tenuitvoerlegging van beslissingen die door de gerechten van andere lidstaten zijn gegeven.

Voorbeeld

Mevrouw A is onderdaan van lidstaat 1 en is al drie jaar getrouwd met meneer B; zij hebben samengewoond in lidstaat 2, de lidstaat van herkomst van meneer B. Mevrouw A is van mening dat het huwelijk voorbij is en wenst een echtscheiding aan te vragen en terug te keren naar haar land van herkomst, waar haar familie woont. Ze wil zo spoedig mogelijk vertrekken en in haar land van herkomst een echtscheiding aanvragen. Zij heeft gedurende twee weken niet met meneer B gesproken, en vreest dat de echtscheiding een ernstig probleem zou kunnen worden.

Uit hoofde van artikel 3, lid 1, van de verordening berust de bevoegdheid voor echtscheidingen bij de gerechten van de lidstaat op het grondgebied waarvan de echtgenoten hun gewone verblijfplaats hebben of waar zich de laatste gewone verblijfplaats van de echtgenoten bevindt, indien een van hen daar nog verblijft. De bevoegdheid kan ook liggen bij de gerechten van de lidstaat waarvan beide echtgenoten de nationaliteit bezitten (in het geval van het Verenigd Koninkrijk en Ierland, waar beide echtgenoten hun "domicile" hebben). Wanneer mevrouw A zou terugkeren naar haar land van herkomst (lidstaat 1), kan zij daar alleen een echtscheiding aanvragen voor een gerecht zodra zij daar haar gewone verblijfplaats heeft en als aan een van de volgende voorwaarden is voldaan:

- meneer B stemt ermee in samen met haar een verzoek tot echtscheiding op te stellen;
- indien meneer B niet bereid is een gemeenschappelijk verzoek op te stellen, als mevrouw A daar ten minste zes maanden

heeft gewoond voordat zij haar aanvraag opstelt. Indien mevrouw A besluit naar een derde lidstaat, waarvan zij geen onderdaan is, te verhuizen, kan zij alleen een echtscheiding aanvragen als zij daar haar gewone verblijfplaats heeft en daar ten minste één jaar heeft gewoond voordat zij haar aanvraag opstelt.

Mevrouw A zal erop worden gewezen dat meneer B, die van plan is op de huidige gewone verblijfplaats van de echtgenoten in lidstaat 2 te blijven, zich in een gunstigere situatie bevindt en direct een echtscheiding kan aanvragen bij een gerecht van die lidstaat. Mevrouw A kan dat ook daar doen, aangezien meneer B nog steeds zijn gewone verblijfplaats in die lidstaat heeft, terwijl zij voor het opstellen van de aanvraag in lidstaat 1 ten minste zes maanden wachten moet wachten.

Indien meneer B besluit de aanvraag in lidstaat 2 in te dienen, zou dat er effectief toe leiden dat mevrouw A vervolgens geen aanvraag kan indienen in lidstaat 1. Dit is het geval omdat artikel 19, lid 1, van de verordening bepaalt dat wanneer een procedure met hetzelfde onderwerp en tussen dezelfde partijen wordt ingesteld bij de gerechten van verschillende lidstaten die uit hoofde van de verordening bevoegd zijn om de zaak te behandelen, het bevoegde gerecht waarbij de zaak het eerst is aangebracht, de procedure behandelt en het gerecht waarbij de zaak als tweede is aangebracht zijn uitspraak aanhoudt totdat de bevoegdheid van het gerecht waarbij de zaak het eerst is aangebracht, vaststaat en, wanneer deze vaststaat, de zaak niet behandelt; dit gebeurt op grond van de Europese litispendingeregeling van dat artikel.

De verordening is alleen van toepassing op de ontbinding van de huwelijksband, maar heeft geen betrekking op kwesties zoals de echtscheidingsgronden, de vermogensrechtelijke gevolgen van het huwelijk, onderhoudsverplichtingen⁽⁹²⁾ of andere bijkomende maatregelen.

6.1.3.2. Erkenning en tenuitvoerlegging van beslissingen in procedures in huwelijkszaken in het kader van Brussel II bis

Op basis van het beginsel van wederzijds vertrouwen, wordt een in een lidstaat gegeven beslissing in alle andere lidstaten erkend. De gronden tot weigering van de erkenning zijn beperkt tot een minimum. Er is geen bijzondere procedure vereist om de akten van de burgerlijke stand van een lidstaat aan te passen in het geval van beslissingen met betrekking tot de scheiding, echtscheiding of nietigverklaring van een huwelijk. Het is ook, net zoals in de verordening Brussel I, een basisbeginsel volgens de verordening Brussel II bis dat de aangezochte lidstaat noch de bevoegdheid van het gerecht in de lidstaat van herkomst, noch de vaststelling van de feiten van dit gerecht kan herzien. Beslissingen met betrekking tot huwelijkszaken worden erkend door een toezegging van rechtswege en kunnen worden uitgevoerd in andere lidstaten, zodra zij uitvoerbaar zijn verklaard door het betrokken gerecht in de lidstaat van tenuitvoerlegging ("exequatur"). De beslissing tot verlening van exequatur kan in beroep worden herzien. Er is geen legalisatie vereist voor welke stukken dan ook, met inbegrip van de echtscheiding, de beslissing ingediend voor de erkenning en tenuitvoerlegging.

(92) Zie hoofdstuk 7 hieronder.

6.1.4. Brussel II bis en ouderlijke verantwoordelijkheid

6.1.4.1. Toepassingsgebied

De verordening heeft een zeer breed toepassingsgebied met betrekking tot zaken op het gebied van ouderlijke verantwoordelijkheid. De verordening heeft betrekking op traditionele vormen van ouderlijke taken in de betrekkingen tussen ouder en kind, zoals het bepalen van de verblijfplaats van het kind, het recht op contact, voogdij, maatregelen voor de bescherming van het kind ten opzichte van zijn/haar vermogen. De plaatsing van het kind door een overheidsinstantie zoals bedoeld onder punt 6.1.8 is ook gedekt. De verordening voorziet in regels met betrekking tot de bevoegdheid van de gerechten in dergelijke zaken en de erkenning en tenuitvoerlegging van beslissingen op het gebied van de ouderlijke verantwoordelijkheid.

6.1.4.2. De bevoegdheid ten aanzien van de ouderlijke verantwoordelijkheid – artikelen 8, 9, 12 en 13

De algemene regel is dat de bevoegdheid bij de gerechten in de lidstaat berust waar het kind zijn gewone verblijfplaats heeft. De term gewone verblijfplaats is nergens in de verordening omschreven, maar moet een autonome betekenis hebben, wat in een aantal gevallen door de Commissie en het Hof van Justitie van de Europese Unie is bevestigd⁽⁹³⁾. Bovendien introduceert de verordening een beperkte mogelijkheid dat, onder bepaalde voorwaarden, een gerecht van een andere lidstaat dan waarin het kind zijn gewone verblijfplaats heeft, bevoegd is ten aanzien van de ouderlijke verantwoordelijkheid, wanneer de zaak bijvoorbeeld verband houdt met

in behandeling zijnde echtscheidingsprocedures krachtens artikel 3 van de verordening in die andere lidstaat⁽⁹⁴⁾. – De verordening voorziet ook in bevoegdheid gebaseerd op de aanwezigheid van het kind in een lidstaat, maar alleen wanneer het niet mogelijk is de gewone verblijfplaats het kind vast te stellen⁽⁹⁵⁾. – Wanneer een kind over de grens van de lidstaat van zijn of haar gewone verblijfplaats naar een andere verhuist, met instemming van personen die de ouderlijke verantwoordelijkheid dragen (d.w.z. meestal de ouders), zijn de gerechten in de eerste lidstaat nog steeds bevoegd met betrekking tot beslissingen inzake contact, maar slechts voor een periode van drie maanden na de verhuizing en wanneer de houder van het omgangsrecht daar nog steeds woont⁽⁹⁶⁾.

6.1.4.3. Verwijzing van zaken tussen gerechten – artikel 15

De verordening bevat verder een innovatieve regel in de Europese wetgeving, waarbij een aangezocht gerecht voor een zaak, dat ook bevoegdheid heeft over de zaak, de zaak bij wijze van uitzondering kan verwijzen naar een gerecht van een andere lidstaat, als dit laatste beter in staat is de zaak te behandelen. Het gerecht mag de gehele zaak of een specifiek onderdeel daarvan overdragen.

Omdat de bevoegdheid krachtens de algemene regel van artikel 8 bij de gerechten van de lidstaat berust waar het kind zijn gewone verblijfplaats heeft op het moment dat het gerecht wordt aangezocht, verschuift de bevoegdheid niet automatisch wanneer het kind een andere gewone verblijfplaats verkrijgt in een andere lidstaat tijdens de juridische procedure.

(93) Zie bijvoorbeeld de volgende gevallen: A, C-523/07 van 2 april 2009, en Mercredi v Chaffe, C-497/10 PPU van 22 december 2010.

(94) Zie artikel 12, lid 1.

(95) Zie artikel 13.

(96) Zie artikel 9.

Er kunnen zich echter omstandigheden voordoen waarin, bij wijze van uitzondering, het aangezochte gerecht ("het gerecht van herkomst") niet het best in staat is de zaak te behandelen. In dergelijke omstandigheden kan het gerecht van herkomst de zaak, overeenkomstig artikel 15, verwijzen naar het gerecht van een andere lidstaat, mits dit in het belang is van het kind. De procedure voor het uitvoeren van een dergelijke verwijzing en de soorten gerechten waarnaar kan worden verwezen, zijn opgenomen in het artikel. Wanneer een zaak naar een gerecht van een andere lidstaat is verwezen, kan deze niet verder worden verwezen naar het gerecht van een derde lidstaat ⁽⁹⁷⁾.

6.1.4.4. *Bevoegdheid in gevallen van kinderontvoering – artikel 10*

Sommige kinderen worden van een lidstaat naar een andere ontvoerd door ouders die een zaak met betrekking tot de ouderlijke verantwoordelijkheid in verband met deze kinderen willen voorleggen aan, bijvoorbeeld, een rechter van hun eigen nationaliteit, in de hoop op een gunstigere behandeling. Krachtens de verordening kan de ongeoorloofde overbrenging of het niet doen terugkeren van een kind niet leiden tot een verschuiving van de juridische bevoegdheid van de gerechten van de lidstaat waar het kind zijn oorspronkelijke gewone verblijfplaats had, tenzij alle personen met gezagsrechten, zoals gedefinieerd in de verordening, hiermee hebben ingestemd of het kind ten minste één jaar in nieuwe lidstaat heeft gewoond nadat de persoon met gezagsrecht kennis heeft gekregen of kennis had kunnen krijgen van de verblijfplaats van het kind en er binnen dat jaar geen verzoek tot terugkeer is ingediend uit hoofde van het Verdrag van 's-Gravenhage betreffende de ontvoering van kinderen, of een verzoek is ingediend en het verzoek is ingetrokken, of een gezagsbeslissing is gegeven

in de lidstaat van de oorspronkelijke gewone verblijfplaats van kind die niet de terugkeer van het kind naar die staat met zich meebrengt. Op deze wijze worden ouders die menen voordeel te behalen door hun kinderen eenzijdig naar een andere lidstaat te brengen, afgeschrikt door het feit dat het in de Europese Unie duidelijk is dat een dergelijke handeling niet leidt tot een verandering ten aanzien van de rechterlijke bevoegdheid op het gebied van ouderlijke verantwoordelijkheid.

6.1.5. *De werking van het Verdrag van 's-Gravenhage betreffende de burgerrechtelijke aspecten van internationale ontvoering van kinderen in de Europese Unie – artikel 11*

6.1.5.1. *De basisbeginselen van het Verdrag en de verordening*

Het Verdrag van 's-Gravenhage van 1980 betreffende de burgerrechtelijke aspecten van internationale ontvoering van kinderen is nog steeds van kracht binnen de Europese Unie, maar de verordening bevat bepalingen die een aanvulling zijn op de werking van het verdrag tussen de lidstaten. Deze bepalingen zijn bedoeld ter versterking van de werking van het verdrag, en in het bijzonder ter versterking van het belangrijkste uitgangspunt van zowel het verdrag als de verordening, namelijk dat het niet in het belang van kinderen is dat ze worden overgebracht of op onrechtmatige wijze buiten de lidstaat waar zij hun gewone verblijfplaats hebben, worden gehouden. Dit uitgangspunt wordt op zijn beurt ondersteund door het procedurele uitgangspunt dat indien een dergelijke overbrenging of weghouding plaatsvindt, het betrokken kind of de betrokken kinderen zo spoedig mogelijk moeten worden teruggebracht naar de lidstaat waar zij hun gewone verblijfplaats hebben indien het gerecht dit zo besluit en het

(97) Zie overweging (13).

is aan het gerecht van die lidstaat om passende beslissingen nemen in het belang van de kinderen over bij wie zij moeten wonen en met wie zij contact hebben, en op welke basis.

6.1.5.2. De aanvullende bepalingen van de verordening – artikel 11, leden 1 tot en met 5

Artikel 11 bevat een aantal bepalingen die bedoeld zijn ter versterking van deze basisbeginselen en die moeten worden toegepast in gevallen waarin krachtens het verdrag de terugkeer van een kind wordt gevraagd van de ene naar de andere lidstaat, te weten:

- bij de beoordeling van het verzoek tot terugkeer en bezwaren hiertegen op grond van de uitzonderingen waarin de artikelen 12 en 13 van het verdrag voorzien, wordt ervoor gezorgd dat het kind tijdens de procedure in de gelegenheid wordt gesteld te worden gehoord, tenzij dit gezien zijn leeftijd of mate van rijpheid niet raadzaam wordt geacht. In de verordening wordt niet aangegeven hoe dit moet gebeuren. Dit wordt overgelaten aan het nationale procesrecht van de lidstaten. Uit de bepaling blijkt echter duidelijk dat het gerecht dat de terugkeer van het kind beschouwt, moet overwegen of hij of zij moet worden gehoord – artikel 11, lid 2;
- procedures voor de terugkeer krachtens het verdrag moeten zo snel mogelijk worden afgesloten en, tenzij uitzonderlijke omstandigheden dit onmogelijk maken, mogen in geen geval langer duren dan zes weken nadat de aanvraag is gedeponneerd totdat een beslissing is gegeven, ; deze bepaling is vergelijkbaar

met die van het verdrag⁽⁹⁸⁾ en versterkt de stelling dat de onmiddellijke terugkeer van kinderen een fundamentele doelstelling is van beide instrumenten – artikel 11, lid 3;

- onder artikel 13, lid 1, onder b, van het hierboven vermelde Verdrag van 's-Gravenhage van 1980 mogen ouders proberen te voorkomen dat er een bevel wordt opgesteld voor de terugkeer van de kinderen die zij op onrechtmatige wijze hebben overgebracht, door te beweren dat de terugkeer het betrokken kind zou kunnen blootstellen aan fysieke of psychologische schade of in een onduidbare situatie zou worden geplaatst. Zoals bij de andere uitzonderingen moet de persoon die de niet-terugkeer beslissing over het kind heeft aangevraagd ten genoegen van het gerecht bewijzen dat het risico voor het kind bestaat. In feite wordt deze uitzondering over het algemeen zeer beperkt uitgelegd door de gerechten in de meeste verdragsluitende staten, met inbegrip van de EU-lidstaten. De verordening versterkt deze constructie door te bepalen dat deze uitzondering niet kan worden gebruikt bij niet-terugkeer indien is vastgesteld dat er, rekening houdend met de belangen van het kind, adequate voorzieningen zijn getroffen door de gerechten die beslissingen nemen op het gebied van kwesties inzake welzijn om de bescherming van het kind na terugkeer naar de lidstaat van de gewone verblijfplaats te verzekeren. – Artikel 11, lid 4;
- een gerecht kan de terugkeer van een kind niet weigeren indien de persoon die om de terugkeer van het kind verzoekt, niet in de gelegenheid is gesteld te worden gehoord – artikel 11, lid 5.

(98) Zie de artikelen 2 en 11.

6.1.5.3. Wat er gebeurt wanneer een beslissing houdende niet-terugkeer wordt gegeven – artikel 11, leden 6 tot en met 8

Zoals opgemerkt, bevat het verdrag beperkte uitzonderingen op grond waarvan het gerecht een beslissing zal maken een kind terug te laten keren naar de lidstaat van de gewone verblijfplaats na het onrechtmatig overbrengen of niet doen terugkeren uit een andere staat. Om te voorkomen dat ouders trachten van deze uitzonderingen te profiteren, vaak op vrij dubieuze gronden, en om ervoor te zorgen dat de toekomst van de kinderen die voorwerp van een dergelijke handeling waren, wordt bepaald in de lidstaat waar hun gewone verblijfplaats is, stelt de verordening niet alleen dat de gerechten van de lidstaat waar het kind vóór de ontvoering zijn gewone verblijfplaats had, de bevoegdheid behouden ⁽⁹⁹⁾, maar ook dat deze gerechten na de ontvoering het laatste woord hebben met betrekking tot de toekomst van het kind. Zo kan op een beslissing op basis van artikel 13 van het verdrag om het kind niet te laten terugkeren die is gegeven door de gerechten van de lidstaat waarnaar het kind is ontvoerd dus een latere beslissing volgen die de terugkeer van het kind gelast, gegeven door de bevoegde gerechten van de lidstaat waar het kind onmiddellijk voor de ontvoering gewoonlijk verbleef.

6.1.5.4. Erkenning en tenuitvoerlegging van een beslissing houdende terugkeer van een kind volgend op een beslissing houdende niet-terugkeer – versnelde procedure – artikelen 11, lid 8, 40, lid 1, onder b), en 42

Indien een dergelijke beslissing die de terugkeer van het kind gelast, is gegeven, moet deze worden erkend en ten uitvoer gelegd zonder dat een bijzondere procedure nodig is (zoals een exequatur), mits aan bepaalde procedurele waarborgen is voldaan, bijvoorbeeld dat het gerecht in de lidstaat waar het kind zijn gewone verblijfplaats heeft het kind de mogelijkheid heeft geboden te worden gehoord ⁽¹⁰⁰⁾. Het gerecht dat een beslissing houdende niet-terugkeer heeft gemaakt, zal de documenten van de zaak opsturen naar het gerecht met rechtsbevoegdheid in het land waar het kind zijn gewone verblijfplaats had onmiddellijk voor de onrechtmatige verwijdering of vasthouding. De door het gerecht met rechtsbevoegdheid uitgenodigde partijen in het land waar het kind zijn gewone verblijfplaats had onmiddellijk voor onrechtmatige verwijdering of vasthouding maken conclusies voor dat gerecht; indien er een conclusie is gemaakt, zal het gerecht het verzoek om voogdij onderzoeken.

6.1.6. Erkenning en tenuitvoerlegging van beslissingen inzake contact – versnelde procedure – artikelen 40, lid 1, onder a), en 41

De verordening Brussel II bis volgt de handhabingsbepalingen uit het Verdrag van 's-Gravenhage van 1996 inzake bevoegdheid, de erkenning, de tenuitvoerlegging en de samenwerking in op het gebied van ouderlijke verantwoordelijkheid en maatregelen ter bescherming van kinderen en

⁽⁹⁹⁾ Zie artikel 10 en lid 6.1.4.4.

⁽¹⁰⁰⁾ Zie artikel 42.2, lid a.

heeft certificaten toegevoegd om distributie in de Unie te bevorderen over beslissingen over echtscheidingen en ouderlijke verantwoordelijkheid, inclusief beslissingen over contact, uitgegeven in een lidstaat. Het certificaat over toegangsrechten bevat opmerkingen over de door het gerecht gevolgde procedure: als een beslissing is genomen bij verstek, zal het certificaat bevestigen dat de persoon in verstek de gelegenheid heeft gehad de zaak te verdedigen; dat alle partijen en het kind, in het licht van zijn leeftijd en mate van rijpheid, in gelegenheid zijn gesteld te worden gehoord. Er is geen bezwaar tegen de uitgifte van het certificaat in de lidstaat van herkomst; het certificaat kan worden gerectificeerd (artikel 43). De gecertificeerde beslissing kan niet worden uitgevoerd in de uitvoerende lidstaat indien het onverenigbaar is met een volgende uitvoerbare beslissing.

6.1.7. Erkenning en tenuitvoerlegging van beslissingen – standaardprocedure – artikelen 21 tot en met 39

Voor andere beslissingen op het gebied van de ouderlijke verantwoordelijkheid is de procedure vergelijkbaar met die voor beslissingen die vallen onder de procedure van de verordening Brussel I. Zodra de beslissing is gegeven en uitvoerbaar is, wordt deze, samen met een certificaat in standaardformaat, zoals vastgesteld in de verordening, afgegeven⁽¹⁰¹⁾. De procedure voor het aanvragen van een uitvoerbaarverklaring of registratie voor tenuitvoerlegging in het VK (artikel 28) is volgens de wetgeving van de uitvoerende lidstaat (artikel 30) De persoon die de tenuitvoerlegging verlangt moet een verklaring van uitvoerbaarheid aanvragen in de lidstaat waar de beslissing moet worden uitgevoerd. Eenmaal afgegeven, wordt deze volgens de vereiste procedures onder de aandacht gebracht van de persoon tegen wie de

tenuitvoerlegging wordt verlangd krachtens de nationale wetgeving. Deze persoon mag zich verzetten tegen de verklaring, maar alleen op de in de verordening genoemde gronden⁽¹⁰²⁾. De daadwerkelijke tenuitvoerlegging van de beslissing vindt plaats volgens de vereiste procedures volgens de nationale wetgeving⁽¹⁰³⁾.

6.1.8. Plaatsing van kinderen in de opvang in een andere lidstaat – artikelen 55, onder d), en 56

Er is reeds opgemerkt dat de verordening van toepassing is op zaken die betrekking hebben op beslissingen om kinderen in een inrichting of bij pleegouders te plaatsen. Dergelijke beslissingen op het gebied van de ouderlijke verantwoordelijkheid kunnen betrekking hebben op een kind dat in een andere lidstaat wordt geplaatst en wanneer dit wordt overwogen is hiervoor een speciale procedure opgenomen in de verordening. Voordat het gerecht met rechtsbevoegdheid de beslissing tot plaatsing neemt, wordt eerst overleg gepleegd met de centrale bevoegde instantie of de instantie met rechtsbevoegdheid van de lidstaat waar wordt overwogen het kind te plaatsen, indien de tussenkomst van een overheidsinstantie is voorzien in die lidstaat. Slechts wanneer deze deskundige autoriteit akkoord gaat, kan de plaatsingsbeslissing worden genomen. Indien tussenkomst van een overheidsinstantie niet nodig is voor de plaatsing van een kind in een pleeggezin in een andere lidstaat, is toestemming niet nodig en moet de plaatsende autoriteit alleen de centrale autoriteit of de rechtsbevoegde autoriteit informeren⁽¹⁰⁴⁾. De centrale autoriteiten, zoals vastgesteld uit hoofde van de verordening, moeten helpen bij het proces door informatie te

(102) Zie artikel 23.

(103) Zie artikel 47.

(104) Zie artikel 56.4.

(101) Zie artikelen 37 en 39 en bijlage II.

verstrekken en bijstand te verlenen aan de gerechten. Lidstaten zijn verplicht om duidelijke regels en procedures op te stellen voor de in artikel 56 van de verordening bedoelde instemming, zodat de rechtszekerheid en de snelheid worden gewaarborgd. De procedures moeten in het bijzonder het gerecht dat de plaatsing overweegt in staat stellen om gemakkelijk vast te stellen welke de bevoegde autoriteit is en de bevoegde autoriteit om snel haar instemming te geven of te weigeren ⁽¹⁰⁵⁾.

6.1.9. Samenwerking tussen de gerechten en de centrale autoriteiten – artikelen 11, leden 6 tot en met 8, 15, lid 6, 42, lid 2, onder c), 53 tot en met 55 en 67

Net zoals in het Verdrag van 's-Gravenhage uit 1980 betreffende de ontvoering van kinderen en het Verdrag van 's-Gravenhage van 1996 inzake de bevoegdheid, de erkenning, de tenuitvoerlegging en de samenwerking op het gebied van ouderlijke verantwoordelijkheid en maatregelen ter bescherming van kinderen, wordt in de lidstaten een fundamentele en belangrijke rol toegekend aan de centrale autoriteiten van de lidstaten, die met elkaar en met andere betrokken instanties moeten samenwerken bij de verwezenlijking van de doelstellingen en de naleving van de bepalingen van de verordening. Daartoe worden een of meer centrale autoriteiten aangewezen door elke lidstaat. Er zal meer dan één centrale autoriteit worden aangewezen wanneer een lidstaat twee of meer rechtssystemen heeft ⁽¹⁰⁶⁾. De taken van de centrale autoriteiten zijn zowel algemeen als specifiek van aard. Een aanvullende taak van de centrale autoriteiten krachtens de verordening is het bijstaan van de gerechten bij hun samenwerking, in het bijzonder

met betrekking tot de terugkeer van kinderen na een beslissing houdende niet-terugkeer, en waar de gerechten de overdracht van een zaak of een grensoverschrijdende plaatsing overwegen. De verordening trad in werking met als uitgangspunt dat de samenwerking tussen de centrale autoriteiten en de communicatie tussen hen en de gerechten ⁽¹⁰⁷⁾ van de lidstaten voor de toepassing van de verordening wordt bij burgerlijke en handelszaken ondersteund door het Europees justitieel netwerk voor burgerlijke zaken ("EJN") ⁽¹⁰⁸⁾. Het doel van deze communicatie en samenwerking is te helpen bij het oplossen van wat vaak bijzonder moeilijke en gevoelige zaken zijn waarbij kinderen zijn betrokken ⁽¹⁰⁹⁾.

6.2. Toepasselijk recht inzake echtscheiding – de verordening "Rome III" ⁽¹¹⁰⁾

6.2.1. Achtergrond

In juli 2006 werd een voorstel voor een verordening betreffende het toepasselijk recht inzake echtscheiding ingediend door de Europese Commissie. De onderhandelingen over dit voorstel duurden tot 2008, toen duidelijk werd dat er onoverkomelijke moeilijkheden waren die het bewerkstelligen van de vereiste eenparigheid van stemmen voor de

(107) Zie de artikelen 11, lid 6 en 7, 15, lid 6, 53, 55, lid c en d en 56.

(108) Zie artikel 54; het Europees justitieel netwerk bestaat uit een netwerk van contactpunten en centrale autoriteiten krachtens de verordening; zie hoofdstuk 14 hieronder met betrekking tot het Europees justitieel netwerk in burgerlijke zaken.

(109) Zie in dit verband artikel 55, lid e.

(110) Verordening (EU) nr. 1259/2010 van de Raad van 20 december 2010 voor de invoering tot nauwere samenwerking op het gebied van het toepasselijk recht op het gebied van echtscheiding en scheiding van tafel en bed.

(105) HvJ-EU, arrest van 26 april 2012, Health Service Executive, zaak C-92/12, lid 82.

(106) Zie artikel 53.

aanneming door de lidstaten beletten⁽¹¹¹⁾. Kort daarna blies een groep lidstaten⁽¹¹²⁾ het initiatief nieuw leven in, in het kader van de nieuwe regelingen voor versterkte samenwerking van het Verdrag betreffende de werking van de Europese Unie⁽¹¹³⁾, wat leidde tot de vaststelling van de verordening “Rome III” met betrekking tot dit onderwerp.

6.2.2. Territoriaal en materieel toepassingsgebied

Op en vanaf 21 juni 2012 verbonden veertien lidstaten zich aan de uniforme regels op het gebied van het toepasselijke recht inzake echtscheiding en scheiding van tafel en bed. Dit waren de oorspronkelijke vijftien lidstaten die een aanvraag indienden om samen te werken in het kader van deze nauwere procedure, met uitzondering van Griekenland, dat zich uit de onderhandelingen terugtrok en vervolgens meedeelde dat het voornemens was zich te binden aan verordening. Litouwen is nu ook gebonden door de verordening⁽¹¹⁴⁾. De verordening sluit een aantal zaken van het familierecht uit van het materiële toepassingsgebied die vergelijkbaar zijn met die zaken die zijn uitgesloten van het toepassingsgebied van de verordening

“Brussel II bis”⁽¹¹⁵⁾, waarvan vele nu afzonderlijk worden behandeld in andere verordeningen. De verordening is van algemeen karakter, wat betekent dat de wetgeving die door deze verordening wordt aangesteld, van kracht is, of het nu wel of geen wet is in de lidstaat die meedoet aan deze verordening.

6.2.3. Rechtskeuze

De partijen mogen in het kader van de verordening kiezen uit:

- het recht van de staat waar de echtgenoten op het moment hun gewone verblijfplaats hebben en de overeenkomst tot aanwijzing van het toepasselijk recht is besloten;
- het recht van de staat waar de echtgenoten laatstelijk hun gewone verblijfplaats hadden, indien een van hen op het moment daar nog verblijft en de overeenkomst tot aanwijzing van het toepasselijk recht is besloten;
- het recht van de staat waarvan een van de echtgenoten op het moment de nationaliteit heeft en de overeenkomst tot aanwijzing van het toepasselijk recht is besloten; of
- het recht van de staat waar de zaak aanhangig wordt gemaakt.

Een overeenkomst tot aanwijzing van het toepasselijke recht kan te allen tijde worden gesloten en gewijzigd, maar uiterlijk op het moment dat het gerecht wordt aangezocht. Indien het recht van de staat waar de zaak aanhangig wordt gemaakt hierin voorziet, kunnen de echtgenoten het toepasselijke recht ook in de loop van de procedure bepalen. Wanneer zij dit doen, neemt de rechter,

(111) Maatregelen ten aanzien van familierecht moeten unaniem door de lidstaten in de Raad worden aangenomen, in tegenstelling tot de meeste maatregelen op het gebied van burgerlijk recht waar een gekwalificeerde meerderheid van stemmen in de Raad voldoende is.

(112) België, Bulgarije, Duitsland, Spanje, Frankrijk, Italië, Letland, Luxemburg, Hongarije, Malta, Oostenrijk, Portugal, Roemenië en Slovenië.

(113) Art. 328.1 VWEU.

(114) Griekenland wordt gebonden met ingang van 29 juli 2015, zie de besluit (2014/39/EU) van de Commissie van 27 januari 2014 en PB L 231/41 van 28 januari 2014; met betrekking tot Litouwen is de verordening vanaf 22 mei 2014 van toepassing in Litouwen; zie besluit van de Commissie van 21 november 2012 en PB L 323 van 22.11.2012 op blz. 18.

(115) De onderwerpen die zijn uitgesloten, zijn bevoegdheid van natuurlijke personen, de erkenning van de geldigheid van bestaan of nietigverklaring van een huwelijk, de naam/namen van de echtgenoten, de vermogensrechtelijke gevolgen van het huwelijk, ouderlijke verantwoordelijkheid, onderhoudsverplichtingen en trusts en erfopvolging.

volgens het recht van de staat waar de zaak aanhangig wordt gemaakt, akte van de rechtskeuze. De materiële geldigheid van een rechtskeuze moet worden beheerst door het recht dat, wat de keuze betreft, van toepassing zou zijn wanneer de overeenkomst geldig zou zijn. De overeenkomst over de keuze van het toepasselijke recht moet minstens schriftelijk worden vastgelegd, gedateerd zijn en door beide echtgenoten worden ondertekend. Een dergelijke overeenkomst kan aan andere bijkomende vormvoorschriften zijn onderworpen, afhankelijk van de wetgeving van de lidstaat of lidstaten van de gewone verblijfplaats van de echtgenoten.

6.2.4. Het toepasselijke recht bij gebreke van een rechtskeuze

Indien geen rechtskeuze heeft plaatsgevonden, zijn de volgende regels van toepassing ter bepaling van het toepasselijke recht; het recht van de staat:

- waar de echtgenoten op het tijdstip van aanhangigmaking van de zaak hun gewone verblijfplaats hebben; of, bij gebreke daarvan,
- waar de echtgenoten hun laatste gewone verblijfplaats hadden, voor zover dat verblijf niet meer dan één jaar vóór de aanhangigmaking van de zaak is geëindigd, en mits een van de echtgenoten op het tijdstip van aanhangigmaking nog in die staat verblijft; of, bij gebreke daarvan,
- waarvan beide echtgenoten op het ogenblik van de aanhangigmaking van de zaak onderdaan waren; of, bij gebreke daarvan,
- waar de zaak aanhangig wordt gemaakt.

6.2.5. Overige regels

6.2.5.1. *Toepassing van het recht van de geadieerde rechter*

Indien het krachtens de verordening toepasselijke recht niet voorziet in de mogelijkheid van echtscheiding, dan wel aan een van beide echtgenoten op grond van diens sekse geen gelijke toegang tot echtscheiding of scheiding van tafel en bed verleent, is het recht van de staat waar de zaak aanhangig is van toepassing.

6.2.5.2. *Uitsluiting van renvoi*

Onder de toepassing van het recht van een staat wordt verstaan de rechtsregels welke in die staat gelden, met uitsluiting van de regels van internationaal privaatrecht⁽¹¹⁶⁾.

6.2.5.3. *Openbare orde*

Een gerecht kan slechts weigeren een bepaling van het bij de bepalingen van de verordening aangewezen recht toe te passen, indien deze toepassing kennelijk onverenigbaar is met de openbare orde van dat forum.

6.2.5.4. *Verschillen in nationaal recht*

De verordening verplicht de rechter van een deelnemende lidstaat waarvan het recht niet in echtscheiding voorziet of waar het huwelijk niet als geldig wordt beschouwd met het oog op een echtscheidingsprocedure, niet om krachtens de bepalingen van de verordening een echtscheiding uit te spreken.

(116) Zie voor een algemene beschrijving van het effect van de uitsluiting van terugverwijzing, lid 8.3.9 hieronder.

Onderhoudsverplichtingen

7.1. Achtergrond bij de onderhoudsverordening – de verordening Brussel I – en het Verdrag van 's Gravenhage van 2007 op het gebied van onderhoudsverplichtingen

Regels voor de bevoegdheid, erkenning en tenuitvoerlegging met betrekking tot onderhoudsverplichtingen binnen de EU waren opgenomen in de verordening Brussel I. Deze stelde de onderhoudsgerechtigde in staat een zaak aanhangig te maken bij de gerechten van de lidstaat van haar of zijn woonplaats of gewone verblijfplaats. Deze regeling werkte goed tot op bepaalde hoogte, maar de onderhoudsgerechtigde moest nog steeds de procedure aangaan voor het verkrijgen van een verklaring van uitvoerbaarheid, die nodig is voor de tenuitvoerlegging van de beslissing in een andere lidstaat. Dit was moeilijk voor vele onderhoudsgerechtigden voor wie het nodig was dat er een snelle en doeltreffende uitvoering van de beslissing plaatsvond, omdat zij afhankelijk waren van de betaling van het onderhoud. Dit was een meer acuut probleem in verband met onderhoud voor kinderen.

Voor het verwijderen van de intermediaire maatregelen die nodig zijn voor de erkenning en tenuitvoerlegging van de orders voor de betaling van het onderhoud en voor het vast te stellen van gemeenschappelijke procedurele voorschriften ter vereenvoudiging en versnelling van de afwikkeling van grensoverschrijdende conflicten op het gebied van claims voor levensonderhoud, heeft de Commissie in 2005 een voorstel voor een EU-verordening voor onderhoud aangenomen.

Terzelfder tijd toen de EU-onderhandelingen met betrekking tot dit voorstel plaatsvonden, werd tijdens de Haagse Conferentie voor internationaal privaatrecht dat betrokken was bij de onderhandelingen die in november 2007 hebben geleid tot het aannemen van het Verdrag van 's Gravenhage van 23 november 2007 inzake de internationale inning van levensonderhoud ten behoeve van kinderen en andere familieleden. Het Verdrag van 's Gravenhage van 2007 biedt een uitgebreid kader voor de omgang met onderhoudsverplichtingen met de staten die er partij van zijn. Het gaat vergezeld van een optioneel protocol waar regels in zijn opgenomen op het gebied van het recht dat van toepassing is op onderhoudsverplichtingen. De Europese Commissie en de lidstaten hebben volledig deelgenomen aan deze onderhandelingen en hebben veel van de aanvaarde regelgeving op internationaal niveau ingebouwd in de verordening van onderhoudsverplichtingen onderhoud die in december 2008 is aangenomen.

Het Verdrag van 's Gravenhage van 2007 voor internationaal privaatrecht werd op 9 april 2014 door de Europese Unie bekrachtigd. Het is op 1 augustus 2014 in werking getreden voor alle lidstaten behalve Denemarken. Het Protocol werd aangenomen op 8 april 2010 door de Europese Unie ⁽¹¹⁷⁾ en is van toepassing sinds de inwerkingtreding van de verordening van onderhoudsverplichtingen op 18 juni 2011, tussen alle lidstaten met uitzondering van het Verenigd Koninkrijk en Denemarken. EU-lidstaten gebruiken het Verdrag van 's Gravenhage van 2007 alleen met niet-EU-lidstaten die er partij van zijn.

(117) Besluit van de Raad (2009/941/EG); zie PB L 331/17 van 16.12.2009.

7.2. Doel van de verordening onderhoudsverplichtingen ⁽¹¹⁸⁾

Het hoofddoel van de verordening van onderhoudsverplichtingen is het samenstellen van een instrument ter vereenvoudiging van het proces waardoor een onderhoudsgerechtigde in een lidstaat van de Europese Unie kan aanvragen om de betaling van levensonderhoud snel en eenvoudig van de schuldenaar in een andere lidstaat te ontvangen door het gebruik van de bepalingen op het gebied van bevoegdheid, collisieregels, erkenning en uitvoerbaarheid, tenuitvoerlegging, rechtsbijstand en samenwerking tussen centrale autoriteiten. Een onderhoudsgerechtigde die over een beslissing beschikt in één lidstaat moet deze (indien nodig) uitvoerbaar kunnen laten verklaren en kunnen laten uitvoeren in een andere lidstaat, via vereenvoudigde procedures zoals hieronder in punt 7.6. vermeld. Een onderhoudsgerechtigde kan ook betaling van levensonderhoud verkrijgen door de vaststelling van een beslissing voor levensonderhoud in een andere lidstaat. Een schuldenaar dient ook de ondersteuning van centrale autoriteiten tot zijn beschikking te hebben om aanvragen te doen voor niet alleen de erkenning van beslissingen, maar ook de aanpassing daarvan. De situatie waarin een overheidslichaam in de rechten van een schuldeiser treedt wordt ook gedekt door de verordening.

(118) Verordening (EG) nr. 4/2009 van de Raad van 18 december 2008 betreffende bevoegdheid, het toepasselijk recht, de erkenning en de tenuitvoerlegging van beslissingen, en de samenwerking op het gebied van onderhoudsverplichtingen.

7.3. Toepassingsgebied

7.3.1. Toepassingsgebied in territoriale zin

De verordening is van toepassing op en bindend voor alle EU-lidstaten behalve Denemarken. Niettemin heeft Denemarken ingestemd gebonden te zijn zoals vastgesteld in overeenkomst tussen de Europese Gemeenschap en Denemarken, 19 oktober 2005 ⁽¹¹⁹⁾ voor zover deze de verordening Brussel I heeft gewijzigd (EG) ⁽¹²⁰⁾. Het effect hiervan is dat de verordening effect sorteert ten aanzien van Denemarken, met uitzondering van de bepalingen in de hoofdstukken III (toepasselijk recht) en VII (samenwerking tussen centrale autoriteiten) ⁽¹²¹⁾. Dit betekent dat de regels betreffende bevoegdheid, erkenning en tenuitvoerlegging van vonnissen en toegang tot de rechterlijke instanties ten aanzien van Denemarken op die basis van toepassing zijn en onderhevig aan de eisen van de verordening voor niet bij het Haagse Protocol aangesloten landen.

Ten aanzien van het Verenigd Koninkrijk en Ierland moet elk van deze lidstaten binnen drie maanden van het voorstel kennis geven dat zij voornemen gebonden te willen zijn door de verordening ⁽¹²²⁾ als zij desgewenst gebonden zouden willen zijn. Ierland heeft dit gedaan voor de aanvang van de onderhandelingen over het EU-voorstel dat de onderhoudsverordening van

(119) Zie PB L 299 van 16.11.2005, blz. 62.

(120) Overeenkomst tussen de Europese Gemeenschap en het Koninkrijk Denemarken betreffende de rechterlijke bevoegdheid, de erkenning en de tenuitvoerlegging van beslissingen in burgerlijke en handelszaken, PB L 149 van 12.6.2009, blz.80.

(121) Zie PB L 149 van 12.6.2009.

(122) Zie de inleiding van lid 1.3 en het Protocol betreffende de positie van het Verenigd Koninkrijk en Ierland, gehecht aan het VEU en het VWEU.

2009 werd, maar het Verenigd Koninkrijk niet⁽¹²³⁾. Het Verenigd Koninkrijk nam deel aan de onderhandelingen en heeft hier vervolgens wel voor gekozen en is door de verordening gebonden, onder voorbehoud van het feit dat het Verenigd Koninkrijk, het Haags Protocol van 2007 betreffende het toepasselijk recht niet geratificeerd heeft, en dus zijn de regels inzake de erkenning en tenuitvoerlegging van uitspraken van de verordening van toepassing op het Verenigd Koninkrijk zoals vastgesteld in punt 7.6.

7.3.2. Onderwerp toepassingsgebied

De verordening is van toepassing op alle onderhoudsverplichtingen die uit familiebetrekkingen, bloedverwantschap, huwelijk of aanverwantschap voortkomen. Het voorziet in voorschriften op het gebied van rechterlijke bevoegdheid, het toepasselijke recht, erkenning en tenuitvoerlegging en samenwerking. Het bevat ook enkele belangrijke regels met betrekking tot de toegang tot de rechterlijke instanties, in het bijzonder met betrekking tot de beschikbaarheid van rechtsbijstand en het beschikbaar zijn van bijstand voor onderhoudsgerechtigden schuldenaren via de centrale autoriteiten.

7.4. Bevoegdheid

De bevoegdheidsregels van de verordening zijn van toepassing op de gerechten, die stipuleren dat de administratieve autoriteiten zoals opgesomd in bijlage X bij de verordening⁽¹²⁴⁾ moeten worden opgenomen.

(123) Zie de overwegingen (46) en (47).

(124) Zie PB L293, 11.11.2011, blz. 24. Zie ook voor Denemarken: PB L 251 van 12.09.2013, blz. 1.

7.4.1. Algemene bepalingen – artikel 3

De volgende gerechten zijn bevoegd de zaken onder de verordening te horen:

Het gerecht –

- in de plaats waar de verweerder (onderhoudsplachtige) zijn gewone verblijfplaats heeft
- in de plaats waar de schuldenaar zijn gewone verblijfplaats heeft
- dat volgens zijn eigen recht bevoegd is tot het behandelen van staatprocedures indien de onderhoudsvordering een aanvulling is op deze staatprocedures, of
- dat volgens zijn eigen recht bevoegd is tot het behandelen van procedures inzake ouderlijke verantwoordelijkheid indien de onderhoudsvordering een aanvulling is op deze procedures

op voorwaarde dat bij de laatste twee bovenstaande gevallen de bevoegdheid niet uitsluitend op de nationaliteit van een der partijen berust.

7.4.2. Forumkeuze – artikel 4

De partijen kunnen overeenkomen dat een rechtbank bevoegd is tot het afwikkelen van ieder bestaand of toekomstig geschil over het onderhoud, behalve met betrekking tot een onderhoudsverplichting jegens een persoon jonger dan 18 jaar. De volgende gerechten kunnen worden gekozen:

Het gerecht of de gerechten, op het tijdstip waarop de keuze van het forumkeuzeovereenkomst, of wanneer het gerecht wordt aangezocht –

- van een lidstaat waar een van de partijen haar gewone verblijfplaats heeft,
- van een lidstaat waarvan een van de partijen de nationaliteit heeft
- dat, in het geval van onderhoudsverplichtingen tussen echtgenoten of voormalige echtgenoten, bevoegd is om kennis te nemen van hun geschillen in huwelijkszaken
- in het geval van onderhoudsverplichtingen tussen echtgenoten of voormalige echtgenoten, van de lidstaat waar zij laatstelijk gedurende ten minste één jaar hun gemeenschappelijke gewone verblijfplaats hebben gehad.

De forumkeuzeovereenkomst moet schriftelijk zijn, of op elke elektronische manier waardoor de overeenkomst duurzaam geregistreerd kan worden. De bij deze overeenkomst verleende bevoegdheid is exclusief, tenzij de partijen anders zijn overeengekomen.

7.4.3. Andere bevoegdheidsregels – voorkomen van de verweerder, gemeenschappelijke nationaliteit en het forum necessitatis (noodbevoegdheid)

Als de verweerder voor een gerecht verschijnt zonder de bevoegdheid ervan te betwisten, dan is dat gerecht bevoegd⁽¹²⁵⁾. De gerechten van de gemeenschappelijke nationaliteit van de partijen hebben bevoegdheid voor onderhoud, maar alleen als er geen andere bevoegdheid is krachtens de regels van de verordening of krachtens het Verdrag van Lugano van

2007⁽¹²⁶⁾. Bij wijze van uitzondering kan een gerecht in een andere lidstaat, indien er voldoende verband is met het geschil, zich bevoegd verklaren indien er geen ander gerecht van een lidstaat is met bevoegdheid en het niet redelijkerwijs mogelijk is om de procedures in een derde staat in te stellen⁽¹²⁷⁾.

7.4.4. Wijziging van de beslissingen over onderhoudsverplichtingen – artikel 8

Zodra een besluit is afgegeven in een lidstaat, of een staat die partij was van het Verdrag van 's Gravenhage van 2007, waar de onderhoudsgerechtigde zijn gewone verblijfplaats heeft, kan de onderhoudsplichtige in een andere lidstaat niet beginnen met een wijziging of vervanging van dat besluit, zolang de onderhoudsgerechtigde zijn gewone verblijfplaats heeft in de lidstaat die de beslissing heeft genomen. Dit is onderworpen aan een aantal uitzonderingen, in het bijzonder als de partijen een forumkeuzeovereenkomst hebben gesloten voor de bevoegdheid van die andere lidstaat krachtens de verordening, of als de onderhoudsgerechtigde de bevoegdheid van de gerechten van die andere staat aanvaard heeft.

7.4.5. Aanhangigheid – artikel 12

Indien procedures over hetzelfde onderwerp en met dezelfde oorzaak tussen dezelfde partijen aanhangig worden gemaakt bij de rechtbanken van verschillende lidstaten, neemt de rechtbank die als eerst is aangezocht, indien zij bevoegdheid heeft, de zaak aan. De andere rechtbank houdt zijn

(125) Artikel 5.

(126) Artikel 6.

(127) Artikel 7.

uitspraak ambtshalve aan totdat de bevoegdheid van het gerecht waarbij de zaak het eerst is aangebracht, vaststaat en verklaart zich daarop onbevoegd.

7.5. Toepasselijk recht – artikel 15

Zoals vermeld past de verordening het facultatief Haags Protocol van 2007 toe, waardoor alle lidstaten, met uitzondering van het Verenigd Koninkrijk en Denemarken, zijn gebonden. De regels van het Protocol worden kort beschreven in het onderstaande:

Het toepasselijk recht wordt beheerst door de wet met betrekking tot alle onderhoudsverplichtingen uit familiebetrekkingen, bloedverwantschap, huwelijk of aanverwantschap; wanneer de verplichtingen ten aanzien van een kind zijn, is het ongeacht de vraag of de ouders gehuwd zijn of niet ⁽¹²⁸⁾. Elk recht kan van toepassing zijn ook al is dat van een staat die geen verdragsluitende partij is bij het protocol ⁽¹²⁹⁾.

De algemene regel is, tenzij anders gesteld, dat het recht waar de onderhoudsgerechtigde zijn gewone verblijfplaats heeft van toepassing is ⁽¹³⁰⁾. Indien het recht het niet mogelijk maakt dat de onderhoudsgerechtigde het onderhoud van de onderhoudsplichtige krijgt ten aanzien van de verplichtingen tussen ouders en kinderen, en in het algemeen ten opzichte van degenen onder eenentwintig, dan geldt het recht van het forum. Voor dit soort verplichtingen, indien de onderhoudsgerechtigde het gerecht aanzoekt waar de

(128) Protocol Artikel 1.

(129) Protocol Artikel 2.

(130) Protocol Artikel 3.

onderhoudsplichtige de gewone verblijfplaats heeft, is ook het recht van het forum van toepassing, behalve indien dat recht het niet mogelijk maakt dat de onderhoudsgerechtigde het onderhoud van de onderhoudsgerechtigde krijgt. In dat geval wordt het toepasselijke recht het recht van de lidstaat waar de onderhoudsgerechtigde zijn gewone verblijfplaats heeft ⁽¹³¹⁾.

Indien, in zaken betreffende echtelijk onderhoud of in zaken betreffende levensonderhoud tussen ex-echtgenoten of partijen bij een huwelijk dat nietig is verklaard, een partij bezwaar maakt tegen het recht van de gewone verblijfplaats van de onderhoudsgerechtigde en de wetgeving van een andere lidstaat nauwer met het huwelijk verbonden is, met name dat van de staat van de laatste gemeenschappelijke gewone verblijfplaats van de echtgenoten, dan is dat recht het toepasselijk recht ⁽¹³²⁾.

Er bestaan regels die het voor de partijen mogelijk maken om het toepasselijk recht aan te wijzen, zowel met betrekking tot een bijzondere procedure, die al is ingesteld of nog moet worden ingesteld, als in het algemeen ⁽¹³³⁾. In het geval van een algemene aanwijzing kan worden gekozen uit het recht van:

- elke staat van de nationaliteit van een van de partijen
- elke staat waar een van de partijen zijn gewone verblijfplaats heeft in elk geval op het ogenblik van de aanwijzing,
- het recht dat door de keuze van de partijen van toepassing is op hun vermogensstelsel, hun echtscheiding of scheiding, of

(131) Protocol Artikel 4.

(132) Protocol Artikel 5.

(133) Protocol Artikel 7.

het recht dat al op deze zaken door de aangezochte autoriteit is toegepast ⁽¹³⁴⁾.

Elke overeenkomst inzake de aanwijzing van het toepasselijk recht moet worden ondertekend door beide partijen, schriftelijk of opgeslagen op een medium, waarop de opgeslagen informatie toegankelijk is zodat er later naar kan worden verwezen.

Zoals met de keuze van het gerecht, is het niet mogelijk een keuze te maken van de wet op onderhoudsverplichtingen met betrekking tot een persoon jonger dan 18 jaar; dat geldt ook voor een persoon met verminderde of onvoldoende persoonlijke vermogens ⁽¹³⁵⁾.

Het toepasselijk recht beheerst diverse aspecten van levensonderhoud, waaronder de vraag of en in welke mate onderhoudsaansprakelijkheid bestaat, vorderingen met terugwerkende kracht, de basis voor de berekening van aansprakelijkheid en indexering, verjaring en de beperking van eisen en de omvang van de verplichting van onderhoudsplichtigen daar waar een overheidsinstantie terugbetaling eist van uitkeringen aan een onderhoudsgerechtigde in plaats van levensonderhoud ⁽¹³⁶⁾.

Er zijn speciale bepalingen over de toepassing van de regels met betrekking tot de lidstaten met verschillende rechtstelsels, en ook de Europese Unie en andere dergelijke organisaties ⁽¹³⁷⁾.

⁽¹³⁴⁾ Protocol Artikel 8, lid 1.

⁽¹³⁵⁾ Protocol Artikel 1.

⁽¹³⁶⁾ Protocol Artikel 11.

⁽¹³⁷⁾ Protocol van de artikelen 15 tot en met 17, 24 en 26.

7.6. Erkenning en tenuitvoerlegging

7.6.1. Algemene achtergrond

Er zijn twee verschillende procedures voor de erkenning en de tenuitvoerlegging van beslissingen over onderhoud, afhankelijk van of een lidstaat wel of niet gebonden is aan het Haagse Protocol van 2007.

7.6.2. Lidstaten die zijn gebonden aan het Protocol

Wanneer een beslissing over onderhoudsverplichtingen is afgegeven in een lidstaat die aan het Haagse Protocol van 2007 is gebonden, moet deze worden erkend in een andere lidstaat zonder bijzondere procedure en zonder mogelijkheid om tegen de erkenning en in te gaan. Een beslissing die is afgegeven in een lidstaat die aan het Haagse Protocol van 2007 is gehouden en daar uitvoerbaar is, is uitvoerbaar in een andere lidstaat zonder dat een verklaring van uitvoerbaarheid nodig is. Wanneer een onderhoudsplichtige niet aanwezig was, is er een beperkt recht op het aanvragen van een herziening van de beschikking in de lidstaat van herkomst van het besluit. Tenuitvoerlegging kan plaatsvinden na overlegging van een afschrift van het besluit, samen met een uittreksel uit de beslissing met het formulier opgenomen in bijlage I bij de verordening en waar van toepassing een document waaruit blijkt dat de achterstallige betalingen van verschuldigd levensonderhoud. Het kan wellicht nodig zijn te voorzien in een vertaling van de inhoud van het formulier in de officiële taal van de lidstaat van tenuitvoerlegging. Zodra dit is verleend, hebben de autoriteiten in de lidstaat van tenuitvoerlegging het recht om de tenuitvoerlegging van de beslissing te weigeren of te beperken, zoals vastgesteld in artikel 21.

7.6.3. Lidstaten die niet zijn gebonden aan het Protocol

Indien de uitspraak is gedaan in een lidstaat die niet aan het Haagse Protocol van 2007 gebonden is (Verenigd Koninkrijk en Denemarken), is voor erkenning geen extra procedure in een andere lidstaat vereist. De erkenning van een uitvoerbare beslissing die is gemaakt in een lidstaat die niet aan het Haags Protocol van 2007 is gebonden, kan worden geweigerd in de lidstaat waarin om erkenning wordt verzocht en voor deze beslissing is een tenuitvoerleggingsverklaring nodig. Deze procedure is globaal dezelfde als die in de oorspronkelijke verordening Brussel I⁽¹³⁸⁾. Er moeten echter specifieke termijnen in acht worden genomen: behalve waar dit door uitzonderlijke omstandigheden onmogelijk is, wordt de tenuitvoerleggingsverklaring niet later dan 30 dagen na de afronding van de formaliteiten voor een aanvraag daarvoor, verstrekt. Het aangezochte gerecht voor een verzoek in beroep te gaan tegen de verklaring moet binnen een termijn van 90 dagen nadat het verzoek aanhangig is gemaakt de beslissing geven, tenzij dit als gevolg van uitzonderlijke omstandigheden onmogelijk is⁽¹³⁹⁾.

7.6.4. Authentieke akten en gerechtelijke schikkingen⁽¹⁴⁰⁾ – artikel 48

Authentieke akten en gerechtelijke schikkingen die uitvoerbaar zijn in de lidstaat van oorsprong zijn erkend en uitvoerbaar in een andere lidstaat op dezelfde wijze als rechterlijke beslissingen. Een uittreksel van de gerechtelijke schikking of het authentieke instrument moet worden afgegeven door de

bevoegde autoriteit in de lidstaat van herkomst door de nodige formulieren te gebruiken in de bijlagen bij de verordening.

7.7. Rechtsbijstand en vrijstelling van kosten – artikelen 44 tot en met 47

De verordening stelt partijen in staat in zaken van onderhoud om rechtsbijstand te verkrijgen voor de effectieve toegang tot de rechterlijke instanties. Ingevallen waarin de aanvraag door de centrale autoriteiten krachtens de verordening is gedaan, moet rechtsbijstand aan elke aanvrager die in de verzoekende lidstaat verblijft, worden verstrekt door de aangezochte lidstaat. Dit geldt niet indien en voor zover dit niet noodzakelijk is om de partijen in staat te stellen hun zaak aanhangig te maken en de centrale autoriteit verleent dergelijk diensten die nodig zijn kosteloos.

De aangezochte lidstaat stelt gratis rechtsbijstand beschikbaar ten aanzien van iedere aanvraag door een onderhoudsgerechtigde via de centrale autoriteit met betrekking tot een onderhoudsverplichting jegens een persoon jonger dan 21 die voortvloeit uit een ouder-kindrelatie. Met betrekking tot een aanvraag voor de vaststelling of wijziging van een beslissing ten aanzien van een dergelijke onderhoudsverplichting kan de bevoegde autoriteit van de aangezochte lidstaat echter gratis rechtsbijstand ontzeggen indien de aanvraag of een beroep of herziening duidelijk ongegrond is.

De rechtsbijstand die beschikbaar moet worden gesteld, mag niet minder zijn dan die, welke beschikbaar is voor partijen in soortgelijke binnenlandse zaken. Rechtsbijstand is de bijstand die nodig is om de partijen in staat te stellen hun rechten te kennen en te doen gelden en ervoor te zorgen dat hun aanvraag doeltreffend wordt behandeld en dekt voor zover nodig:

(138) Zie hierboven lid 2.2.6.

(139) Artikel 30.

(140) Zie definities onder art.2.

- advies in de precontentieuze fase
- rechtsbijstand voor het aanhangig maken van en vertegenwoordiging in een zaak voor een gerecht of autoriteit
- vrijstelling van of de ondersteuning van de kosten van de procedure en vergoedingen
- te betalen kosten aan de winnende partij door de verliezende partij die in aanmerking komt voor rechtsbijstand, indien deze kosten zouden zijn gedekt als de ontvanger van rechtsbijstand zijn gewone verblijfplaats had in de lidstaat van het aangezochte gerecht.
- interpretatie
- vertaling van documenten die de rechtbank of bevoegde autoriteit vereist en die de ontvanger van rechtsbijstand heeft overlegd en die nodig zijn om voor de beslechting van de zaak een uitspraak te kunnen doen
- de reiskosten van de ontvanger van rechtsbijstand en andere personen die fysiek aanwezig moeten zijn in de rechtbank om de zaak van die partij voor te dragen indien de rechtbank beslist dat dit de enige afdoende manier is om hen te horen.

Een partij die volledige of gedeeltelijke rechtsbijstand of vrijstelling van kosten heeft genoten in de lidstaat van herkomst van het besluit van het onderhoud, heeft recht op de meest gunstige bijstand of meest ruime vrijstelling van kosten krachtens de wetgeving van de lidstaat waar tenuitvoerlegging plaatsvindt. Een partij die kosteloos een procedure heeft genoten voor een administratieve instantie van de lidstaat van herkomst, vermeld in bijlage X bij de verordening, heeft hier ook recht op, mits zij in de lidstaat van tenuitvoerlegging een verklaring van de bevoegde autoriteit van die staat vertoont in die zin dat zij voldoet aan de financiële eisen om

in aanmerking te komen voor de toekenning van gehele of gedeeltelijke rechtsbijstand en/of vrijstelling van kosten. Dergelijke bevoegde autoriteiten zijn opgenomen in bijlage XI bij de verordening⁽¹⁴¹⁾.

Rechtsbijstand kan worden verleend krachtens nationale wetgeving (met inbegrip van toetsingen van draagkracht) indien deze niet onder de verordening wordt verleend⁽¹⁴²⁾. Rechtsbijstand moet krachtens de bepalingen van de verordening niet alleen voor procedures voor het gerecht beschikbaar zijn, maar ook, wanneer de besluiten en procedures voor de verlening of tenuitvoerlegging van onderhoud door andere autoriteiten worden genomen of uitgevoerd, met betrekking tot procedures voorgedragen aan dergelijke autoriteiten⁽¹⁴³⁾.

7.8. Centrale autoriteiten – artikelen 49 tot en met 63

De centrale autoriteiten die zijn vastgesteld krachtens de verordening krijgen een meer uitgebreide rol dan nu het geval is bij andere onderhoudsinstrumenten. Zij moeten vooral onderhoudsgerechtigden helpen die verzoeken om de uitvoering of vaststelling van onderhoudsbeslissingen. Er is ten minste één centrale autoriteit in elke lidstaat; indien een lidstaat meer dan één rechtsstelsel of meerdere territoriale eenheden heeft, staat het de lidstaat vrij om meer dan één centrale autoriteit te benoemen⁽¹⁴⁴⁾.

(141) Zie PB L293, 11.11.2011, blz. 24. Zie ook voor Denemarken: PB L 251 van 21.09.2013, blz. 1.

(142) Zie artikel 47, lid 1.

(143) Zie de definitie van „rechtbank” in artikel 2, lid 2; de autoriteiten die bij de definitie van „rechtbank” zijn ondergebracht, moeten in bijlage X worden vermeld.

(144) Artikel 49, lid 2.

De functies van de centrale autoriteiten worden in detail vermeld in de verordening⁽¹⁴⁵⁾. De centrale autoriteiten kunnen gepaste maatregelen nemen of het aanbieden ervan vergemakkelijken om onderhoudsgerechtigden bij te staan de verschuldigde bedragen te garanderen, inclusief de plaatselijke onderhoudsplichtige te lokaliseren en informatie in te winnen over hun inkomen, activa en bankrekeningen. Bij de uitoefening van hun taken moeten de centrale autoriteiten onderling samenwerken en de aanvragen en gegevens aan de bevoegde autoriteiten verstrekken, met inbegrip van de gerechten. De centrale autoriteiten mogen niets in rekening brengen voor hun diensten⁽¹⁴⁶⁾. De taken van de centrale autoriteiten kunnen, voor zover toegestaan door het nationaal recht van de betreffende lidstaat, uitgeoefend worden door overheidslichamen of andere lichamen die onder toezicht staan van de bevoegde autoriteiten van die lidstaat.

(145) Zie de artikelen 50 en 51.

(146) Zie in het algemeen voor de bevoegdheden en taken van de centrale autoriteiten, hoofdstuk VII van de verordening.

Erfopvolging

8.1. Achtergrond en doelstelling van de verordening erfopvolging⁽¹⁴⁷⁾

Aangezien steeds meer burgers van de Europese Unie hun grondrecht uitoefenen om te verhuizen naar of zich te vestigen in andere lidstaten dan die van hun herkomst, of daar onroerend goed te verwerven, wordt het steeds noodzakelijker om te overwegen of een juridisch kader voor snellere, gemakkelijker en goedkopere procedures op het gebied van grensoverschrijdende erfopvolging moet worden ingevoerd. Hierdoor besloot de Europese Raad op zijn bijeenkomst in december 2009 te Brussel dat, als onderdeel van het programma van Stockholm, de wederzijdse erkenning van de beslissingen en andere maatregelen moesten worden uitgebreid tot het gebied van erfopvolging en testamenten die van eerdere instrumenten waren uitgesloten.

De Europese Commissie nam naar aanleiding hiervan actie door ter zake een voorstel voor een verordening in te dienen, dat in juli 2012 door het Europees Parlement en de Raad werd aangenomen. Hoewel de verordening met betrekking tot de erfopvolging van toepassing is op personen die op of na 17 augustus 2015 overlijden, heeft deze ook gevolgen met betrekking tot de keuze van de wet op de erfopvolging en de uiterste wilsbeschikking na overlijden vóór die datum, mits deze voldoen aan de voorwaarden die zijn vastgesteld in de verordening⁽¹⁴⁸⁾. Evenals andere instrumenten voor

civielrechtelijke samenwerking geldt deze verordening niet voor Denemarken. Het Verenigd Koninkrijk en Ierland hebben besloten niet deel te nemen.

De belangrijkste doelstellingen van de verordening zijn:

- de rechtszekerheid en voorspelbaarheid van de bevoegdheid van de rechtbanken op het gebied van erfrechtzaken te verbeteren, onder meer door ervoor te zorgen dat burgers die een testament maken, het recht kunnen kiezen dat op hun erfopvolging van toepassing is, wat ook gevolgen kan hebben voor de rechtbank die bevoegd zal zijn;
- ervoor te zorgen dat het duidelijk is welk recht van toepassing is op de erfopvolging, vooral in gevallen waarin de persoon om wiens nalatenschap het gaat, een band heeft met meer dan één lidstaat,
- mogelijk maken dat overeenkomsten inzake erfopvolging met duidelijke vermelding van hun toepassingsgebied en effect kunnen worden opgesteld, rekening houdend met het toepasselijk recht,
- ervoor te zorgen dat de identiteit en bevoegdheden van degenen die verantwoordelijk zijn voor het beheer van de nalatenschap van een erflater duidelijk zijn, en dat deze bevoegdheden erkend worden en uitvoerbaar zijn in andere lidstaten dan hun lidstaten van herkomst;
- ervoor te zorgen dat in een lidstaat gegeven beslissingen in de andere lidstaten worden erkend zonder dat een bijzondere procedure nodig is;
- ervoor te zorgen dat er gevolg wordt gegeven aan authentieke akten op het gebied van erfopvolging, zodat deze in andere

(147) Verordening (EU) nr. 650/2012 van het Europees Parlement en van de Raad van 4 juli 2012 betreffende de bevoegdheid, het toepasselijk recht, de erkenning en de tenuitvoerlegging van beslissingen, en de aanvaarding en de tenuitvoerlegging van authentieke akten in erfrechtzaken, evenals de instelling van een Europese erfrechtverklaring. Er wordt op gewezen dat, behalve Denemarken, de verordening niet bindend is voor het Verenigd Koninkrijk en Ierland, die niet voor de aanneming ervan hebben geopteerd.

(148) Zie artikel 83.

lidstaten dezelfde gevolgen hebben als die waar zij zijn opgesteld en gewaarmerkt of geregistreerd, en

- te voorzien in een facultatieve Europese erfrechtverklaring, die duidelijk aangeeft wie aanspraak kan maken op de nalatenschap en wie bevoegd is het beheer van de nalatenschap of het testament uit te voeren.

De erfopvolgingsregeling van de verordening heeft ook het potentiële voordeel dat zij een "eenheidsaanpak" van de nalatenschap bevordert, dat wil zeggen dat zij betrekking heeft op de gehele nalatenschap en niet de voorkeur geeft aan een splitsing van een bepaald type goederen, meestal tussen roerende en onroerende goederen, wat kenmerkend is voor een aantal regelingen op het gebied van de erfopvolging in sommige lidstaten.

Voorbeelden

De heer JMB uit Portugal heeft een aantal jaren in Brussel gewoond en gewerkt, maar wil uiteindelijk naar Portugal terugkeren. Hij heeft eigendom en investeringen in Portugal en Brussel en een vakantiehuis op het Franse platteland. Zijn vrouw en gezinsleden wonen samen met hem in Brussel; indien hij geen testament met een rechtskeuze heeft gemaakt, rijzen een aantal vragen op met betrekking tot het recht dat van toepassing is op de erfopvolging en de rechtbanken/instanties die bevoegd zijn om deze te behandelen. Als hij, bijvoorbeeld, plotseling in Frankrijk zou overlijden, rijst de vraag welke gevolgen dit met betrekking tot de erfopvolging zou hebben.

Een ander voorbeeld

Mevrouw K heeft een Nederlandse achtergrond en is al enkele jaren werkzaam in Duitsland. Zij heeft geen kinderen, maar een partner (in een geregistreerd partnerschap/huwelijk tussen personen van hetzelfde geslacht). Zij staat op het punt met pensioen te gaan en is van plan met haar partner in haar nieuw verworven villa in Andalusië te gaan wonen, terwijl ze haar roots en belangen van vastgoedbeleggingen in Nederland heeft. Zij heeft in Nederland een testament gemaakt dat alle kwesties met betrekking tot haar boedel behandelt en waarop Nederlands recht van toepassing is. Momenteel is dat in het Spaanse rechtstelsel niet aanvaardbaar – wat gebeurt er als zij overlijdt?

8.2. Bevoegdheid bij erfopvolging

8.2.1. De basisregels en de varianten – artikelen 4 tot en met 9.

De erfopvolging in haar geheel wordt onderworpen aan de bevoegdheid van de gerechten van de lidstaat waar de erflater zijn of haar gewone verblijfplaats had op het tijdstip van overlijden. Deze regel heeft een aantal uitzonderingen, in het bijzonder met betrekking tot de keuze van het gerecht en de rechtskeuze. Indien de erflater ten aanzien van de erfopvolging een keuze heeft gemaakt voor het recht van de lidstaat waarvan zij of hij de nationaliteit bezit op het tijdstip van het maken van de rechtskeuze of op het tijdstip van overlijden, kunnen de „betrokken partijen” ervoor kiezen de rechtbanken van die staat exclusieve bevoegdheid toe te kennen. Het is opmerkelijk dat de overledene in dit geval niet een van de betrokken partijen is. Daarom valt een directe forumkeuze die door de erflater zelf is gemaakt namelijk niet onder deze regel. Als er echter een forumkeuze in het testament

is gemaakt, kan dit gevolgen hebben met betrekking tot de bevoegdheid voor de nalatenschap. De verordening bevat de subsidiaire regels waarbij een gerecht of de gerechten van de lidstaat waarvan het recht is gekozen door de erflater ten aanzien van de erfopvolging, bevoegd kan zijn op grond van een keuze zoals hierboven vermeld, of indien een gerecht in de lidstaat van de laatste gewone verblijfplaats van de overledene de bevoegdheid weigert in hun voordeel of wanneer de partijen bij de procedure uitdrukkelijk hebben ingestemd met de bevoegdheid van het aangezochte gerecht. Ten slotte, afgezien van de bovenstaande bepalingen, kan de bevoegdheid worden gebaseerd op verschijnen van de partijen in de procedure die geen gebruik van een forumkeuze hebben gemaakt.

8.2.2. Betekenis van “gerecht” – artikel 3.2

Het is een belangrijke functie van de verordening dat de definitie van „rechtbank” veel ruimer is dan de betekenis die daaraan gewoonlijk in het burgerlijk recht in de EU wordt gegeven. Naast de gerechtelijke autoriteiten die bevoegd zijn ten aanzien van kwesties van erfopvolging, heeft de term betrekking op andere autoriteiten, evenals de professionele gebruikers met een dergelijke bevoegdheid, mits zij handelen of gerechtelijke taken uit hoofde van de bevoegdheden uitoefenen of onder toezicht van een rechterlijke instantie staan. Deze andere instanties of beroepsbeoefenaars moeten ook onpartijdigheid waarborgen bij de uitvoering van deze functies en onderworpen zijn aan herziening of beroep door een gerechtelijke instantie. Hun beslissingen moeten ook dezelfde werking en gevolgen hebben als de beslissingen die in deze zaken door gerechtelijke instanties worden genomen. De lidstaten moeten de Europese Commissie in kennis stellen van welke autoriteiten en beroepsbeoefenaars in de lidstaten aan deze beschrijving voldoen.

8.2.3. Bevoegdheid – aanvullende bepalingen – artikelen 10 en 11

De gerechten van een lidstaat kunnen bevoegdheid hebben betreffende de erfopvolging van de nalatenschap van een persoon die zijn gewone verblijfplaats op het tijdstip van overlijden niet in een lidstaat van de Europese Unie had, als zich daar activa van de nalatenschap van de overledene bevinden, en de overledene in het bezit was van de nationaliteit van die staat op het tijdstip van overlijden of, bij gebreke hiervan, de overledene vroeger zijn gewone verblijfplaats had in die lidstaat gedurende een periode van ten hoogste vijf jaar vóór de zaak bij het Hof aanhangig is gemaakt. Indien er op grond hiervan geen enkel gerecht van een lidstaat bevoegd is, hebben de gerechten van de lidstaat waar de activa zich bevinden, toch de bevoegdheid uitspraak te doen over deze activa.

Er is ook een definitieve terugval-regel waarin geen enkel gerecht van een lidstaat bevoegd is op grond van deze verordening; in een dergelijke situatie hebben bij wijze van uitzondering de gerechten van een lidstaat bevoegdheid over de erfopvolging indien het niet mogelijk is de procedures in te stellen in een derde staat waarmee de erfopvolging nauw verbonden is. Deze regel op *forum necessitatis* moet ervoor zorgen dat er altijd een gerecht van een lidstaat beschikbaar is voor het behandelen van kwesties van erfopvolging.

8.2.4. Bevoegdheid met betrekking tot de aanvaarding of verwerping van een erfrecht – artikel 13

Een verdere belangrijke regel in de verordening stelt bevoegdheid vast waar een persoon, krachtens het toepasselijk recht inzake erfopvolging, een verklaring aflegt voor een rechtbank over een van de volgende zaken –

- aanvaarding of verwerping van de nalatenschap
- aanvaarding of verwerping van een legaat of een wettelijk erfdeel
- beperking van de aansprakelijkheid van die persoon ten aanzien van de verplichtingen van het vermogen van de overledene onder de nalatenschap.

In overeenstemming met dit artikel zijn de bevoegde gerechten van de lidstaat van de gewone verblijfplaats van de persoon die de verklaring aflegt, mits de wetgeving van die lidstaat een dergelijke verklaring voor een rechterlijke instantie toestaat.

8.2.5. Activa in een derde staat – artikel 12

Wanneer er bij de nalatenschap van de overledene activa in een derde land zijn, dat wil zeggen een staat die geen lidstaat van de Europese Unie is of, zoals in het geval van Denemarken, Ierland en het Verenigd Koninkrijk, een lidstaat die niet door de verordening is gebonden, kan een aangezocht gerecht voor de nalatenschap, op verzoek van een partij bij de procedure, beslissen geen uitspraak te doen met betrekking tot dergelijk vermogen, als alle besluiten die het daarvoor zou gaan maken mogelijk niet kunnen worden erkend en afgedwongen of uitvoerbaar verklaard in het derde betrokken land. In dat geval betekent het dat met betrekking tot deze activa afzonderlijke procedures moeten worden aangegaan in het derde land waar dit zich bevindt. Deze regel doet geen afbreuk aan eventuele rechten van de partijen krachtens de wetgeving van de lidstaat van het aangezochte gerecht om het toepassingsgebied van de procedure te beperken.

8.3. Toepasselijk recht

8.3.1. Toepasselijk recht – artikel 23

Het recht dat van toepassing is op de erfopvolging, zoals bepaald volgens de regels in de verordening, regelt het geheel van de nalatenschap en dergelijk recht wordt toegepast of het nu wel of niet een lidstaat is. In het bijzonder worden de volgende aangelegenheden volgens dit recht bepaald:

- de gronden voor, het tijdstip en de plaats van het openvallen van de nalatenschap;
- vaststellen van de begunstigten, hun aandelen van de nalatenschap evenals de rechten op de nalatenschap van een overlevende echtgenoot of partner
- capaciteit tot erven
- de onterving en uitsluiting wegens gedrag;
- overdragen van de activa en de rechten en verplichtingen van de nalatenschap aan de erfgenamen en legatarissen
- de bevoegdheden van de beheerders van de nalatenschap betreffende het beheer van de nalatenschap, in het bijzonder met betrekking tot de verkoop en de betaling van de schuldeisers
- aansprakelijkheid voor de schulden
- welke delen van de nalatenschap zijn beschikbare, gereserveerde aandelen en beperkingen ter beschikking, evenals de overige vorderingen op de nalatenschap of de erfgenamen
- verplichtingen voor het herstellen of rekenschap geven van alle schenkingen, gemaakt door de erflater, en legaten bij de bepaling van de aandelen van de begunstigten, en
- de verdeling van de nalatenschap.

8.3.2. Toepasselijk recht – algemene regel – artikel 21

In tegenstelling tot de regel betreffende de rechterlijke bevoegdheid en tenzij anders is bepaald in de verordening, is het toepasselijk recht bij een erfopvolging dat van de staat – opgepast niet de lidstaat – waar de gewone verblijfplaats van de erflater op het tijdstip van het overlijden is. Indien blijkt dat er een nauwere samenhang tussen de erflater en een andere staat dan die waarvan het recht van toepassing is in bovenstaande regel, bijvoorbeeld een staat van een vorige gewone verblijfplaats of de nationaliteit of woonplaats van de overledene, dan is het recht van die andere lidstaat van toepassing.

8.3.3. Toepasselijk recht – Forumkeuze – artikel 22

Het enige recht dat kan worden gekozen door een persoon met betrekking tot de erfopvolging van die persoon is het recht van de lidstaat van zijn nationaliteit, op het moment dat de keuze is gemaakt, of op het tijdstip van zijn overlijden. Wanneer een persoon meer dan één nationaliteit heeft, kan de keuze ook één van beide nationaliteiten zijn⁽¹⁴⁹⁾. De keuze moet worden uitgedrukt en in een verklaring afgegeven, of anderszins aangetoond door de voorwaarden van een uiterste wilsbeschikking bij overlijden, dat wil zeggen een of ander testamentair document. Vragen over de materiële geldigheid van de handeling waarin de keuze wordt uitgedrukt, dient te worden geregeld door het recht dat is bedoeld te worden gekozen. Een erflater kan elke keuze op dezelfde wijze wijzigen of intrekken als voor een uiterste wilsbeschikking

(149) De vraag of een persoon beschouwd wordt als onderdaan van een staat valt buiten de reikwijdte van deze verordening en is onderworpen aan nationaal recht, met inbegrip van internationale verdragen indien van toepassing, met dien verstande dat de algemene beginselen van de Europese Unie ten volle moeten worden geëerbiedigd.

bij overlijden. Deze laatste bepaling geeft burgers enige beperkte vrijheid om wijzigingen in hun persoonlijke omstandigheden tijdens de ontwikkeling van hun leven weer te geven, vooral indien, zoals vaak het geval is, een persoon na pensionering besluit te verhuizen naar een andere lidstaat dan die waar hij of zij tijdens zijn of haar beroepsleven heeft gewoond.

8.3.4. Andere regels op het gebied van toepasselijk recht – artikelen 24 en 25

Er zijn verschillende nadere bepalingen betreffende het toepasselijk recht met betrekking tot de ontvankelijkheid en de materiële geldigheid van uiterste wilsbeschikkingen bij overlijden, namelijk testamenten en andere testamentaire schrijven, en ook met betrekking tot de toelaatbaarheid en de geldigheidsduur van de overeenkomsten over de erfopvolging gemaakt tijdens de levensduur van een overleden persoon – in sommige rechtsstelsels bekend als een onder levenden uiterste wilsbeschikking bij overlijden – evenals de rechtsgevolgen van de overeenkomsten tussen de partijen bij die verordening. Dergelijke regelingen en overeenkomsten worden, bij gebreke van een rechtskeuze, beheerst door het recht dat van toepassing zou zijn geweest op de erfopvolging van de overleden volmachtverlener als zij of hij op de dag waarop de wilsbeschikking is gemaakt of de overeenkomst gesloten zou zijn overleden. Het staat open voor de partijen een keuze te maken van het recht op dezelfde basis die⁽¹⁵⁰⁾ in het algemeen voor de erfopvolging kan worden toegepast.

(150) Zie het vorige lid.

8.3.5. Materiële geldigheid van uiterste wilsbeschikkingen en overeenkomsten over erfopvolging – artikel 26

De kwesties die met betrekking tot de materiële geldigheid worden geregeld bestaan uit:

- de capaciteit van de erflater om de uiterste wilsbeschikking te maken
- staven van een uiterste wilsbeschikking in het voordeel van, of het ontvangen van het eigendom van, een bepaalde persoon of personen bij wijze van deze uiterste wilsbeschikking
- ontvankelijkheid van de vertegenwoordiging voor de toepassing van de uiterste wilsbeschikking
- de uitleg van de uiterste wilsbeschikking
- de factoren die de instemming of het voornemen van de erflater die de uiterste wilsbeschikking maakt beïnvloeden, zoals fraude, dwang en fout.

8.3.6. Materiële geldigheid van uiterste wilsbeschikkingen en overeenkomsten over erfopvolging – artikel 27

Een uiterste wilsbeschikking bij overlijden of overeenkomsten over erfopvolging, evenals een wijziging of intrekking van een dergelijke uiterste wilsbeschikking of overeenkomst is geldig wanneer het voldoet aan de eisen van een van de volgende wetgevingen, namelijk het recht van de staat – opgepast weer niet de lidstaat–

- waar de uiterste wilsbeschikking is gemaakt of de overeenkomst is gesloten

- van de nationaliteit, woonplaats of gewone verblijfplaats van de erflater of ten minste één persoon die betrokken is bij de overeenkomst op het tijdstip van overlijden, of wanneer de uiterste wilsbeschikking is gemaakt of de overeenkomst werd aangegaan
- waar het onroerend goed is gelegen, voor zover dit betrekking heeft op dergelijk vastgoed

Ten aanzien van de woonplaats van de erflater of enig ander persoon betrokken bij een overeenkomst, of deze persoon nu wel of niet zijn woonplaats in een bepaalde staat heeft zoals wordt bepaald volgens het recht van die staat.

8.3.7. Benoeming en de bevoegdheden van de beheerder van de nalatenschap van een overledene

Er zijn speciale regels met betrekking tot de situatie waar het verplicht is krachtens het eigen recht voor het bevoegde gerecht op de erfopvolging krachtens de verordening tot benoeming van een beheerder van het eigendom van de overledene, maar dat een buitenlands gerecht van toepassing is met betrekking tot de erfopvolging. Het gerecht kan in een dergelijke situatie een beheerder benoemen krachtens het eigen recht, een dergelijk persoon die is bevoegd onder de toepasselijke wet op de erfopvolging het testament of het beheer van de nalatenschap van de overledene uit te voeren. Indien krachtens het toepasselijk recht, de administrateur een begunstigde zou zijn en er zijn belangenconflicten tussen de begunstigten of de schuldeisers van de nalatenschap, of de begunstigten zijn het niet eens over het beheer van de nalatenschap, of vanwege de aard van de activa is het eigendom ingewikkeld te beheren, kan het gerecht een neutrale administrator voor

het eigendom benoemen indien zulks wordt vereist door het eigen recht. De bevoegdheden van de administrateur moeten die zijn die volgens het recht van toepassing zijn op de erfopvolging, uitgevoerd in overeenstemming met de bijzondere voorwaarden zoals aangegeven door het gerecht. De beheerder moet echter de taken en bevoegdheden verrichten die zijn toegekend in overeenstemming met de wetgeving en procedures krachtens het toepasselijk recht op de erfopvolging.

8.3.8. Andere regels op het gebied van toepasselijk recht – artikelen 30 en 33

- Er zijn regels in het bijzonder over de toepasselijkheid van bepaalde specifieke regels op de erfopvolging met betrekking tot bepaalde vormen van onroerend goed en andere activa, evenals ondernemingen. Indien het recht van de staat waar deze gevestigd zijn speciale regels voor het opleggen van beperkingen ten aanzien van de erfopvolging van deze activa en eigendom heeft, dan zijn deze regels van toepassing ongeacht welk recht van toepassing is op de nalatenschap. Dit is bedoeld als beschermend effect voor de nalatenschap van familie en andere ondernemingen die bijzondere behandeling krijgen krachtens de wetgeving van bepaalde lidstaten⁽¹⁵¹⁾.
- Er zijn speciale regels wanneer een persoon zich beroept op een zakelijk recht waar hij recht op heeft krachtens het recht van toepassing op de erfopvolging, en de wetgeving van de lidstaat waar een beroep wordt gedaan op het recht niet het zakelijke recht in kwestie kent. Dit recht moet in dat geval worden

aangepast aan het meest gelijkwaardig zakelijke recht krachtens de wetgeving van die staat. Er moet rekening worden gehouden met de doelstellingen en het belang van het specifieke zakelijke recht en de gevolgen hiervan⁽¹⁵²⁾.

- Er zijn speciale regels voor personen die overlijden als gevolg van een gemeenschappelijk calamiteit, bijvoorbeeld een verkeersongeval, en ten aanzien waarvan verschillende wetgevingen voor de erfopvolging van toepassing zijn, die of in verschillende of geen bepalingen voor die situatie voorzien. In een dergelijke tragische situatie, waarbij niet kan worden bepaald welke betrokkene eerder dan de andere of anderen overleed, is bepaald dat niemand recht heeft op de erfopvolging van de anderen⁽¹⁵³⁾.
- Tenslotte, wanneer een persoon is overleden zonder dat daarbij een persoon zijn of haar eigendom volgens het toepasselijk recht voor erfopvolging krijgt, worden de activa van de overledene berecht krachtens de wetgeving van de lidstaat waar zij gevestigd zijn, mits aan alle vorderingen op de nalatenschap kunnen worden voldaan⁽¹⁵⁴⁾.

8.3.9. Terugverwijzing – artikel 34

Terugverwijzing is de technische term voor de situatie dat de toepassing van een wet betreffende een juridische situatie, de toepassing van de regels van internationaal privaatrecht van die wet omvat, met inbegrip van de regels van het toepasselijk recht en dat door het toepassen van deze

(152) Artikel 31.

(153) Artikel 32.

(154) Artikel 33.

(151) Artikel 30.

regels het recht van nog een andere staat wordt toegepast. Dit kan het resultaat hebben dat het niet duidelijk is welke wetgeving uiteindelijk van toepassing is en kan zelfs leiden tot de wetgeving van de staat, bijvoorbeeld waar de oorspronkelijke uiterste wilsbeschikking of de overeenkomst werd opgesteld, wordt toegepast zelfs als in die beschikking of de overeenkomst het recht van die lidstaat niet is gekozen. Omdat dit verwarrend kan zijn en onzekerheid oproept bij burgers, wordt vaak deze terugverwijzing naar het recht van een andere lidstaat vermeden door van het toepasselijk recht, de regels van internationaal privaatrecht van die wet uit te sluiten, zodat alleen het materiële recht gevolgen zal hebben. In de verordening worden de toepassing van de regels van internationaal privaatrecht behandeld, alleen voor zover als het recht dat krachtens de verordening van toepassing, dat van een derde staat is ⁽¹⁵⁵⁾. De algemene regel is dat het toepasselijke recht, als het dat van een derde staat is, de regels van internationaal privaatrecht omvat, maar dat het beperkt is tot situaties waarin het effect wordt beoogd dat het recht van een lidstaat van toepassing wordt gemaakt, of het recht van een ander derde staat, die vervolgens zijn eigen wetgeving toepast, met andere woorden zonder terugverwijzing naar het recht van nog een andere staat. Echter ten aanzien van sommige van de bedoelde wetten krachtens de verordening is terugverwijzing totaal uitgesloten, namelijk bedoeld in de artikelen 21.2 (nauwere samenhang met een staat waarvan het recht van toepassing is), 22 (keuze van de wet), 27 (formele geldigheid van uiterste wilsbeschikkingen bij overlijden), 28, lid b, (formele geldigheid van de aanvaarding of verwerping waar het toepasselijk recht dat van de staat is waar de persoon die de verklaring aflegt zijn gewone verblijfplaats

heeft) en 30 (beschermende regels met betrekking tot de familie en andere activiteiten en activa).

8.3.10. Staten met meer dan één rechtsstelsel – artikel 36

Wanneer het toe te passen recht krachtens de verordening tot een staat behoort met meerdere territoriale eenheden, en met afzonderlijke regels ten aanzien van erfopvolging, zijn er bepalingen over hoe de verordening intern op die staat van toepassing is voor het bepalen welke van de wetgevingen van de verschillende territoriale eenheden moet worden toegepast. In de eerste plaats waar de staat interne regels met betrekking tot het toepasselijk recht, dan zijn die van toepassing. Indien er geen regels zijn, dan bepaalt de verordening dat verwijzingen naar de gewone verblijfplaats van de overledene in een staat gelden als verwijzingen naar de gewone verblijfplaats in een territoriale eenheid van de staat; wanneer er een verwijzing naar het recht van de staat van de nationaliteit van de overledene is, wordt dit opgevat als een verwijzing naar de territoriale eenheid binnen de staat waar de erflater het nauwst mee verbonden is; en waar naar andere aanknopingspunten wordt verwezen, moeten deze worden opgevat als factoren die relevant zijn voor het verbinden van de erfopvolging aan de territoriale eenheid waarmee de specifieke verbinding stand is vastgesteld. Deze regels gelden in het algemeen om het toepasselijke recht in de lidstaten met verschillende rechtsstelsels na te gaan, behalve ten opzichte van de formele geldigheid van testamenten, zoals uiteengezet in artikel 27. Voor dat doel, als er geen interne regels zijn in de betrokken staat die van toepassing zijn op het recht van een specifieke territoriale eenheid, moet dit worden gelezen als verwijzingen naar het recht van die eenheid in de staat waarmee de erflater of iemand gebonden door een overeenkomst voor erfopvolging het nauwst verbonden was. Dit zou bijvoorbeeld betekenen dat wanneer een persoon

(155) Het begrip van derde landen omvat de lidstaten die niet deelnemen aan de verordening, te weten Denemarken, Ierland en het Verenigd Koninkrijk; zie punt 8.2.5.

een testament heeft gemaakt in een deel van die staat, maar activa heeft in een ander deel het noodzakelijk is na te gaan welke de nauwere samenhang tussen deze twee is gelet op deze regel en de voorschriften van artikel 27.

8.4. Erkenning en tenuitvoerlegging

8.4.1. Achtergrond en doel

Ter ondersteuning van degenen die betrokken zijn bij de erfopvolging, zijn de regels op het gebied van de erkenning en tenuitvoerlegging van beslissingen gegeven in de lidstaten, worden gestroomlijnd en vereenvoudigd, alsook het mogelijk maken dat deze besluiten van kracht zijn in de andere lidstaten dan die waar zij zijn afgegeven, wat niet altijd het geval is geweest tot nu toe. Hiervoor is een besluit opgesteld voor elke beslissing in een kwestie van erfopvolging afgegeven door een gerecht van een lidstaat, hoe het ook wordt genoemd⁽¹⁵⁶⁾, en dat beslissingen bevat die zijn afgegeven door gerechtshandelaars over zaken van de kosten en uitgaven

8.4.2. Regels over erkenning en tenuitvoerlegging

De regels zijn zeer vergelijkbaar met die in de verordening Brussel I waarnaar wordt verwezen⁽¹⁵⁷⁾.

8.4.3. Authentieke akten en gerechtelijke schikkingen

8.4.3.1. *Aanvaarding van authentieke akten – artikel 59*

Er zijn ook verder ontwikkelde regels voor de aanvaarding en uitvoerbaarheid van authentieke akten. Deze regels zorgen ervoor dat waar dergelijke instrumenten worden toegekend in een lidstaat, zij in andere lidstaten dezelfde rechtsgevolgen hebben als in de lidstaat van herkomst. De verordening voorziet ook in een formulier waarin de bewijskracht beschreven wordt die het authentieke instrument heeft in de lidstaat van herkomst. Dit is belangrijk in het bijzonder met betrekking tot overeenkomsten op het gebied van erfopvolging en andere documenten die rechtstreeks verband houden met de kwesties van erfopvolging en die als authentieke akten zijn vastgesteld. Deze instrumenten zijn van toepassing in de andere lidstaten met betrekking tot hun bewijskracht zolang dit niet in strijd is met de openbare orde. De echtheid van het instrument kan eveneens niet anders dan voor de gerechten van de lidstaat van oorsprong worden betwist. Ten aanzien van de rechtshandelingen of rechtsbetrekkingen van dergelijke authentieke akten, is de bevoegdheid deze te betwisten in overeenstemming met zoals de geboden regels van de verordening.

8.4.3.2. *Tenuitvoerlegging van authentieke akten en gerechtelijke schikkingen – artikel 60 en 61*

Indien een authentieke akte of een gerechtelijke schikking uitvoerbaar is in de lidstaat van oorsprong, kan deze in een andere lidstaat uitvoerbaar worden verklaard op het verzoek van een belanghebbende partij. De beslissingen voor de procedure voor het vervaardigen, of weigeren of intrekken van

(156) zie punt 8.2.2 voor de betekenis van gerecht.

(157) Zie punt 2.2.6.

een dergelijke aanvraag ligt bij de gerechten. Hetzelfde geldt voor de gerechtelijke schikkingen die uitvoerbaar zijn in de lidstaat van herkomst.

8.5. Europese erfrechtverklaring – artikelen 62 tot en met 73

8.5.1. Achtergrond

Een belangrijke innovatie in de verordening is de totstandbrenging van een facultatieve Europese erfrechtverklaring. Hierdoor kunnen de bevoegdheden van de beheerders van erfopvolging en de rechten van erfgenamen en legatarissen, snel en eenvoudig worden vastgesteld in de lidstaten en kan er worden bezuinigd op tijd, kosten en administratieve procedures die nodig zijn om deze bevoegdheden en de rechten uitvoerbaar zijn in andere lidstaten dan waar de erfopvolging centraal staat. De verordening bevat bepalingen over aanvragen, voor de afgifte van en de inhoud en de gevolgen van de verklaring, alsook welke autoriteiten gerechtigd zijn die af te geven en of er besluiten van deze autoriteiten worden betwist. Er wordt verwezen naar de gedetailleerde inhoud van deze regels die zijn samengevat in het volgende punt.

8.5.2. De gevolgen van de Europese erfrechtverklaring

Is het gebruik van de verklaring verplicht? – artikel 62

De verklaring is voornamelijk bedoeld voor gebruik in de lidstaten waar zij wordt afgegeven en is niet verplicht; evenmin is zij bedoeld als vervanging van de documenten onder de interne wetgeving die voor soortgelijke doeleinden worden gebruikt in de lidstaten

Wat is het doel van de verklaring? – artikel 63

De verklaring, die dergelijke interne documenten van de lidstaten niet vervangt, is voor het gebruik door de erfgenamen en legatarissen en beheerders voor het bevestigen van hun status, de bevoegdheden en de rechten en de toekenning van de activa in de erfopvolging voor erfgenamen en legatarissen.

Wie geeft de verklaring af? – Artikel 64

Gerechten of andere autoriteiten die bevoegd zijn ter zake van erfopvolging in de lidstaat die bevoegd is krachtens de verordening.

Dergelijke autoriteiten kunnen notarissen en andere dergelijke instanties zijn die krachtens het toepasselijke nationale recht bevoegd zijn op het gebied van kwesties van erfopvolging.

Door wie en hoe moet een aanvraag voor een verklaring worden gemaakt? – artikel 65.1 en 2

De aanvraag moet worden gedaan door eenieder die een erfgenaam, legataris of beheerder van een nalatenschap is; er kan gebruik worden gemaakt van het formulier dat daartoe is gemaakt ⁽¹⁵⁸⁾.

Welke informatie moet in de aanvraag worden opgenomen? – artikel 65.3

Alle gegevens van de overledene en de aanvrager, de vertegenwoordigers van de aanvrager, de echtgenoot of partner van de overledene, en

(158) De vorm van een aanvraag moet worden vastgesteld door de Commissie krachtens de procedure van artikel 81 van de verordening.

andere begunstigden; het doel van de verklaring en de gegevens van de handelingen van de overledene, met inbegrip van uiterste wilsbeschikkingen, contracten met betrekking tot goederen die mogelijk relevant zijn voor de erfopvolging, verklaringen van afstand van de nalatenschap, en in het algemeen de informatie die nuttig kan zijn voor de afgifte van de verklaring.

Wat gebeurt er wanneer de aanvraag wordt goedgekeurd? – artikel 66

De instantie die de aanvraag zal afgeven, verifieert de gegevens, verklaringen, documenten en het bewijsmateriaal die met de verklaring zijn meegegeven en verricht het nodige onderzoek hiervoor. Gedurende het proces van de genoemde controle kan de instantie verzoeken om verdere bewijzen, verlangen dat de verklaring of verklaringen onder ede worden afgelegd, begunstigden informeren en alle betrokkenen horen en informatie aan andere instanties van afgifte geven op punten die van belang zijn voor de erfopvolging.

Hoe wordt de verklaring afgegeven? – artikel 67

De voorgeschreven vorm dient te worden gebruikt en de verklaring moet worden afgegeven als alle elementen die moeten worden gecertificeerd, zijn vastgesteld en er niets wordt betwist; zodra de verklaring certificaat wordt afgegeven zal de betrokken autoriteit de begunstigden hiervan in kennis te stellen.

Welke gegevens komen erop de verklaring? – artikel 68

- De naam en het adres van de instantie van afgifte, het referentienummer, datum van afgifte en elementen ter bevestiging van de bevoegdheid tot competentie van de instantie van afgifte
- Details van de aanvrager, overleden en begunstigden
- Informatie over enig huwelijkscontract of soortgelijk document aangegaan door de overledene.
- Toepasselijk recht op de erfopvolging:
- Of de nalatenschap met of zonder testament wordt gegeven, en over de rechten en bevoegdheden van de erfgenamen, legatarissen, executeurs of beheerders
- Informatie over de begunstigden, de erfgenamen en legatarissen
- Beperkingen van de rechten van erfgenamen en legatarissen, en
- Bevoegdheden van de executeurs en beheerders

Wat zijn de gevolgen van een verklaring? – artikel 69

Aangenomen dat het correct is betreffende alle elementen die zijn vastgesteld krachtens het toepasselijke recht op de erfopvolging over de erfgenamen, legatarissen, executeurs en beheerders en de rechten en bevoegdheden; aanname dat transacties van de personen genoemd in de verklaring met derde partijen zijn uitgevoerd door personen met passende bevoegdheden tot uitvoering van de transactie in kwestie met inbegrip van de verwijdering van onroerend goed in de erfopvolging van de nalatenschap; de verklaring is een geldig document voor de registratie van de nalatenschap in een register van een lidstaat. De

erfrechtverklaring heeft rechtsgevolgen in alle lidstaten zonder dat daartoe een procedure is vereist.

Wordt de verklaring afgegeven aan de aanvrager? – artikel 70

De verklaring als zodanig moet worden bewaard door de instantie van afgifte; gewaarmerkte afschriften kunnen worden verstrekt aan de aanvrager en een ieder die een gerechtvaardigd belang heeft; de eensluidend gewaarmerkte afschriften zijn gedurende zes maanden geldig onderworpen aan de derogatie voor gemotiveerde gevallen waarin een langere geldigheidsduur van toepassing kan zijn; na het verstrijken van de geldigheidsduur van een eensluidend gewaarmerkt afschrift, moet iedereen die van de verklaring gebruik wenst te maken een verzoek indienen voor verlenging of een nieuw eensluidend gewaarmerkt afschrift; de instantie van afgifte dient een lijst bij te houden van alle personen aan wie het eensluidend gewaarmerkte afschriften heeft afgegeven.

Kunnen fouten in de verklaring worden verholpen? – artikel 71

De instantie van afgifte kan de materiële fouten corrigeren als dit wordt gevraagd; wanneer het formulier niet juist is, kan de instantie die het afgeeft dit op verzoek wijzigen of intrekken; wanneer dit wordt gedaan, moet de autoriteit alle houders van eensluidende gewaarmerkte afschriften hiervan in kennis te stellen.

Is het mogelijk de autoriteit van afgifte te betwisten? – artikelen 72 en 73

Iedereen met een rechtmatig belang kan elk besluit van de afgevende instantie voor een rechterlijke autoriteit betwisten; indien die autoriteit van oordeel is dat de verklaring niet juist is of dat een weigering van afgifte van een verklaring niet is gerechtvaardigd, of de rechterlijke instantie zelf niet de juiste is of de verklaring niet kan afgeven, of niet kan verzekeren dat de verklaring door de afgevende instantie kan worden gecorrigeerd, of een nieuwe beslissing neemt over de afgifte van een verklaring; in afwachting van een dergelijke correctie, of wijziging, of intrekking van de verklaring kan de verklaring worden opgeschort door de afgevende instantie, of in voorkomend geval, door de rechterlijke instantie van afgifte.

8.6. Informatie over wetgeving en procedures van de lidstaten – artikelen 77 tot en met 79.

De lidstaten moeten aan de Commissie informatie over hun nationale wetgeving en procedures op de erfopvolging verstrekken. Dit is bedoeld om verdere gegevens over de autoriteiten die bevoegd zijn op het gebied van erfopvolging op te nemen, met inbegrip van het ontvangen van de verklaringen van aanvaarding of verwerping. Informatiebladen met informatie over de documenten met betrekking tot de registratie van onroerend goed moeten ook worden verstrekt. Al deze informatie moet ter beschikking worden gesteld aan het publiek via het Europees justitieel netwerk in burgerlijke en handelszaken. De lidstaten informeren de Commissie verder over:

- de autoriteiten en beoefenaren van juridische beroepen die onder de definitie van “gerecht” vallen,
- de rechterlijke instanties en autoriteiten die bevoegd zijn voor de behandeling van aanvragen voor verklaringen van uitvoerbaarheid en beroepen,
- de autoriteiten die bevoegd zijn voor de afgifte van Europese certificaten van erfopvolging, en
- procedures met betrekking tot de vergoeding in verband met de afgifte van Europese certificaten van erfopvolging,

en eventuele wijzigingen in die informatie. Al deze informatie moet ter beschikking worden gesteld aan het publiek via het Europees justitieel netwerk in burgerlijke en burgerlijke en handelszaken⁽¹⁵⁹⁾.

Voorbeelden van herziening

De heer JMB uit Portugal woont en werkt in Brussel gedurende een aantal jaren, maar wil uiteindelijk terugkeren naar Portugal. Hij heeft eigendom en investeringen in Portugal en in Brussel en een huis op het Franse platteland. Zijn vrouw en zijn gezinsleden wonen samen met hem in Brussel. Indien hij geen testament met een aantal keuzes voor wetgeving, dan roept dit een aantal vragen op met betrekking welk recht van toepassing is op de erfopvolging en welke rechterlijke instanties/autoriteiten bevoegd zijn om deze te behandelen. Als hij, bijvoorbeeld, plotseling zou sterven in Frankrijk roept dit vragen op welke gevolgen dit heeft met betrekking tot de erfopvolging.

In de veronderstelling dat de heer B helaas sterft als gevolg van een ongeval tijdens het waterskiën, terwijl hij in augustus 2016 op vakantie is in Frankrijk, op welke manier kan de verordening dan helpen bij de erfopvolging? Indien hij een testament heeft gemaakt, wordt dit gebruikt voor de benoeming van de erfgenamen en beheerders van zijn nalatenschap onder het toepasselijke recht dat hier relevant is. Welk recht zou dat zijn? De heer B kan kiezen voor het recht van zijn nationaliteit krachtens artikel 22, dus als hij dit heeft gedaan, is het recht van Portugal van toepassing. Indien hij dit niet heeft gedaan, bepaalt de regel in artikel 21 dat het recht dat van toepassing is, de gewone verblijfplaats van de heer B ten tijde van zijn overlijden is. Tenzij de heer B was gepensioneerd en gaan wonen in Frankrijk, wordt dat het recht van Portugal of dat van België. Gezien het feit dat de heer B ten tijde van zijn overlijden nog steeds in België in dienst is, is het waarschijnlijk

(159) Zie hoofdstuk 14.

dat hij zijn gewone verblijfplaats daar heeft, in welk geval het recht van België van toepassing is.

De verordening voorziet er wat de bevoegdheid betreft niet in dat de heer B een gerecht of een instantie kan kiezen voor het beheer van de nalatenschap, maar misschien heeft hij geprobeerd dit in zijn testament te doen. Als deze wetskeuze geldig is onder het toepasselijke recht is dit mogelijk ook van invloed op bevoegdheid. Zo niet, dan bepaalt de algemene regel van artikel 4 dat de erfopvolging dientengevolge onder de bevoegdheid van de rechterlijke instanties van de lidstaat van de gewone verblijfplaats van de heer B ten tijde van zijn overlijden valt, opnieuw de rechterlijke instanties van België. De erfgenamen van de heer B kunnen echter verzoeken een gerecht te kiezen, en in dat geval, kan dit het betrokken gerecht zijn in Portugal, maar alleen als de heer B het recht van Portugal als het toepasselijke recht voor de erfopvolging had gekozen.

Een ander voorbeeld

Mevrouw K heeft een Nederlandse achtergrond en is sinds enkele jaren werkzaam in Duitsland. Zij heeft geen kinderen, maar een partner (in een burgerlijk partnerschap /huwelijk met een persoon van hetzelfde geslacht). Zij staat op het punt met pensioen te gaan en heeft voornemens met haar partner in haar nieuwe verworven villa in Andalusië te gaan wonen, terwijl ze haar wortels en belangen van goederen in Nederland behoudt. Zij heeft een testament gemaakt in Nederland dat alle kwesties met betrekking tot haar eigendom behandelt en dat van toepassing is het op Nederlandse recht. Gezien de huidige stand van

zaken is dit niet aanvaardbaar voor het Spaanse rechtstelsel – wat gebeurt er als zij zou sterven?

Stel dat mevrouw K na haar pensionering in Spanje overlijdt en dat zij en haar partner daar waren gaan wonen. Omdat mevrouw K voor het recht van Nederland heeft gekozen, welke keuze wordt geaccepteerd krachtens de verordening op grond van artikel 22, zelfs als krachtens de Spaanse nationale wet dit niet aanvaardbaar zou zijn geweest. Met betrekking tot de bevoegdheid is het zo, net als in het geval van de heer B, dat mevrouw K geen keuze kon maken van het gerecht op grond van de verordening; echter haar erfgenamen kunnen een ander gerecht kiezen dan dat van Spanje, in het bijzonder als mevrouw K een nauwe band heeft onderhouden met en eigendommen bezat in Nederland. Krachtens artikel 5.1 kunnen daarom de Nederlandse gerechten worden gekozen om de erfopvolging af te handelen.

In de gevallen van de heer B en mevrouw K is het mogelijk een erfrechtverklaring aan te vragen waardoor de transacties in de andere betrokken lidstaat of lidstaten dan die waar de nalatenschap wordt beheerd, gemakkelijker en sneller kunnen worden uitgevoerd.

Betekening en kennisgeving van stukken

9.1. Achtergrond van de verordening betekening en kennisgeving van stukken

9.1.1. De “oorspronkelijke” verordening van de betekening en kennisgeving van stukken

Het is noodzakelijk voor de ondersteuning van de behoeften van bedrijven en burgers van de Europese Unie toegang te verkrijgen tot rechterlijke instanties, in het bijzonder wanneer zich vorderingen voordoen en geschil ontstaat met een grensoverschrijdend karakter, en voor de verwezenlijking en het effectief laten verlopen van de samenwerking tussen de rechterlijke autoriteiten van de lidstaten van de Europese Unie. Een belangrijk aspect van grensoverschrijdende geschillen impliceert de betekening en kennisgeving van stukken aan de betrokken partijen bij het geschil, en anderen die hierbij zijn betrokken. De betekening en de verzending van stukken tussen de rechterlijke autoriteiten van de lidstaten moeten daarom snel en veilig zijn. Erkenning van deze praktijk werd gegeven door de onderhandelingen over een Verdrag op het gebied van de betekening en kennisgeving voor de verzending van stukken van de ene lidstaat naar een andere dienst aldaar, waarvan de tekst in mei 1997 is aangenomen⁽¹⁶⁰⁾. Dit Verdrag is nooit geratificeerd en kon dus niet in werking treden. Niet lang na de datum van inwerkingtreding van het Verdrag van Amsterdam, heeft de Raad een verordening aangenomen⁽¹⁶¹⁾ waarvan de tekst in alle opzichten hetzelfde

is als die van het Verdrag. Deze verordening is in werking getreden op 31 mei 2001⁽¹⁶²⁾.

9.1.2. De “huidige” betekening en kennisgeving van stukken

Zoals met de andere verordeningen betreffende het burgerlijk recht, werd een nieuw onderzoek uitgevoerd over de werking van de eerste verordening en in oktober 2004 werd een verslag gepubliceerd door de Europese Commissie. In de conclusies hiervan werd aangegeven dat terwijl de eerste verordening in het algemeen heeft geleid tot een verbetering van de snelheid en doeltreffendheid van de verzending van stukken ter betekening of kennisgeving over de grenzen tussen de lidstaten, er toch bepaalde aspecten van de procedure waren waar de aanvraag niet volledig bevredigend was en de doelstellingen van de verordening niet zo volledig als gewenst werden gerealiseerd. De Commissie heeft daarom een herziene verordening voorgesteld en dit heeft geleid tot de vaststelling van de huidige verordening over betekening en kennisgeving van stukken in november 2007⁽¹⁶³⁾.

(160) Zie PB C 261 van 27.8.1997, blz. 1.

(161) Verordening (EG) nr. 1348/2000 van de Raad van 29 mei 2000 op het gebied van de betekening en de kennisgeving in de lidstaten van gerechtelijke en buitengerechtelijke stukken in burgerlijke of in handelszaken; zie PB L 160 van 30.06.2000, blz.37).

(162) Zie PB L 160 van 30.6.2000, blz. 37; voor de datum van inwerkingtreding van de verordening betekening en kennisgeving werd behandeld tussen de lidstaten onder het Haagse Verdrag van 1965 op het gebied van de betekening van stukken, waar het merendeel van de lidstaten partij was; dit Verdrag regelt de kwestie tussen de EU-lidstaten en derde Staten.

(163) Verordening (EG) nr. 1393/2007 van het Europees Parlement en de Raad van 13 november 2007 op het gebied van de betekening en de kennisgeving in de lidstaten van gerechtelijke en buitengerechtelijke stukken in burgerlijke of in handelszaken (de betekening en de kennisgeving van stukken), en tot intrekking van Verordening (EG) nr. 1348/2000 van de Raad; zie PB L 324 van 10.12.2007, blz. 79.

9.2. Achtergrond van de verordening betekening en kennisgeving van stukken

9.2.1. Territoriale en materiële toepassingsgebied van de verordening

De verordening is van kracht in alle lidstaten behalve Denemarken. Er is een afzonderlijke overeenkomst voor de toepassing van de verordening tussen Denemarken en de andere lidstaten in Denemarken ⁽¹⁶⁴⁾. Deze verordening is van toepassing in burgerlijke en in handelszaken, waarin een gerechtelijk of buitengerechtelijk stuk van een lidstaat naar een andere lidstaat moet worden verzonden ter betekening of kennisgeving aldaar ⁽¹⁶⁵⁾. De uitdrukking “burgerlijke en handelszaken” is zelf ruim geïnterpreteerd door het Europese Hof van Justitie. In de oorspronkelijke verordening was er geen uitsluiting van de betekenis van “civiele en handelszaken” betreffende

fiscale zaken, douanezaken en administratiefrechtelijke zaken, maar deze zijn uitgesloten van het toepassingsgebied van de huidige verordening, zoals de aansprakelijkheid van de staat wegens handelingen of omissies bij de uitoefening van het openbaar gezag (acta jure imperii) ⁽¹⁶⁶⁾. De verordening kan worden niet gebruikt als de naam en het adres van de geadresseerde onbekend zijn, maar ontvangende instanties mogen indien mogelijk krachtens de verordening verlenen bijstand verlenen wanneer het adres onvolledig of onjuist is. De verordening is van toepassing op de betekening en kennisgeving van zowel gerechtelijke als buitengerechtelijke stukken.

(164) Zie de beschikking 2006/326/EG van de Raad ter besluit van de overeenkomst tussen de Europese Gemeenschap en het Koninkrijk Denemarken op het gebied van de betekening en kennisgeving van gerechtelijke en buitengerechtelijke stukken in burgerlijke en handelszaken (PB L 120 van 5.5.2006, blz. 23.) en de daaropvolgende overeenkomst ten aanzien van de toepassing op Denemarken van de tweede verordening van betekening en kennisgeving – zie PB L 331 van 10.12.2008, blz. 21.

(165) Het HvJ-EU heeft geoordeeld dat wanneer de geadresseerde van het document zich in een andere lidstaat bevindt, de betekening en kennisgeving van het gerechtelijk stuk noodzakelijkerwijs in overeenstemming met de voorschriften van de verordening moet geschieden. In dat geval mogen de gerechten van een lidstaat niet een nationaal systeem van betekening en kennisgeving toepassen, waardoor in feite het recht aan diegene zou worden ontnomen om te profiteren van de werkelijke en de daadwerkelijke betekening en kennisgeving van de documenten, omdat de garantie voor deze geadresseerde zo zou vervallen, onder meer, voor tijdige kennis vergaren over de wet betreffende de juridische handeling voor het voorbereiden van het verweerschrift, of voor een vertaling van dat document. Zie het arrest dat is afgegeven op 19 december 2012 in zaak C-325/11, Alder.

(166) Sinds april 2013 is het Verdrag van Den Haag op het gebied van de betekening en de kennisgeving van 1965 van kracht ten aanzien van alle EU-lidstaten met uitzondering van Oostenrijk; Kroatië is ook partij bij het Verdrag.

Voorbeeld

Onderneming A is gevestigd in lidstaat 1 en heeft tegen onderneming B die is gevestigd in lidstaat 2 een eis ingesteld in lidstaat 1 voor een aanzienlijke hoeveelheid geld. Onderneming B heeft geen verweer gevoerd tegen de handeling en na ongeveer 4 maanden heeft het gerecht in een lidstaat 1 een verstekvonnis afgegeven, waarin zij heeft gelast dat bedrijf B het gevorderde bedrag dient te betalen aan de onderneming A. Onderneming A heeft een aanvraag voor een verklaring van uitvoerbaarheid bij de bevoegde rechter in lidstaat 2 aangevraagd, waar de onderneming B activa in de vorm van een onroerend goed bezit. De verklaring wordt verleend, echter onderneming B gaat in beroep en, na nader onderzoek van de omstandigheden wordt het vervolgens duidelijk dat de berichtgeving van de handeling van onderneming A in feite niet correct was betekend aan het bedrijf B. Bijgevolg trekt het gerecht van beroep in de lidstaat 2 de verklaring van uitvoerbaarheid in, op de grond zoals opgenomen in artikel 34.2 van de verordening Brussel I. Niet lang daarna, en voor onderneming A de situatie kan herstellen, wordt onderneming B insolvel en onderneming A moet de vordering intrekken.

Dit voorbeeld wordt gegeven om aan te tonen dat de juiste betekening van stukken van fundamenteel belang is voor de rechterlijke procedures. Storing van de betekening en kennisgeving kan de juridische belangen van de partijen ernstig in gevaar brengen. Betekening en kennisgeving

van stukken aan partijen in andere lidstaten kan de oorzaak zijn van veel problemen in geval van grensoverschrijdende geschillen. Eenvoudige en praktische regels over grensoverschrijdende betekening en kennisgeving behoren tot de belangrijkste voorwaarden voor een goed functionerend Europees burgerlijk procedureel systeem en de verstrekking daarvan is het doel en de betekenis van de verordening over betekening en kennisgeving.

9.2.2. Structuur en inhoud van de verordening van de dienst

9.2.2.1. *Verzenden en ontvangen van de agentschappen en de centrale instantie*

Zoals bij de originele verordening, maakt de huidige verordening de betekening en kennisgeving van stukken in grensoverschrijdende gevallen eenvoudiger door op te nemen dat alle lidstaten instanties, genaamd **“verzendende instanties”** en **“ontvangende instanties”** moeten aanwijzen, die verantwoordelijk zijn voor de verzending en ontvangst van stukken. Federale staten, staten met verschillende rechtsstelsels, zoals het Verenigd Koninkrijk, of staten met verschillende territoriale eenheden kunnen meer dan één van dergelijke instanties aanwijzen. Bovendien is het mogelijk voor lidstaten als zodanig ambtenaren van de agentschappen, zoals *huissiers de justice* en andere gerechtelijke en openbare ambtenaren aan te wijzen onder wiens bevoegdheden de betekening en kennisgeving van stukken⁽¹⁶⁷⁾ vallen. Het stuk of de stukken verstrekt voor de verzending van de betekening en de kennisgeving worden vergezeld van een verzoek volgens het modelformulier in bijlage 1. Krachtens de huidige verordening van de dienst moet de ontvangende instantie een ontvangstbevestiging van de stukken binnen zeven dagen na ontvangst hiervan zenden, met weer gebruikmaking van het voorgeschreven formulier in bijlage I. Dit is één van een aantal gebieden waar de huidige verordening betekening en de kennisgeving termijnen biedt voor de uitvoering van handelingen in het kader van de procedures van de verordening en zo dus het proces van de betekening en kennisgeving versnelt, en dus ook toegang tot de wet. Indien verduidelijking nodig is van de verzendende instantie, tracht de ontvangende

instantie dit zo spoedig mogelijk en langs de snelst mogelijke weg te doen. Elke lidstaat heeft ten minste één “centraal orgaan” dat informatie verstrekt aan de verzendende en ontvangende instanties aangewezen en zoekt naar oplossingen voor eventuele problemen die zich bij de verzending van stukken voor de betekening en kennisgeving voordoen.

9.2.2.2. *Betekening en kennisgeving van het stuk aan de geadresseerde*

De ontvangende instantie in de lidstaat voor betekening en kennisgeving van de stukken, doet of laat de betekening en kennisgeving van het stuk doen, hetzij in overeenstemming met het recht van de aangezochte lidstaat of met behulp van een specifieke methode die door de verzendende instantie wordt gevraagd, tenzij een dergelijke methode niet verenigbaar is met het recht van die lidstaat is. Betekening en kennisgeving moeten zo spoedig mogelijk, en in ieder geval binnen een maand na ontvangst, geschieden. Indien aan deze termijn niet is voldaan, moet de ontvangende instantie de verzendende instantie hierover informeren en blijven proberen om betekening en kennisgeving binnen een redelijke termijn tot stand te brengen.

9.2.2.3. *Recht van de geadresseerde om betekening en kennisgeving te weigeren*

De geadresseerde kan het stuk ter betekening en kennisgeving weigeren, als het in een andere taal is geschreven dan de officiële taal van de aangezochte lidstaat, of daar waar de plaats van de betekening en kennisgeving wordt verricht meer dan één officiële taal heeft of een taal die de geadresseerde niet begrijpt. De geadresseerde moet worden ingelicht over dit recht van het stuk ter betekening en kennisgeving met behulp van het model in Bijlage II. De geadresseerde moet de ontvangende instantie informeren over de weigering, of op het tijdstip waarop de betekening en kennisgeving wordt uitgevoerd,

(167) Zie artikel 15 en verdere paragrafen.

of door het stuk binnen een week aan de ontvangende instantie terug te sturen⁽¹⁶⁸⁾.

9.2.2.4. *Certificaat van betekening en kennisgeving*

Wanneer de formaliteiten op het gebied van de betekening en kennisgeving van het stuk zijn afgesloten, bevestigt de ontvangende instantie dit door het opstellen van een certificaat van voltooiing, door middel van het formulier in bijlage I, dat is gericht aan de verzendende instantie.

9.2.2.5. *Kosten van betekening en kennisgeving*

Een van de kwesties die in het verslag over de werking van de eerste verordening over betekening en kennisgeving werd genoemd, is de moeilijkheid die betrokken personen ondervinden bij grensoverschrijdende geschillen in de EG om er achter te komen hoeveel betekening en kennisgeving van stukken in de verschillende lidstaten kost. In overeenstemming met is in de tweede dienstverordening een bepaling te vinden waarin wordt bepaald

dat in beginsel geen kosten moeten worden gegenereerd voor de betekening en kennisgeving van stukken die afkomstig zijn van een lidstaat en naar een andere gaan, behalve wanneer de betekening en kennisgeving wordt uitgevoerd door gerechtelijke of andere personen die bevoegd zijn voor de betekening en kennisgeving krachtens het recht van de lidstaat waar de dienst moet worden uitgevoerd. Wanneer de dienst wordt verricht door een juridische medewerker of soortgelijk bevoegd persoon, is de vergoeding die moet worden betaald een enkele vaste vergoeding vooraf bepaald en die evenredige en niet-discriminerend dient te zijn. De lidstaten moeten de Commissie in kennis stellen van deze vergoedingen⁽¹⁶⁹⁾.

9.2.2.6. *Rechtstreekse betekening en kennisgeving naar een juridische medewerker in een andere lidstaat*

Een innovatieve bepaling in de verordening heeft betrekking op de betekening en kennisgeving van stukken rechtstreeks door juridische medewerkers en andere bevoegde personen door directe toezending van iedere belanghebbende bij de procedures. Dat betekent dat een aanvrager of de wettelijke vertegenwoordiger van de aanvrager de stukken ter betekening en kennisgeving rechtstreeks naar een juridisch medewerker in een andere lidstaat voor betekening en kennisgeving aan de geadresseerde kan sturen, zonder via een verzendende instantie hoeven te gaan. Deze bepaling is onderworpen aan het feit dat een dergelijke rechtstreekse dienstverlening moet worden toegestaan door de wet van die lidstaat. Informatie over deze en andere aspecten van de werking van de verordening van betekening en kennisgeving zijn te vinden op verschillende websites met inbegrip van de

(168) Het HvJ-EU heeft geoordeeld dat de geadresseerden niet de mogelijkheid hebben diensten te weigeren als alleen de bijlagen bij de betekening van stukken niet in de officiële taal van de lidstaat van betekening zijn vertaald, en waar deze bijlagen uit bewijsstukken bestaan die enkel een bewijskrachtige functie hebben en dat deze niet nodig zijn voor het begrijpen van het voorwerp van de vordering en de oorzaak van de handeling. Voorts was het HvJ-EU in dit hetzelfde arrest daarnaast van mening dat het bewijsmateriaal heeft ten gunste van het argument dat de geadresseerde de taal van de stukken van de betekening en kennisgeving kent en in staat is te begrijpen, daar de betrokken geadresseerde een contract is overeengekomen waar de correspondentie met betrekking tot het contract, het voorwerp van het geschil, in de taal van de lidstaat van verzending is bindend en de betrokken stukken zijn opgesteld in de overeengekomen taal en gaan over die correspondentie; zie het arrest van 8 mei 2008 in zaak C-14/07, Ingenieurbüro Michael Weiss und Partner GbR v Industrie-und Handelskammer Berlin.

(169) Informatie is beschikbaar op de Europese justitiële atlas op http://ec.europa.eu/justice_home/judicialatlascivil/html/ds_information_nl.htm?countrySession=2&

Europese justitiële atlas voor burgerlijke zaken ⁽¹⁷⁰⁾. Het kan ook mogelijk gebruik te maken van de website van de Atlas voor het vinden van namen en contactgegevens van juridische medewerkers en andere bevoegde personen die stukken ter betekening en kennisgeving kunnen geven in de verschillende lidstaten.

9.2.2.7. *Rechtstreekse betekening en kennisgeving per post*

Het is niet langer mogelijk voor de lidstaten zich te verzetten tegen rechtstreekse betekening of kennisgeving per post, zoals het geval was krachtens de eerste verordening over betekening en kennisgeving. Krachtens de voorwaarden van de huidige verordening over betekening en kennisgeving kan elke lidstaat vrij de betekening en kennisgeving van gerechtelijke stukken rechtstreeks uitvoeren door postdiensten aan personen die in een andere lidstaat verblijven via aangetekend schrijven met ontvangstbevestiging of op gelijkwaardige wijze.

9.2.2.8. *Andere methoden voor verzending*

De verordening bepaalt ook andere wijzen van verzending en betekening of kennisgeving van stukken zoals consulaire post of diplomatieke kanalen en betekening en kennisgeving via diplomatieke of consulaire ambtenaren of betekening en kennisgeving van gerechtelijke stukken rechtstreeks per post.

(170) Link – http://ec.europa.eu/justice_home/judicialatlascivil/html/ds_information_nl.htm – Zie ook, bijvoorbeeld de vermelding voor het Verenigd Koninkrijk op – http://ec.europa.eu/justice_home/judicialatlascivil/html/ds_otherinfostate_uk_nl.jsp?countrySession=4& – waaruit blijkt dat van de drie wetsgebieden in deze lidstaat alleen Schotland zich verzet niet tegen rechtstreekse betekening en kennisgeving in overeenstemming met artikel 15.

9.2.3. Bescherming van de belangen van de verweerder

9.2.3.1. *Inleiden van de procedure*

Wanneer een stuk dat het geding inleidt of een daarmee gelijk te stellen stuk in overeenstemming met de bepalingen van deze verordening ter betekening en kennisgeving naar een andere lidstaat moet worden gezonden en de verweerder niet is verschenen, houdt de rechter de beslissing aan totdat is gebleken dat:

- het stuk ter betekening en kennisgeving is uitgevoerd met inachtneming van de in de wetgeving van de aangezochte lidstaat voorgeschreven vormen voor de betekening en kennisgeving van stukken die in dat land zijn opgemaakt, bestemd voor zich op het grondgebied van dat land bevindende personen, of
- het stuk is daadwerkelijk afgegeven aan de verweerder in persoon of bij zijn woonplaats op een andere in deze verordening geregelde wijze

9.2.3.2. *Voorwaarden voor de toekenning van de beslissing bij verstek*

De lidstaten dienen te kennen te geven dat het gerecht, onverminderd de beperkingen die zijn vermeld in punt 9.2.3.1, een beslissing kan geven ook wanneer er geen certificaat van de betekening en kennisgeving is ontvangen, indien aan alle volgende voorwaarden is voldaan:

- het stuk is op één van de in deze verordening geregelde wijzen toegezonden;

- sedert het tijdstip van toezending van het stuk is er ten minste een periode van zes maanden verstreken, die door het gerecht voor het specifieke geval wordt goed geacht; en
- in weerwil van alle redelijke inspanningen die daartoe bij de bevoegde autoriteiten of organen van de aangezochte staat zijn aangewend, kon geen bewijs worden verkregen.

9.2.3.3. *Nadat de beslissing is afgegeven*

Wanneer een document tot inleiding van de gerechtelijke procedure is ingediend krachtens de verordening van een lidstaat naar de andere voor de betekening en kennisgeving en een beslissing is uitgegeven tegen een verweerder die niet is verschenen, kan het gerecht de verweerder tegen de gevolgen van het verstrijken van de termijn ontheffen, indien de verweerder-

- buiten schuld zijnerzijds, geen kennis had van het stuk op een zodanig vroeg tijdstip om de zaak te verdedigen, of van de beslissing om in beroep te gaan; en
- heeft zich aanvankelijk ten gronde tegen de rechtsvordering geweerd.

Een verzoek om verlening van een nieuwe termijn is slechts ontvankelijk indien het is ingediend binnen een redelijke termijn na het tijdstip waarop de verweerder van de beslissing kennis heeft gekregen.

Bewijsverkrijging

10.1. Achtergrond bij de verordening over bewijsverkrijging ⁽¹⁷¹⁾

Het is vaak essentieel in grensoverschrijdende procedures in verband met gerechtelijke procedures in burgerlijke en handelszaken in afwachting van het gerecht in een lidstaat, dat bewijs wordt verkregen in een andere lidstaat. Door middel van de verordening over bewijsverkrijging, heeft de EU een communautair systeem gemaakt van directe en snelle indiening en verwerking van aanvragen voor de uitvoering van de bewijsvoering tussen de gerechten en tot vaststelling van de precieze criteria met betrekking tot de vorm en inhoud van het verzoek. De verordening geldt sinds 1 januari 2004 in alle lidstaten, met uitzondering van Denemarken. Ten aanzien van Denemarken is het Haags Verdrag van 18 maart 1970 op het gebied van de bewijsverkrijging in het buitenland in burgerlijke en handelszaken van toepassing, zoals ook voor dergelijke zaken tussen de overige EU-lidstaten en derde staten die partij zijn bij dat Verdrag. Niet alle lidstaten hebben echter nog geratificeerd of zijn tot dit Verdrag toegetreden ⁽¹⁷²⁾.

10.2. Achtergrond bij de verordening over bewijsverkrijging

10.2.1. Toepassingsgebied, doelstelling en methode

De verordening voorziet op het gebied van bewijsverkrijging in een andere lidstaat, wanneer dit nodig is in burgerlijke en handelszaken procedures. Dit concept moet autonoom worden geïnterpreteerd in overeenstemming met de andere EU-instrumenten van het acquis van burgerlijk recht in de EU. Het gerecht waar een zaak wordt behandeld in een lidstaat kan kiezen tussen de twee voorzieningen voor de bewijsvoering; zij kan of verzoeken dat het bevoegde gerecht van een andere lidstaat de nodige bewijzen of aanwijzingen verkrijgt, of rechtstreeks in een andere lidstaat bewijzen verkrijgen. De verordening is gebaseerd op het beginsel van rechtstreekse overdracht tussen de gerechten, waarbij de verzoeken om verkrijging van bewijs rechtstreeks van het "verzoekende gerecht" naar het aangezochte gerecht worden geleid. Elke lidstaat heeft een lijst opgesteld van de gerechten die bevoegd zijn voor de verkrijging van bewijs in overeenstemming met de verordening ⁽¹⁷³⁾. Deze lijst geeft ook de territoriale bevoegdheid van deze gerechten. Bovendien heeft iedere lidstaat een centrale instantie of instanties aangewezen die verantwoordelijk is voor het verstrekken van informatie aan de gerechten en het zoeken naar oplossingen voor eventuele problemen die voortkomen met betrekking tot een verzoek.

(171) Verordening (EG) nr. 1206/2001 van de Raad van 28 mei 2001 betreffende de samenwerking tussen de gerechten van de lidstaten op het gebied van bewijsverkrijging in burgerlijke en handelszaken, zie PB L 174 van 27.6.2001 van 1.6.2001, blz. 1.

(172) In juni 2014 zijn alle EU-lidstaten partij bij Verdrag van Den Haag op het gebied van de verkrijging van bewijsmateriaal met uitzondering van Oostenrijk, België en Ierland.

(173) Zie de Europese justitiële atlas http://ec.europa.eu/justice_home/judicialatlascivil/html/te_information_nl.htm?countrySession=15&

10.2.2. Verzoeken voor bewijsverkrijging

De verordening bevat nauwkeurige criteria met betrekking tot de vorm en inhoud van het verzoek, en beschrijft in de bijlage specifieke vormen voor de vervaardiging, de ontvangstbevestiging van, het verzoek om nadere informatie over en de uitvoering van het verzoek. Het aangezochte gerecht moet het verzoek voor de bewijsverkrijging onverwijld uitvoeren, en uiterlijk binnen 90 dagen na ontvangst. Indien dit niet mogelijk is, moet het aangezochte gerecht het verzoekende gerecht op de hoogte brengen en de redenen hiervoor geven.

10.2.3. Weigering om het verzoek uit te voeren

Een verzoek voor het horen van een getuige wordt niet uitgevoerd wanneer de belanghebbende, zich beroept op een recht van verschoning of een verbod om een verklaring af te leggen, of krachtens het recht van de lidstaat van het aangezochte gerecht, of krachtens het recht van de lidstaat van het verzoekende gerecht en het verschoningsrecht of het verbod is vermeld in het verzoek of, eventueel, op verzoek van het aangezochte gerecht is bevestigd door het verzoekende gerecht. Anders kan een verzoek voor het verkrijgen van bewijs alleen in enkele uitzonderlijke omstandigheden worden geweigerd.

10.2.4. Aanwezigheid van de partijen en het verzoekende gerecht bij het verkrijgen van bewijs

In zijn verzoek voor het verkrijgen van bewijs moet het verzoekende gerecht vermelden of de partijen bij de procedures en/of hun vertegenwoordigers aanwezig zijn of worden verzocht deel te nemen. Het aangezochte gerecht

informeert de partijen en alle vertegenwoordigers over de datum, tijd en plaats wanneer het bewijs moet worden verkregen, en moet overwegen of en onder welke voorwaarden de actieve gevraagde participatie kan worden toegestaan. Het is ook mogelijk voor vertegenwoordigers van het verzoekende gerecht, met inbegrip van de leden van het gerechtelijk apparaat, er bij te zijn wanneer het bewijs wordt verkregen, evenals actief deel te nemen, indien dit laatste verenigbaar is met het nationale recht van het aangezochte gerecht, en onder de voorwaarden bepaald door het gerecht.

10.2.5. Uitvoering van het verzoek

Het aangezochte gerecht voert het verzoek uit in overeenstemming met de nationale wetgeving van de lidstaat. De bewijsverkrijging kan ook worden uitgevoerd in overeenstemming met een bijzondere procedure door het recht van de lidstaat van het verzoekende gerecht, indien het verzoekende gerecht om deze procedure verzoekt. Het aangezochte gerecht moet voldoen aan deze eis, tenzij deze procedure onverenigbaar is met het recht van de lidstaat.

10.2.6. Gebruik van communicatietechnologieën

De verordening bepaalt dat het bewijsmateriaal met behulp van communicatietechnologie kan worden verkregen, en in het bijzonder met behulp van teleconferentie of videoconferentie. Wederom, als dit verzocht wordt, moet het gerecht hiermee akkoord gaan, tenzij dit onverenigbaar is met het interne recht van het aangezochte gerecht, of als er belangrijke praktische problemen zijn. Indien het verzoekende of het aangezochte gerecht geen toegang heeft tot bovenbedoelde technische middelen, kunnen

dergelijke middelen door de gerechten in onderlinge overeenstemming ter beschikking worden gesteld.

10.2.7. Rechtstreekse bewijsverkrijging

Een verzoek om rechtstreekse bewijsverkrijging moet worden ingediend bij het centraal orgaan of de bevoegde autoriteit van de aangezochte lidstaat en kan slechts in uitzonderlijke omstandigheden worden geweigerd. Rechtstreekse bewijsverkrijging kan alleen rechtstreeks worden verricht indien zij vrijwillig en zonder dwangmaatregelen kan worden uitgevoerd. Het centraal orgaan of de bevoegde autoriteit van de aangezochte lidstaat informeert het verzoekende gerecht binnen 30 dagen na ontvangst van het verzoek of het verzoek wordt aanvaard en, indien nodig, onder welke voorwaarden het verzoek in overeenstemming met de wet van de betrokken lidstaat moet worden verricht. Het bewijs moet worden verkregen door een van rechterlijk medewerker of een andere persoon, zoals een commissaris of een deskundige, die in overeenstemming met de wet van de lidstaat van het verzoekende gerecht wordt aangewezen.

10.2.8. Kosten van de bewijsverkrijging

De afhandeling van een verzoek geeft geen aanleiding tot terugbetaling van heffingen of kosten. Niettemin, indien het aangezochte gerecht dit verlangt, dient het verzoekende gerecht de terugbetaling van bepaalde kosten, zo spoedig mogelijk, als volgt te garanderen:

- de vergoedingen die betaald zijn aan deskundigen en tolken; en
- de gemaakte kosten door gebruik te maken van een specifieke procedure voor het verkrijgen van bewijs door het verzoekende gerecht (art. 10, leden 3 en 4).

Alleen wanneer deskundigenbewijs moet worden genomen mag het aangezochte gerecht verzoeken om een voorschot in de kosten van dergelijke bewijzen.

NB. Er is een praktische gids van het Europees justitieel netwerk verkrijgbaar betreffende bewijsverkrijging ⁽¹⁷⁴⁾ en er is een andere specifieke gids verkrijgbaar over videoconferencing ⁽¹⁷⁵⁾.

(174) Zie http://ec.europa.eu/civiljustice/publications/docs/guide_taking_evidence_nl.pdf

(175) Zie http://ec.europa.eu/civiljustice/publications/docs/guide_videoconferencing_nl.pdf

Rechtsbijstand

11.1. Achtergrond

In een Europese Unie van open grenzen zijn er jammer genoeg situaties waarin Europese burgers en bedrijven zich kunnen bevinden, waar zij procedures moeten aangaan bij een gerecht van een andere lidstaat dan waar zij gevestigd zijn voor het vorderen van betalingen, of voor het trachten een geschil op te lossen. Bij grensoverschrijdende geschillen kunnen personen betrokken zijn die wellicht slechts over bescheiden middelen beschikken om de kosten van de geschillen te betalen. Geschillen in het algemeen, en grensoverschrijdende geschillen vormen geen uitzondering, kunnen kostbaar zijn, in het bijzonder wanneer er grote vorderingen in het geding zijn. In de meeste gevallen vereisen grensoverschrijdende geschillen juridische vertegenwoordiging in de lidstaat waar de zaak wordt behandeld, maar ook een juridisch advies van een advocaat in de staat van herkomst van de partij; bovendien kunnen de grensoverschrijdende procederende partij verdere kosten oplopen, zoals voor de vertaling van documenten, de aanwezigheid bij mondelinge hoorzittingen en andere extra kosten.

11.2. De richtlijn rechtsbijstand⁽¹⁷⁶⁾

11.2.1. Overzicht

De richtlijn voor rechtsbijstand werd door de Raad in januari 2003 aangenomen met als doel obstakels te overwinnen die op dat tijdstip bestonden met betrekking tot de toegang tot rechtsbijstand. De richtlijn

is van toepassing op burgers van de Europese Unie alsook op onderdanen van derde landen die hun gewone en rechtmatige verblijf in een lidstaat hebben en stelt geeft hun recht op rechtsbijstand op dezelfde wijze als burgers van de lidstaat waarin het gerecht zich bevindt. Het doel van de richtlijn is daarom de verbetering van de toegang tot de rechterlijke instanties voor natuurlijke personen bij grensoverschrijdende geschillen binnen de EU door middel van gemeenschappelijke minimumvoorschriften betreffende de beschikbaarheid van rechtsbijstand aan procederende partijen die betrokken zijn bij dergelijke geschillen. De richtlijn is van toepassing in alle EU-lidstaten behalve Denemarken.

Voorbeeld

De heer A, een burger van de Europese Unie is gevestigd in lidstaat 1, ontvangt het bericht dat een zaak tegen hem is ingesteld in de lidstaat 2 voor de betaling van een bedrag van ongeveer €235.000 met betrekking tot verlies en schade, welke naar verluidt veroorzaakt door zijn 12-jarige zoon tijdens een vakantie die hij heeft doorgebracht met zijn gezin in lidstaat 2. De heer A heeft twee dochters, maar geen zoon. De heer A wenst zich natuurlijk te verdedigen tegen de handeling en na het inwinnen van inlichtingen, werd hem gezegd dat een advocatenkantoor in lidstaat 2 bereid zijn zou de zaak op te nemen, maar dat zij een minimum betaling van €8000 vereisen, waarvan slechts een klein deel zou worden teruggevorderd van de persoon die de zaak heeft ingesteld, als de zaak wordt verworpen. De heer A en zijn gezinsleden leven van een netto maandelijks inkomen van

(176) Richtlijn 2002/8/EG van de Raad van 27 januari 2003 tot verbetering van de toegang tot de rechter bij grensoverschrijdende geschillen, door middel van gemeenschappelijke minimumvoorschriften betreffende rechtsbijstand bij die geschillen; zie PB L 26 van 31.1.2003, blz. 41

€1.850. Zij maken zich zorgen over de kosten van de procedures en weten niet hoe zij de kosten van de verdediging van de zaak kunnen betalen, noch hoe zij contact kunnen opnemen met een plaatselijke advocaat in lidstaat 2 die hen kan helpen en de zaak tegen een gunstiger tarief of met steun van de rechtsbijstand kan voeren. Zij hebben ook te maken met de uiterste datum voor de indiening van het verweerschrift, omdat de hiervoor vastgestelde termijn door het gerecht in de lidstaat 2 bijna is verlopen.

Dit voorbeeld van de situatie van de heer A is opgesteld ter illustratie van het soort moeilijkheden en belemmeringen die de burgers van de verschillende lidstaten die betrokken zijn bij grensoverschrijdende geschillen, vaak tegen kunnen komen. Dit is vooral het geval indien dat nodig is ter verdediging van een procedure die is ingesteld bij het gerecht van een andere lidstaat, omdat dit zeer vaak vraagt om juridisch advies en vertegenwoordiging in twee verschillende lidstaten met de daarmee gepaard gaande kosten. Niet alleen zijn er taalbarrières waarvoor dure vertaling van documenten nodig zijn, maar er kunnen ook aanverwante kosten zijn, zoals voor de rapporten van deskundigen en de aanwezigheid van getuigen en de kosten die gepaard gaan als een partij persoonlijk moet verschijnen voor het gerecht van een andere lidstaat. In het geval van de heer A kan de mogelijkheid van rechtsbijstand in lidstaat 2 hem helpen een advocaat te vinden die de zaak wil voeren op basis van rechtsbijstand. De EU-richtlijn geeft nu de heer A hetzelfde recht op rechtsbijstand in die staat, alsof hij er zijn gewone verblijfplaats had.

11.2.2. Toepassingsgebied

De richtlijn is van toepassing op gevallen van civielrechtelijke of handelsrechtelijke aard waarbij de aanvrager van rechtsbijstand een burger van de EU is of zijn woonplaats of gewone verblijfplaats in een andere lidstaat heeft dan de lidstaat waar het gerecht is of waar de beslissing moet worden uitgevoerd. Zij streeft naar de toepassing van de rechtsbijstand in grensoverschrijdende geschillen voor natuurlijke personen die niet over voldoende middelen beschikken en waar steun nodig is voor het garanderen van een daadwerkelijke toegang tot het recht. Voorts bevat de richtlijn bepalingen ter vereenvoudiging en versnelling van de indiening van verzoeken om rechtsbijstand door de coördinatie van justitiële samenwerking tussen de lidstaten.

11.2.3. Recht op rechtsbijstand

Rechtsbijstand wordt verleend of geweigerd door de bevoegde autoriteit van de lidstaat waar de procedure worden behandeld of waar de beslissing moet worden uitgevoerd. De steun moet niet alleen betrekking hebben op de procedure voor een gerecht, maar moet worden uitgebreid tot uitgaven van de tenuitvoerlegging van beslissingen en authentieke akten die in een andere lidstaat, evenals in buitengerechtelijke procedures, als de partijen door de wet of door de rechter zijn geboden deze te gebruiken. Rechtsbijstand dient garantie te bieden voor het ontvangen van rechtsbijstand en vertegenwoordiging voor het gerecht en de kosten van de procedure voor de ontvanger, evenals de kosten die rechtstreeks verband houden met de grensoverschrijdende aard van het geschil, zoals de tolken, vertaling van vereiste documenten of de vervoerskosten.

11.2.4. Aanvraag voor rechtsbijstand

De lidstaat van de woonplaats of gewone verblijfplaats van de begunstigde dient te voorzien in dergelijke diensten die nodig zijn voor de voorbereiding van de aanvraag voor rechtsbijstand en de overdracht ervan aan de staat waar de procedures worden dan wel moeten worden gehouden. De lidstaten wijzen bevoegde autoriteiten aan voor het verzenden (verzeggende autoriteiten) en het ontvangen (ontvaggende autoriteiten) van de aanvraag voor rechtsbijstand. Voor het gemakkelijk maken van de transmissie zijn standaardformulieren voor rechtsbijstandsverzoeken en voor de verzending van dergelijk aanvragen opgesteld ⁽¹⁷⁷⁾.

(177) Zie besluit van de Commissie van 26 augustus 2005 tot vaststelling van een formulier voor de indiening van rechtsbijstandsverzoeken in overeenstemming met Richtlijn 2003/8/EG van de Raad; PB L 225 van 31.8.2005, blz.23; het formulier is beschikbaar op de website van het e-justitieportaal op https://e-justice.europa.eu/dynform_intro_form_action.do?idTaxonomy=157&plang=nl&init=true&refresh=1 en het besluit van de Commissie van 9 november 2004 tot vaststelling van een formulier voor rechtsbijstandsverzoeken in overeenstemming met Richtlijn 2003/8/EG van de Raad om de toegang tot de rechterlijke instanties bij grensoverschrijdende grensconflicten door middel van gemeenschappelijke minimumvoorschriften betreffende rechtsbijstand bij die geschillen; voor het formulier, zie ook de website van de EU, het e-justitieportaal op https://e-justice.europa.eu/dynform_intro_form_action.do?idTaxonomy=157&plang=nl&init=true&refresh=1.

Bemiddeling

12.1. Buitengerechtelijke regeling – alternatieve methoden voor geschillenbeslechting in burgerlijke en handelszaken binnen de Europese Unie

ADR-methoden zijn buitengerechtelijke procedures voor de beslechting van geschillen van burgerlijke en handelszaken. Meestal wordt de medewerking van de procederende partijen erbij betrokken voor het vinden van een oplossing voor hun geschil met behulp van een neutrale derde partij. ADR' wordt beschouwd als een belangrijk element voor het proberen een eerlijk en doeltreffend mechanisme voor beslechting op EU-niveau te bieden.

12.2. Europese gedragscode voor bemiddelaars

De Commissie heeft het initiatief genomen bij de ontwikkeling van het beleid voor alternatieve geschillenbeslechting in de Europese Unie door allereerst bijstand te verlenen aan de afkondiging van een Europese gedragscode voor bemiddelaars/Mediators, die door een vergadering van deskundigen van bemiddeling/mediation in Brussel in juli 2004 werd aangenomen ⁽¹⁷⁸⁾. De Code bevat een aantal beginselen die door individuele bemiddelaars/mediators en organisaties van bemiddeling/mediation vrijwillig en onder eigen verantwoordelijkheid kunnen worden ingezet. Het is bedoeld van toepassing te zijn op alle soorten bemiddeling/mediation in burgerlijke en handelszaken. De Code is door een groot aantal individuele bemiddelaars en organisaties die bemiddeling/mediation aanbieden geëerbiedigd, maar het is geen vervanging van nationale wetgeving of voorschriften betreffende individuele beroepen.

(178) Zie http://ec.europa.eu/civiljustice/adr/adr_ec_code_conduct_en.pdf

12.3. De Europese richtlijn bemiddeling

12.3.1. Achtergrond van en de doelstellingen van de richtlijn

Kort na de vaststelling van de gedragscode, heeft de Commissie een voorstel voor een richtlijn op het gebied van bepaalde aspecten van bemiddeling/mediation in burgerlijke en handelszaken ingediend bij het Europees Parlement en de Raad. Dit instrument werd aangenomen op 21 mei 2008 en de lidstaten dienden het om te zetten naar nationaal recht vóór 21 mei 2011 ⁽¹⁷⁹⁾. De richtlijn en de daarin vervatte bepalingen was niet bedoeld een Europese gedragscode voor bemiddeling vast te stellen. Het voornaamste doel was om bepaalde minimumnormen met betrekking tot de betekenis en de kwaliteit van bemiddeling vast te stellen en ervoor te zorgen dat de relatie tussen bemiddeling en gerechtelijke procedures in evenwicht blijven. Dit was tegen de achtergrond ter bevordering van de toegang tot alternatieve geschillenbeslechting en het gebruik van bemiddeling/mediation om de minnelijke schikking van geschillen in burgerlijke en handelszaken aan te moedigen.

12.3.2. Grensoverschrijdende geschillen – artikel 2

De richtlijn is alleen van toepassing met betrekking tot bemiddeling in grensoverschrijdende geschillen. Voor de toepassing van de richtlijn is een dergelijk geschil, een geschil waarin ten minste één van de partijen bij het geschil de woonplaats of gewone verblijfplaats in een andere lidstaat dan elke andere partij heeft. Dit moet worden beoordeeld door een van de volgende data:

(179) Niet alle lidstaten hadden de richtlijn tegen de vereiste vervaldatum omgezet.

- Wanneer de partijen overeenkomen om te bemiddelen
- Wanneer de rechter bemiddeling/mediation beveelt
- Indien de partijen krachtens het nationale recht worden verplicht tot bemiddeling over te gaan, of
- Een rechterlijke instantie nodigt de partijen uit gebruik te maken van bemiddeling/mediation om een geschil op te lossen dat aanleiding geeft tot juridische strijd

Een andere situatie die wordt gekenmerkt als grensoverschrijdende krachtens de richtlijn, is wanneer de partijen geen overeenkomst bereiken en er een rechtszaak of arbitrageprocedure volgt op de bemiddeling. Indien er gerechtelijke of scheidsrechterlijke procedures plaatsvinden in een andere lidstaat dan die waarin de partijen zijn woonplaats of gewone verblijfplaats heeft op het tijdstip waarop de bemiddeling is begonnen, wordt het geschil gekenmerkt als grensoverschrijdend ten aanzien van de bepalingen van de richtlijn die gaat over vertrouwelijkheid en verjaring en vervaltermijnen.

12.3.3. Kwaliteit van bemiddeling – artikel 4

De richtlijn eist van de lidstaten de naleving en de ontwikkeling van gedragscodes voor bemiddelaars/mediators en organisaties die bemiddeling/mediation aanbieden te bevorderen op iedere wijze die zij geschikt achten. Er wordt ook een algemeen appel gedaan op de lidstaten de andere instrumenten voor kwaliteitscontrole voor de bepaling van de bemiddeling, evenals de opleiding van bemiddelaars, te bevorderen.

12.3.4. Beroep doen op bemiddeling/mediation – artikel 5

De richtlijn voorziet erin dat gerechten de voor hen verschijnende partijen in geschillen kunnen uitnodigen om te trachten het geschil op te lossen via bemiddeling/mediation, of om een informatiebijeenkomst bij te wonen. Dit belet lidstaten niet bemiddeling/mediation verplicht te maken of te onderwerpen aan aansporingen of sancties, zolang een beroep doen op de rechter niet wordt belet.

12.3.5. Uitvoerbaarheid van overeenkomsten bereikt via bemiddeling/mediation – artikel 6

Een belangrijke bepaling in de richtlijn is dat in dit artikel de lidstaten ervoor moeten zorgen dat een overeenkomst die via bemiddeling/mediation is bereikt, behoudens bepaalde beperkte uitzonderingen, uitvoerbaar moeten kunnen worden gemaakt op verzoek van een partij, met instemming van de andere partij. Dit kan bijvoorbeeld worden gedaan door een rechterlijke beslissing of op een andere wijze die beschikbaar is volgens het rechtstelsel van de lidstaat waar het verzoek voor uitvoerbaarheid wordt gemaakt, namelijk door een authentieke akte opgesteld door een notaris. In beide gevallen wordt de daaruit voortvloeiende overeenkomst afdwingbaar krachtens de desbetreffende bepalingen van de Europese instrumenten binnen welk toepassingsgebied het onderwerp ervan is. Een overeenkomst die een grensoverschrijdend contractueel geschil oplost, zou dus bijvoorbeeld uitvoerbaar zijn onder de verordening “Brussel I” of als een EET.

12.3.6. Kwaliteit van bemiddeling – artikel 7

Een van de voordelen van bemiddeling is dat het vertrouwelijk is tussen de partijen en wat betreft de bemiddelaar. Sommige rechtsstelsels in de lidstaten bieden hiervoor de mogelijkheid; verder is het heel gebruikelijk voor de partijen bij de bemiddeling een bemiddelingsovereenkomst aan te gaan, waarvan een van de voorwaarden is dat de procedure vertrouwelijk blijft. De richtlijn pakt dit thema op door te stellen dat de lidstaten ervoor moeten zorgen dat noch de bemiddelaar, noch iemand in het bestuur van de bemiddeling verplicht is te getuigen in de daarop volgende gerechtelijke of scheidsrechterlijke procedures over iets dat te maken heeft met de bemiddeling, tenzij de partijen dit overeenkomen, of er een andere dwingende reden van de openbare orde is, bijvoorbeeld wanneer de bescherming van de belangen van een kind in het geding is indien deze bewijsstukken worden bekend gemaakt.

12.3.7. Verjaring en vervalperiode van handelingen – artikel 8

Een van de moeilijkheden om over te gaan tot bemiddeling is waar sprake is van een verjarings- of vervaltermijn dat is verlopen en dat dit zich waarschijnlijk tijdens de bemiddeling/mediation zal voordoen. Bemiddeling is normaal gesproken geen incidentie van onderbreking van verjaring krachtens de nationale wetgeving van de lidstaten. Daarom vereist deze bepaling dat de lidstaten ervoor zorgen dat wanneer een verjarings- of vervaltermijn is verlopen tijdens een bemiddeling die onder deze richtlijn valt, dit niet tot gevolg heeft dat krachtens het toepasselijke recht een partij niet langer gerechtelijke of scheidsrechterlijke procedures kan instellen. Deze bepaling beoogt ook een mogelijke juridische hindernis voor bemiddeling te verwijderen.

12.3.8. Informatie over bemiddeling – artikel 9

In een poging om het principe van bemiddeling te verbreiden, dienen de lidstaten de verspreiding van informatie over hoe het publiek bemiddelaars/mediators en organisaties die bemiddeling/mediation aanbieden kan bereiken, te bevorderen. Daarnaast dient de Europese Commissie van de lidstaten informatie te ontvangen, en te publiceren, over welke gerechten bemiddelingsovereenkomsten uitvoerbaar kunnen maken, zoals bedoeld in artikel 6. Deze informatie is beschikbaar op de website van de Europese justitiële atlas voor burgerlijke zaken ⁽¹⁸⁰⁾.

(180) Zie bijvoorbeeld de informatie over de tenuitvoerlegging in de wetsgebieden van het Verenigd Koninkrijk:

http://ec.europa.eu/justice_home/judicialatlascivil/html/me_competentauthorities_nl.jsp?countrySession=4&#statePage00

Tenuitvoerlegging van beslissingen

13.1. Achtergrond

Zoals eerder vermeld ⁽¹⁸¹⁾ hebben de verordening herschikking Brussel I, EET, EBB en de EPGV het mogelijk gemaakt dat schuldeisers met betalingsvorderingen met een uitvoerbaar betalingsbevel in één lidstaat, deze beschikking relatief eenvoudig en goedkoop, en met weinig of geen extra stappen vereist voor de procedure, naar een andere lidstaat kunnen overdragen voor de tenuitvoerlegging. De daadwerkelijke uitvoering van de beschikking is echter nog steeds een zaak van het nationale recht en de rechtshandhavingprocedures verschillen aanzienlijk van de ene lidstaat tot de andere.

Verschillen tussen nationale systemen bestaan in het bijzonder met betrekking tot de voorwaarden voor de afgifte en de uitvoering van beschermingsmaatregelen. Momenteel is het moeilijker, langduriger en duurder voor een schuldeiser om voorlopige maatregelen te verkrijgen voor het behoud van de activa van zijn schuldenaar die zich in een andere lidstaat bevindt. Dat is een probleem omdat snelle en gemakkelijke toegang tot dergelijke voorlopige maatregelen dikwijls cruciaal is om ervoor te zorgen dat de schuldenaar zijn activa niet weghaalt of doet verdwijnen voordat de schuldeiser een rechterlijke beslissing over het bodemgeschil heeft verkregen en ten uitvoer heeft gelegd. Dit is vooral van belang in verband met activa op bankrekeningen. Thans kunnen schuldenaren gemakkelijk aan tenuitvoerlegging ontsnappen door hun geld snel van een bankrekening in een lidstaat naar een bankrekening in een andere lidstaat over te maken. Het is echter moeilijk voor een schuldeiser om de bankrekeningen van de schuldenaar in het buitenland te blokkeren voor het garanderen van de

betaling van zijn vordering. Dit heeft als resultaat dat veel schuldeisers niet in staat zijn met succes hun vordering in het buitenland terug te vorderen, of vinden het niet waardevol genoeg deze terug te vorderen en schrijven ze af. Om deze redenen heeft de Europese Commissie het initiatief genomen tot het maken van een voorstel van een Europese bevel tot conservatoir beslag op bankrekeningen om te voorkomen dat geld van bankrekeningen ten nadele van schuldeisers wordt verwijderd. De daaruit voortvloeiende verordening werd aangenomen op 15 mei 2014 en wordt van kracht met ingang van 18 januari 2017 ⁽¹⁸²⁾.

13.2. Europees bevel tot conservatoir beslag op bankrekeningen (“EBCBB”)

13.2.1. Territoriaal toepassingsgebied

De verordening bindt alle EU-lidstaten met uitzondering van Denemarken en het Verenigd Koninkrijk die hiervoor niet heeft geopteerd ⁽¹⁸³⁾. Schuldeisers met hun woonplaats in een lidstaat die niet is gebonden door de verordening of in niet-EU-lidstaten kunnen geen gebruik maken van de procedure, ook al is het bevoegde gerecht of zijn de betrokken rekening of rekeningen in de lidstaten die wel zijn gebonden ⁽¹⁸⁴⁾. Het bevel tot conservatoir beslag kan alleen uitgevoerd op bankrekeningen die worden gehandhaafd in een

(182) Verordening (EU) nr. 655/2014 van het Europees Parlement en de Raad van 15 mei 2014 tot vaststelling van een procedure betreffende het Europees bevel tot conservatoir beslag op bankrekeningen om de grensoverschrijdende inning van schuldvorderingen in burgerlijke en handelszaken te vergemakkelijken

(183) Zie de overwegingen (49) en (51); het is mogelijk voor het Verenigd Koninkrijk in de toekomst uit hoofde van het Protocol nr. 21 gehecht aan het VEU en het VWEU te opteren voor de verordening.

(184) Zie artikel 4, lid 6.

(181) Lid 3.5.

of meer lidstaten die zijn gebonden door de verordening⁽¹⁸⁵⁾, hoewel de bankrekeningen niet bij een bank die niet in de Europese Unie is hoeven te zijn, op voorwaarde dat in dat geval de bankrekeningen door een filiaal worden gehouden dat gevestigd is binnen de Europese Unie⁽¹⁸⁶⁾. Gebruik van het bevel tot conservatoir beslag is beperkt tot het grensoverschrijdende zaken⁽¹⁸⁷⁾. Een grensoverschrijdende zaak is een zaak waarin de rekening of rekeningen die onderwerp van de beslissing zijn, worden gehouden in een andere lidstaat dan het aangezochte gerecht voor de aanvraag van de beslissing of de lidstaat waar de schuldeiser zijn woonplaats heeft.

(185) Zie de artikelen 1, lid 1 en 2, lid 2.

(186) Zie artikel 2, lid 2.

(187) Zoals gedefinieerd in artikel 3.

Voorbeelden van "grensoverschrijdende zaken":

Voorbeeld 1 – De schuldeiser heeft zijn woonplaats in lidstaat A die aan de verordening is gebonden; de schuldeiser heeft een beslissing van een rechter in de betrokken lidstaat voor de betaling van €100.000 tegen de schuldenaar, die over bankrekeningen in de drie andere lidstaten, B, C en D, beschikt, die zijn gebonden door de verordening; de kredietgever wenst maatregelen te nemen om ervoor te zorgen dat er op elk van deze bankrekeningen conservatoir beslag wordt gelegd met behulp van een EBCBB; hij moet een aanvraag indienen voor een EBCBB bij een rechter in lidstaat A waar de beslissing is afgegeven.

Voorbeeld 2 – Schuldeiser is gevestigd in lidstaat A en wenst een vordering tot betaling van €250.000 in te stellen tegen de schuldenaar

die is gevestigd in lidstaat B, en voor het garanderen van de procedure conservatoir beslag leggen met behulp van een EBCBB; de schuldenaar heeft bankrekeningen in de lidstaten, B en C. De schuldeiser dient een aanvraag in te dienen voor een EBCBB bij het gerecht van een lidstaat die rechtsbevoegdheid heeft over de inhoud van het onderwerp. Hij kan echter geen aanvraag indienen voor een EBCBB in lidstaat B, zelfs als de gerechten daar bevoegd over de inhoud hebben, omdat alle bankrekeningen uit de beslissing in een andere lidstaat dan die van het aangezochte gerecht moeten worden gehouden bij de toepassing van het EBCBB.

Voorbeelden van zaken die niet "grensoverschrijdend" zijn:

Voorbeeld 3 – Schuldeiser is gevestigd in lidstaat A en is in het bezit van een authentieke akte die is opgesteld in de lidstaat A, waarin de schuldenaar die ook in die lidstaat zijn woonplaats heeft verplicht is tot het betalen van een bedrag van €150.000. De schuldeiser is op de hoogte van het feit dat de schuldenaar bankrekeningen houdt in lidstaat A en B. Het bevoegde gerecht voor de afgifte van het EBCBB zou het gerecht van de lidstaat A zijn, waar het authentieke akte werd afgegeven. De schuldeiser kan geen aanvraag doen voor een EBCBB ten aanzien van de bankrekeningen in lidstaat A, omdat bij die toepassing de zaak niet onder de definitie van grensoverschrijdende zaken valt. De schuldeiser kan echter een aanvraag indienen voor een EBCBB met betrekking tot de rekening gehouden in lidstaat B.

Voorbeeld 4 – Schuldeiser is gevestigd in lidstaat A en klaagt schuldenaar aan voor €150 miljoen in die lidstaat met betrekking tot de levering van defecte treinen; de schuldeiser is op de hoogte van het feit dat

de schuldenaar bankrekeningen in verschillende lidstaten heeft, met inbegrip van A, maar het staat niet vast waar de meeste kredietreserve is; de schuldeiser wenst een EBCBB aan te vragen ten aanzien van de rekeningen van de schuldenaar, maar kan dit alleen maar doen in lidstaat A; de zaak valt niet onder de definitie van grensoverschrijdende zaken, omdat niet alle bankrekeningen in de lidstaten worden gehouden anders dan waar de schuldeiser zijn woonplaats heeft, of van het gerecht dat bevoegd is de aanvraag te behandelen. Om binnen het toepassingsgebied van de verordening te vallen, dient de schuldeiser de bankrekeningen die zijn gevestigd in lidstaat A uit te sluiten van de aanvraag voor een EBCBB.

13.2.2. Materieel toepassingsgebied en beschikbaarheid

De procedure kan worden gebruikt voor geldelijke vorderingen in burgerlijke en handelszaken. Er zijn enkele uitzonderingen op het toepassingsgebied die vergelijkbaar zijn met die in de verordening Brussel I ⁽¹⁸⁸⁾. Verder kan de procedure niet worden gebruikt voor het waarborgen van fondsen op krediet van bankrekeningen bij banken die gevrijwaard zijn van inbeslagneming onder het toepasselijke nationale recht ⁽¹⁸⁹⁾, noch rekeningen die door of bij centrale banken die optreden als monetaire autoriteiten worden gehouden ⁽¹⁹⁰⁾. De procedure kan worden uitgevoerd door een schuldeiser vóór of na een bevel is

verkregen ⁽¹⁹¹⁾. Het is ook beschikbaar om te gebruiken bij de tenuitvoerlegging van een verplichting, uitgedrukt in een authentieke akte of opgenomen in een gerechtelijk beschikking ⁽¹⁹²⁾. De bij de verordening vastgestelde procedure is beschikbaar voor de schuldeisers als alternatief van de al bestaande procedures krachtens de nationale wetgeving van de lidstaten ⁽¹⁹³⁾.

13.3. Bevoegdheid

De gerechten van de lidstaat waar de bevoegdheid voor het bodemgeschil ligt, zijn bevoegd een EBCBB af te geven, waar de schuldeiser nog een beslissing, gerechtelijke beschikking of authentiek instrument dient te verkrijgen ⁽¹⁹⁴⁾. Er zijn speciale regels voor de consument schuldenaars, waarbij alleen de rechtbank van de woonplaats van de consument bevoegd is tegen de schuldeiser op te treden ⁽¹⁹⁵⁾. Nadat de schuldeiser een beslissing heeft verkregen, gerechtelijke beschikking of authentieke akte, heeft het gerecht in de lidstaat waar de beslissing, afwikkeling of de authentieke akte in kwestie werd toegekend bevoegdheid ⁽¹⁹⁶⁾.

(191) Zie artikel 5.

(192) Ibid.; zie ook de definities in artikel 4, lid 9 en 10.

(193) Zie artikel 1, lid 2.

(194) Artikel 6, lid 1.

(195) Artikel 6, lid 2.

(196) Artikel 6, lid 3.

(188) Overzicht van de in artikel 2, lid 2, inkomsten-, douane- en administratiefrechtelijke zaken zijn ook uitgesloten, evenals *acta iure imperium*.

(189) Artikel 2, lid 3.

(190) Artikel 2, lid 4.

13.4. Het verkrijgen van een EBCBB

13.4.1. De aard van de procedure

De procedure voor het verkrijgen van een EBCBB is ex parte (eenzijdig) om ervoor te zorgen dat de schuldenaar niet wordt gewaarschuwd over de intenties van de schuldeiser voordat de beslissing wordt verleend, en ter voorkoming van de verwijdering van middelen door de gewaarschuwde schuldenaar. De beslissing moet altijd worden afgegeven door een gerecht. Het gerecht begint de procedure in principe aan de hand van schriftelijke bewijsstukken door de schuldeiser in of met de aanvraag meegeleverd. Wanneer het gerecht verder bewijsmateriaal verzoekt van de schuldeiser, is dit in schriftelijke vorm. Het gerecht kan een mondelinge hoorzitting van de schuldeiser, deskundigen of getuigen houden, met inbegrip van hulp via communicatietechnologie. Bij de afgifte van de beslissing, is het gerecht gebonden aan de uiterste termijnen die zijn opgenomen in de verordening.

13.4.2. Voorwaarden waaraan de schuldeiser moet voldoen

In alle gevallen zal de beslissing alleen worden verleend indien de schuldeiser voldoende bewijsmateriaal heeft ingediend om aan te tonen dat zijn vordering dringend behoefte heeft aan juridische bescherming. De schuldeiser moet het gerecht overtuigen dat er een reëel risico is dat de tenuitvoerlegging van zijn vordering zou worden belemmerd of bemoeilijkt indien de beslissing niet wordt afgegeven⁽¹⁹⁷⁾. Indien het verzoek wordt ingediend voordat de schuldeiser een beslissing heeft verkregen, moet hij het gerecht ook overtuigen dat deze kans

van slagen heeft over de inhoud van het onderwerp⁽¹⁹⁸⁾. In een overweging wordt verduidelijkt dat uitvoering belemmerd of aanzienlijk bemoeilijkt kan worden wegens het reële risico dat de schuldenaar zijn vermogen zal hebben verspild, verborgen of vernietigd, dan wel onder de waarde, in ongebruikelijke mate of door ongebruikelijke handelingen, zal hebben vervreemd. Het feit dat de schuldenaar zich in een moeilijke of verslechterende financiële situatie bevindt, op zichzelf worden beschouwd als een bewijs dat voldoende grond oplevert voor een bevel. Het gerecht kan deze factoren echter bij de algemene inschatting van het risico in overweging nemen.

13.4.3. Zekerheidstelling

Het gerecht kan de schuldeiser verzoeken om zekerheidstelling voor het garanderen dat de schuldenaar in een later stadium kan worden gecompenseerd voor enige schade aan hem gedaan door het conservatoir beslag. Het gerecht moet de vrijheid hebben om zekerheidstelling te bepalen. Bij gebrek aan specifieke gegevens over het bedrag van de potentiële schade, moet het gerecht rekening houden met het bedrag dat in de beslissing is afgegeven als richtsnoer voor de bepaling van het bedrag van de zekerheidstelling.

In gevallen waarin de schuldeiser nog geen beslissing, gerechtelijke beschikking of authentieke akte heeft verworven, waar de schuldenaar word gevorderd om de schuldeiser te betalen, is zekerheidstelling de regel. Het gerecht kan echter bij wijze van uitzondering ontheffing verlenen aan deze eis, of een zekerheidstelling van een lager bedrag verlangen, indien zij van oordeel is dat deze zekerheid niet gepast is in de omstandigheden van

(197) Artikel 7, lid 1.

(198) Artikel 7, lid 2.

de zaak, bijvoorbeeld indien de schuldeiser een bijzonder sterke zaak heeft, maar niet over voldoende middelen beschikt voor de zekerheidstelling ⁽¹⁹⁹⁾.

In gevallen waarin de schuldeiser al een beslissing, gerechtelijke beschikking of authentieke akte heeft verworven, moet het bepalen van zekerheidstelling worden overgelaten aan het gerecht. Zekerheidstelling kan bijvoorbeeld nodig zijn wanneer het vonnis waarop het EBCBB berust nog niet of slechts voorlopig uitvoerbaar is als gevolg van een in behandeling zijnd beroep.

13.4.4. Procedure en vervaltermijnen

De aanvraag wordt ingediend met behulp van een formulier dat door de Commissie wordt vastgesteld ⁽²⁰⁰⁾. Het is niet nodig voor de schuldeiser precieze gegevens te verstrekken over de bankrekening of bankrekeningen waar conservatoir beslag moet worden opgelegd, zoals een banknummer of banknummers. Het is voldoende dat de schuldeiser aangeeft bij welke bank of banken de bankrekening of – rekeningen worden gehouden. De aanvraag en alle ondersteuning van documenten mogen langs elektronische weg worden ingediend, indien dit is toegestaan door de procedureregels van de lidstaat waar zij wordt ingediend ⁽²⁰¹⁾. Afhankelijk van de omstandigheden zijn verschillende vervaltermijnen van toepassing op een beslissing over de aanvraag van een EBCBB. Indien de schuldeiser nog een bevel tot tenuitvoerlegging moet krijgen, geeft het gerecht een besluit tegen de tiende werkdag na de indiening van de aanvraag. Wanneer de schuldeiser een executoriale titel heeft, moet het besluit worden afgegeven tegen het einde van de vijfde werkdag na de aanvraag is ingediend. Wanneer

(199) Voor andere voorbeelden, zie overweging 18.

(200) Zie de artikelen 8, lid 1, en 51 en 52.

(201) Zie artikel 8, lid 4.

er een mondelinge hoorzitting is, dient de beslissing binnen vijf dagen na de datum van de hoorzitting te worden uitgevaardigd en soortgelijke vervaltermijnen zijn van toepassing op het besluit over de vraag of de schuldeiser zekerheidstelling moet vinden. Indien de schuldeiser verplicht is dit te doen moet de beschikking over de toepassing van het EBCBB worden afgegeven zodra de schuldeiser de zekerheidstelling heeft gegeven.

13.4.5. Toegang tot informatie over de bankrekeningen

Zoals hierboven vermeld, hoeft de schuldeiser niet de rekeningnummers van de schuldenaar te hebben, maar de namen en adressen van de relevante banken is voldoende. Indien de schuldeiser niet weet bij welke bank de schuldenaar een rekening in een bepaalde lidstaat houdt, kan hij zich beroepen op een bijzondere procedure voor het verkrijgen van informatie over de rekening of rekeningen van de schuldenaar door een aanvraag daartoe in te dienen bij het gerecht waarbij de aanvraag is ingediend ⁽²⁰²⁾. Deze procedure voor het verkrijgen van gegevens kan normaal gesproken alleen worden gebruikt indien de schuldeiser een bevel tot tenuitvoerlegging heeft verkregen, hetzij een beslissing, gerechtelijke beschikking of een authentieke akte, die de schuldenaar vorderen de schuldeiser te betalen. Indien hij beschikt over een bevel dat nog niet uitvoerbaar is, kan hij alleen een aanvraag indien voor het verkrijgen van informatie over de rekening als het bedrag waarop conservatoir beslag moet worden gelegd aanzienlijk is en de schuldeiser kan aantonen dat er een dringende behoefte is aan die informatie, omdat er een risico bestaat dat zijn positie zonder deze informatie in gevaar wordt gebracht, en dit zou daarom kunnen leiden tot een aanzienlijke verslechtering van zijn financiële situatie. Om visexpedities

(202) Artikel 14.

te voorkomen, moet de schuldeiser verklaren waarom hij van mening is dat de debiteur in een bepaalde lidstaat houder is van rekeningen.

13.5. Wat gebeurt er als het EBCBB eenmaal is toegekend

De EBCBB-procedure bevat een aantal innovatieve kenmerken. Afgezien van de eenzijdige aard van de oorspronkelijke procedure moet de tenuitvoerlegging van de beslissing zo spoedig mogelijk plaatsvinden, en met de meeste efficiëntie. De procedure is de eerste waarbij de EU rechtstreeks een middel voor de tenuitvoerlegging van beslissingen biedt en de belangrijkste kenmerken van het EBCBB zijn daarom van groot belang.

13.5.1. De vorm van de beslissing

Het EBCBB wordt afgegeven in een standaard voorgeschreven vorm, die uit twee delen bestaat, en waarin de gegevens van de verordening zijn opgenomen. Op alle middelen wordt conservatoir beslag gelegd, zolang de beslissing van kracht is en onderhevig is aan elke wijziging, beperking, intrekking beëindiging van de beslissing of tenuitvoerlegging van de aansprakelijkheid met betrekking waarvoor het werd toegekend⁽²⁰³⁾. De beslissing wordt, zo spoedig mogelijk, uitgevoerd, in overeenstemming met de regels voor gelijkwaardige de beslissingen in de betrokken lidstaat⁽²⁰⁴⁾. Er is geen verklaring van uitvoerbaarheid nodig⁽²⁰⁵⁾.

(203) Artikel 20.

(204) Artikel 23, lid 1 en 2.

(205) Artikel 22.

13.5.2. Overdracht naar de bank

De beslissing wordt overgedragen aan de betrokken bank of banken met een blanco formulier van aangifte die moet worden ingevuld door de banken. De overdrachtsprocedure hangt af van of de beslissing moet worden uitgevoerd in dezelfde lidstaat waar de rechtbank is die het heeft verleend, of in een andere lidstaat. In het eerste geval vindt de overdracht plaats in overeenstemming met het procesrecht van de betrokken lidstaat. In dat geval zal de beslissing worden overgedragen aan de bevoegde autoriteit van de lidstaat van tenuitvoerlegging, zo nodig vergezeld van een vertaling in de passende officiële taal van die staat⁽²⁰⁶⁾.

13.5.3. Reactie van de bank

Alle banken waarnaar een EBCBB wordt gestuurd, moeten zo spoedig mogelijk tot uitvoering ervan overgaan. De bank moet conservatoir beslag leggen op het bedrag zoals aangegeven in het bevel door ervoor te zorgen dat het niet wordt overgedragen of opgenomen, met uitzondering naar een specifieke rekening voor conservatoir beslag⁽²⁰⁷⁾. Binnen drie dagen na de uitvoering van de beslissing stuurt de bank de aangifte voor conservatoir beslag van de financiële middelen naar de schuldeiser, of, indien het bevel is uitgevaardigd in een andere lidstaat dan die van de tenuitvoerlegging, aan de bevoegde autoriteit⁽²⁰⁸⁾ in de lidstaat, die het op haar beurt naar de schuldeiser stuurt⁽²⁰⁹⁾.

(206) Artikel 23, lid 3.

(207) Artikel 24; dit artikel bevat verschillende bepalingen over de uitvoering van het bevel die zorgvuldig moeten worden bestudeerd.

(208) Voor de definitie van "bevoegde autoriteit", zie artikel 4(14).

(209) Artikel 25.

13.5.4. Betekening of kennisgeving aan de schuldenaar⁽²¹⁰⁾

Daarna wordt het bevel met de verklaring, de aanvraag en de begeleidende documenten, aan de schuldenaar betekend of door de kredietgever, of door de bevoegde autoriteit van de lidstaat van tenuitvoerlegging⁽²¹¹⁾. Indien de schuldenaar zijn woonplaats heeft in dezelfde lidstaat als die waar het bevel is uitgevaardigd, geschiedt de betekening en kennisgeving in overeenstemming met de wetgeving van die staat. Indien de schuldenaar zijn woonplaats heeft in een andere lidstaat dan die waar het bevel is uitgevaardigd, worden betekening en kennisgeving binnen drie werkdagen na ontvangst van de aangifteformulieren van de bank uitgevoerd. De stukken van de betekening en kennisgeving worden aan de bevoegde autoriteit van de lidstaat van de woonplaats van de schuldenaar overgebracht en die autoriteit geeft de stukken vervolgens aan de schuldenaar, in overeenstemming met de wetgeving van die lidstaat. Indien de schuldenaar zijn woonplaats in een derde land heeft, zijn de betekening en kennisgeving in overeenstemming met de voorschriften voor internationale betekening van toepassing in de lidstaat waar de beslissing is uitgevaardigd.

13.6. Rechtsmiddelen en overige bepalingen voor de bescherming van de belangen van de schuldenaar

Aangezien het EBCBB wordt afgegeven zonder dat de schuldenaar worden gehoord, verleent de verordening de schuldenaar een aantal rechtsmiddelen tegen het bevel van conservatoir beslag zelf, of de tenuitvoerlegging

hiervan⁽²¹²⁾. De rechtsmiddelen waarover de schuldenaar kan beschikken, naast de voorwaarden voor de afgifte van het bevel en de aansprakelijkheid van de schuldeiser voor elke overtreding van deze, is een sleutelement in de verordening een evenwicht tussen de belangen van de schuldeiser en de schuldenaar te bewaren. De schuldenaar kan om een herziening van het bevel van conservatoir beslag verzoeken, in het bijzonder indien niet was voldaan aan de voorwaarden voor afgifte in overeenstemming met de verordening, bijvoorbeeld, omdat het verzoekende gerecht niet bevoegd is, of omdat de vordering van de schuldeiser niet bestaat of slechts in een lager bedrag bestaat, of omdat de vordering van de schuldeiser geen dringende behoefte had aan bescherming in de vorm van een EBCBB⁽²¹³⁾.

De schuldenaar kan ook verzoeken om een nieuw onderzoek, indien de omstandigheden die hebben geleid tot de afgifte van het bevel zijn veranderd, op zodanige wijze dat de beslissing niet langer gerechtvaardigd is, bijvoorbeeld omdat de schuldvordering in de tussentijd is betaald.

Een compensatie is ook beschikbaar als het bevel niet naar behoren is betekend aan de schuldenaar of de stukken niet zijn vertaald in een taal die hij begrijpt of in de taal van de lidstaat waar hij woont, en deze gebreken van de betekening niet binnen een bepaalde periode zijn hersteld.

Een formulier voor gebruik bij de aanvraag van de verschillende rechtsmiddelen moet door de Commissie worden voorgeschreven⁽²¹⁴⁾. Een beroep is beschikbaar tegen enig besluit ten aanzien van de rechtsmiddelen,

(210) Artikel 28.

(211) Artikel 28, lid 1.

(212) Artikelen 33 tot en met 39.

(213) Andere voorbeelden hiervan zijn opgenomen in overweging 12.

(214) Zie de artikelen 36, 51 en 52.

zoals bedoeld in de verordening ⁽²¹⁵⁾. De schuldenaar kan ook een aanvraag voor de vrijgave van de middelen op voorwaarde indienen bij het gerecht dat het bevel van voldoende zekerheidstelling of garantie krachtens het nationale recht van het gerecht heeft afgegeven ⁽²¹⁶⁾.

De verordening bevat ook een aantal aanvullende bepalingen ter bescherming van de belangen van de schuldenaar. Bepaalde bedragen kunnen dus worden uitgesloten van de uitvoering van de beslissing, waarbij deze worden vrijgesteld van inbeslagname krachtens de wetgeving van de lidstaat van tenuitvoerlegging, of op verzoek van de schuldenaar, of anderszins volgens die wetgeving; dit omvat de bedragen die nodig zijn voor het onderhoud van de schuldenaar en diens familieleden ⁽²¹⁷⁾. Bovendien is de schuldeiser aansprakelijk voor schade veroorzaakt aan de schuldenaar door het bevel van conservatoir beslag, als gevolg van de schuld van de schuldeiser; die schuld wordt in bepaalde situaties geacht ⁽²¹⁸⁾. Ten slotte is de schuldeiser gebonden aan verzoek van vrijgave van eventuele middelen die boven het bedrag dat is opgegeven in het bevel uitgaan, wanneer er op meerdere bankrekeningen conservatoir beslag is gelegd door een EBCBB of een gelijkwaardige nationale uitspraak ⁽²¹⁹⁾.

(215) Artikel 37

(216) Artikel 38

(217) Artikel 3

(218) Zie artikel 13.

(219) Artikel 27

Vergemakkelijking van de justitiële samenwerking
en de toegang tot informatie in de praktijk

14.1. Europees justitieel netwerk in burgerlijke en handelszaken

14.1.1. Oprichting en samenstelling van het netwerk

Het Europees justitieel netwerk in burgerlijke en handelszaken (EJN-civil) is opgericht door de Raad op grond van een besluit van 28 mei 2001 ⁽²²⁰⁾, waardoor alle lidstaten behalve Denemarken gebonden zijn en van start ging op 1 december 2002. Het EJN-civil is een concrete en praktische reactie voor het vereenvoudigen van de justitiële samenwerking ten behoeve van de burgers, die tot de verbetering van de grensoverschrijdende toegang tot rechterlijke instanties leidt. Het netwerk is een flexibele en niet-bureaucratische structuur en opereert op een informele manier met de doelstelling tot het vergemakkelijken van de justitiële samenwerking tussen de lidstaten bij de uitvoering van de maatregelen van het Europees civiel recht en de internationale verdragen waar de lidstaten partij van zijn, en door het verstrekken van informatie zo aan het publiek hun toegang tot de nationale rechtsstelsels te vergemakkelijken. Het biedt steun aan de centrale autoriteiten en wordt door hen gebruikt, zoals bepaald in de betreffende specifieke akten en vergemakkelijkt de betrekkingen tussen de verschillende gerechten en de juridische beroepskringen.

De gedachte achter de totstandbrenging van het Europees justitieel netwerk is dat de geleidelijke totstandbrenging van een werkelijke Europese ruimte van rechtvaardigheid, het verbeteren, vereenvoudigen en versnellen van doeltreffende justitiële samenwerking tussen de lidstaten in burgerlijke en handelszaken met zich meebrengt. Het netwerk betekent tevens een originele en praktische reactie op de doelstellingen voor de toegang tot justitie en de justitiële samenwerking zoals opgenomen in 1999 door de Europese Raad van Tampere (Finland), en herhaald bij de Raad in Den Haag in 2004 en de Raad in Stockholm in 2009. De Europese Raad van 26 en 27 juni 2014 benadrukte dat verdere stappen nodig waren om grensoverschrijdende activiteiten en operationele samenwerking te faciliteren. Het Europees justitieel netwerk biedt daarom een waardevolle toegang tot de rechterlijke instanties voor personen die zich bezighouden met grensoverschrijdende geschillen of niet-contentieuze gerechtelijke procedures.

14.1.2. Verdere uitwerking van het lidmaatschap van het Europees justitieel netwerk en acties

Het lidmaatschap van het netwerk bestaat uit een of meer contactpunten die zijn aangewezen door de betrokken lidstaten, samen met de verschillende instellingen en centrale autoriteiten als bedoeld in het burgerlijk recht van de EU-instrumenten en in internationale verdragen en andere instrumenten waarvan de lidstaten tevens partij zijn. De contactpunten spelen een sleutelrol in het netwerk. Zij staan ter beschikking voor de andere contactpunten en aan de plaatselijke justitiële autoriteiten in hun lidstaat voor het helpen bij het oplossen van grensoverschrijdende problemen waarmee zij geconfronteerd worden, en om hen te voorzien van iedere informatie voor de vergemakkelijking van de toepassing van het recht van de andere lidstaten dat onder Unie- of internationale instrumenten van

(220) Besluit 2001/470 van de Raad van 28 mei 2001 betreffende de oprichting van een Europees justitieel netwerk in burgerlijke en handelszaken; zie PB L 174 van 27.6.2001, blz. 25. Besluit nr. 568/2009/EG van het Europees Parlement en de Raad van 18 juni 2009 vormt de rechtsgrondslag door het moderniseren en integreren van juridische beroepen in het netwerk. De Commissie werkt momenteel aan een verslag over de activiteiten van het EJN-civil dat vóór het einde van 2014 moet worden bekendgemaakt.

toepassing is. Zij staan ook ter beschikking van de instanties, als bedoeld in de communautaire of internationale instrumenten op het gebied van justitiële samenwerking in burgerlijke en handelszaken. De contactpunten zijn deze autoriteiten op alle mogelijke manieren behulpzaam. Zij delen voorts regelmatig informatie met de contactpunten van andere lidstaten.

Sinds de inwerkingtreding van de beschikking ⁽²²¹⁾ die het oorspronkelijke instrument tot oprichting van het netwerk wijzigde, heeft verlenging plaatsgevonden van het lidmaatschap met verder andere gerechtelijke of administratieve autoriteiten die verantwoordelijk zijn voor de justitiële samenwerking in burgerlijke en handelszaken, waarvan het lidmaatschap nuttig wordt geacht door de lidstaat, evenals de verbindingsmagistraten die verantwoordelijk zijn voor de samenwerking in burgerlijke en handelszaken de beroepsorganisaties van juridische beroepsbeoefenaren op te nemen.

EJN-civiel heeft meer dan vijfhonderd leden en op dit moment ongeveer honderd contactpunten die zijn voorgedragen door de lidstaten. Er zijn zes vergaderingen van het Europees justitieel netwerk per jaar. Het Europees justitieel netwerk heeft gegevensbladen met informatie voor de burgers voor meer dan twintig verschillende rechtsgebieden en deze zijn beschikbaar in alle talen van de Unie via het Europees e-justitieportaal. Er zijn negen gidsen die de burgers voorzien van informatie en goede praktijken voor deskundigen met betrekking tot een aantal van de EU-instrumenten in het acquis van het burgerlijk recht gepubliceerd, en deze worden regelmatig bijgewerkt.

Concrete gevallen worden regelmatig besproken tijdens de vertrouwelijke bilaterale bijeenkomsten van het EJN tussen de lidstaten, die gericht zijn op het oplossen van de gevallen op het gebied van familierecht over onderhoudsverplichtingen, de ontvoering van kinderen en de toegangs- of voogdijrechten ten aanzien van het kind. Het secretariaat van het EJN wordt verzorgd door de Commissie, die ook de vergaderingen van het netwerk organiseert en deze voorziet.

Het EJN-civiel vergemakkelijkt de justitiële samenwerking in burgerlijke en handelszaken door interactie tussen nationale contactpunten van het EJN en is het belangrijkste instrument dat beschikbaar is op dit gebied. Het Europees justitieel netwerk is bijzonder belangrijk voor het oplossen van praktische problemen in concrete gevallen waar de grensoverschrijdende gerechtelijke procedures zijn betrokken. Bovendien biedt het netwerk een nuttig forum voor de evaluatie van de EU-instrumenten in het acquis van het burgerlijk recht gebaseerd op de uitwisseling van de ervaringen tussen de contactpunten en de andere leden. Het is ook een belangrijk communicatiemedium en contactpunt tussen de centrale autoriteiten die betrokken zijn, in het bijzonder voor contact met de Europese familierechtsinstrumenten zoals de verordening Brussel IIa en verordeningen voor levensonderhoud.

Steeds meer Europese wetgevingsinstrumenten in burgerlijke en handelszaken verwijzen expliciet naar het gebruik van het netwerk ter ondersteuning van hun uitvoering en het netwerk speelt een belangrijke rol bij informatieverstrekking over de nationale wetgeving binnen verschillende rechtsgebieden. Zoals bedoeld in de mededeling van de Commissie van 11 maart 2014 over de Justitiële agenda van de Europese Unie voor

(221) Besluit nr. 568/2009/EG van het Europees Parlement en de Raad van 18 juni 2009 tot wijziging van Besluit 2001/470/EG van de Raad betreffende de oprichting van een Europees justitieel netwerk in burgerlijke en handelszaken; zie PB L 168 van 30.6.2009, blz. 35.

2020⁽²²²⁾, heeft het netwerk een fundamentele functie als het gaat om de consolidatie van de beschikbare instrumenten van de Unie op het gebied van burgerlijk recht.

14.1.3. De recente ontwikkeling van het EJN

De belangrijkste uitdagingen voor het Europees justitieel netwerk binnen het gewijzigde juridische kader⁽²²³⁾ is de integratie vanaf 2011 van het lidmaatschap van juridische beroepskringen in het netwerk. Het **nieuwe besluit** heeft getracht betere werkomstandigheden voor het netwerk binnen de lidstaten te bewerkstelligen aan de hand van de nationale contactpunten en hun taken zowel binnen het netwerk als ten aanzien van rechters en juridische beroepen te versterken. Naast de uitbreiding van het lidmaatschap van de beroepsorganisaties, die de juridische beroepsbeoefenaren op nationaal niveau vertegenwoordigen en die rechtstreeks zijn betrokken bij de toepassing van Europese en bredere internationale instrumenten op het gebied van justitiële samenwerking in burgerlijke en handelszaken, beschikken de contactpunten van het Europees justitieel netwerk over de juiste contacten met deze beroepsorganisaties.

Deze interacties kunnen in het bijzonder gelden voor de uitwisseling van ervaringen en informatie met betrekking tot de effectieve en praktische toepassing van de instrumenten van de Europese Unie en Verdragen, de samenwerking bij het opstellen en bijwerken van de gegevensbladen op de website van het EJN en de deelname aan relevante vergaderingen van het EJN (namelijk de jaarvergadering van de leden van het EJN). Op het gebied

van familierecht heeft het EJN bewezen een zeer gunstige rol te spelen daar waar naast de deelname aan bilaterale en plenaire vergaderingen van het Europees justitieel netwerk, de lidstaten in navolging van de eisen van EU-wetgeving centrale autoriteiten in het leven hebben geroepen voor het rechtstreeks helpen bij grensoverschrijdende justitiële samenwerking in deze zeer moeilijke en vaak zeer gevoelige zaken.

14.2. Beschikbaar maken van informatie op het Europees e-justitieportaal

Een van de kerntaken van het Europees justitieel netwerk is geweest het opstellen van webpagina's met informatie over Europese en internationale juridische instrumenten en over nationale wetgeving en procedures van de lidstaten. Hierbij werken de EJN-contactpunten nauw samen met de Europese Commissie. Tevens werd het, stap voor stap, implementeren en actualiseren van een informatiesysteem beoogd, gericht op het publiek, teneinde hun toegang tot de nationale rechtsstelsels te vergemakkelijken, in het bijzonder via de website, die grotendeels gemigreerd is naar het Europees e-justitieportaal. Met dit doel heeft het EJN factsheets over nationale wetgeving en procedures met betrekking tot rechtsinstrumenten van de Unie. Deze factsheets zijn uitgegeven in alle officiële talen van de Europese Unie en beschikbaar via de EJN-pagina's op het Europees e-justitieportaal: https://e-justice.europa.eu/content_ejn_in_civil_and_commercial_matters-21-nl.do

De EJN-pagina's op het Europees e-justitieportaal bevatten ook informatie over alle instrumenten van het Europese burgerlijk recht en de verschillende procedures van de EU. Een deel van het portaal is specifiek gewijzigd aan formuleren.

(222) (COM(2014) 144.

(223) Vanaf 1 januari 2011.

Voorts speelde het Europees justitieel netwerk een grote rol door het werken met de Europese Commissie aan het voorbereiden en bijwerken van de Europese justitiële atlas voor burgerlijke zaken. Dit is ook online beschikbaar en bevat waardevolle en zeer gedetailleerde informatie over de afzonderlijke rechtsstelsels van de lidstaten. Door het gebruik van de openbare justitiële atlas, is de mogelijkheid gecreëerd voor de toegang tot informatie over de verschillende aspecten van elke rechtsstelsel, zoals de bevoegde rechterlijke instanties van de lidstaten voor de verschillende nationale en Europese procedures, nadere gegevens over de handhavingsambtenaren en over de juridische beroepen. Op deze site zijn ook formulieren beschikbaar voor Europese procedures, zoals het betalingsbevel en de geringe vorderingen beschikbare vormen.

De informatie van de justitiële atlas is sinds de migratie toegankelijk via het portaal. Dit is de link naar de justitiële atlas – https://e-justice.europa.eu/content_european_judicial_atlas_in_civil_matters-88-nl.do?init=true

Samen met de ontwikkeling van het e-justitieportaal is het project e-codex, waarin teams in de verschillende lidstaten de ontwikkeling van technieken voor het online verwerking van verschillende procedures samen delen. Het eerste project is de vaststelling van een online procedure voor Europese geringe vorderingen.

Daarnaast biedt de website van Justitie van de Europese Commissie informatie over het beleid van de Europese Unie en de activiteiten op het gebied van burgerlijk recht. Deze website biedt ook toegang tot sommige andere websites via hyperlinks die worden aangeduid. Hier is de link naar de website zelf – http://ec.europa.eu/justice/civil/index_nl.htm

Door middel van het Europees justitieel netwerk vindt ook de publicatie van verschillende gidsen en andere schriftelijke informatie over de initiatieven van burgerlijk recht van de Europese Unie plaats, en de meeste zijn ook online beschikbaar op – http://ec.europa.eu/justice/civil/document/index_en.htm

LIJST VAN DE INSTRUMENTEN WAARNAAR WORDT VERWEZEN IN DEZE GIDS

Titel van het instrument Lid

VERORDENING (EG) nr. 44/2001 van de RAAD van 22 december 2000 betreffende de bevoegdheid, de erkenning en de tenuitvoerlegging van beslissingen in burgerlijke en handelszaken (Brussel I) 1.5 en 2

VERORDENING (EU) nr. 1215/2012 VAN HET EUROPEES PARLEMENT EN DE RAAD van 12 december 2012 betreffende de bevoegdheid, de erkenning en de tenuitvoerlegging van beslissingen in burgerlijke en handelszaken ("herschikking Brussel I") 2.2

VERORDENING (EU) nr. 542/2014 VAN HET EUROPEES PARLEMENT EN DE RAAD van 15 mei 2014 tot wijziging van Verordening (EU) nr. 1215/2012, met betrekking tot de regels die worden toegepast ten aanzien van het gemeenschappelijk octrooigerecht en het Benelux-Gerechtshof... 2.2.1 en 2.2.8

VERORDENING (EG) nr. 805/2004 VAN HET EUROPEES PARLEMENT EN DE RAAD van 21 april 2004 tot invoering van een Europese executoriale titel voor niet-betwiste schuldvorderingen 3.2

VERORDENING (EG) № 1896/2006 VAN HET EUROPEES PARLEMENT EN DE RAAD van 12 december 2006 voor het invoeren van een Europese betalingsbevelsprocedure 3.3

VERORDENING (EG) nr. 861/2007 VAN HET EUROPEES PARLEMENT EN DE RAAD van 11 juli 2007 tot vaststelling van een Europese procedure voor geringe vorderingen 3.4

VERORDENING (EU) nr. 655/2014 VAN HET EUROPEES PARLEMENT EN DE RAAD van 15 mei 2014 tot vaststelling van een procedure betreffende het Europees bevel tot conservatoir beslag op bankrekeningen om de grensoverschrijdende inning van schuldvorderingen in burgerlijke en handelszaken te vergemakkelijken 3.5 en 13

VERORDENING (EG) nr. 1346/2000 van de RAAD van 29 mei 2000 betreffende insolventieprocedures 4

VERORDENING (EG) nr. 593/2008 VAN HET EUROPEES PARLEMENT EN DE RAAD van 17 juni 2008 op het gebied van het recht dat van toepassing is op verbintenissen uit overeenkomst (Rome I) 5.2

VERORDENING (EG) nr. 864/2007 VAN HET EUROPEES PARLEMENT EN DE RAAD van 11 juli 2007 betreffende het recht dat van toepassing is op niet-contractuele verbintenissen ("Rome II") 5.3

VERORDENING (EG) nr. 2201/2003 van de RAAD van 27 november 2003 betreffende de bevoegdheid en de erkenning en tenuitvoerlegging van beslissingen in huwelijkszaken en op het gebied van de ouderlijke verantwoordelijkheid, en tot intrekking van Verordening nr. 1347/2000 (Brussel IIa) 6.1

VERORDENING (EU) nr. 1259/2010 van de RAAD van 20 december 2010 tot nauwere samenwerking op het gebied van het toepasselijk recht op het gebied van echtscheiding en scheiding van tafel en bed (Rome III) 6.2

VERORDENING (EG) nr. 4/2009 van de Raad van 18 december 2008 betreffende de bevoegdheid, het toepasselijk recht, de erkenning en de tenuitvoerlegging van beslissingen, en de samenwerking op het gebied van onderhoudsverplichtingen 7

VERORDENING (EU) nr. 650/2012 VAN HET EUROPEES PARLEMENT EN DE RAAD van 4 juli 2012 betreffende de bevoegdheid, het toepasselijk recht, de erkenning en de tenuitvoerlegging van beslissingen en de aanvaarding en de tenuitvoerlegging van authentieke akten op het gebied van erfopvolging, alsook betreffende de instelling van een Europese erfrechtverklaring 8

VERORDENING (EG) nr. 1393/2007 VAN HET EUROPEES PARLEMENT EN DE RAAD van 13 november 2007 op het gebied van de betekening en de kennisgeving in de lidstaten van gerechtelijke en buitengerechtelijke stukken in burgerlijke of in handelszaken (de betekening en de kennisgeving van stukken), en tot intrekking van Verordening (EG) nr. 1348/2000 van de Raad. 9

VERORDENING (EG) nr. 1206/2001 van de RAAD van 28 mei 2001 betreffende de samenwerking tussen de gerechten van de lidstaten op het gebied van bewijsverkrijging in burgerlijke en handelszaken. 10

RICHTLIJN 2002/8/EG van de RAAD van 27 januari 2003 tot verbetering van de toegang tot de rechterlijke instanties bij grensoverschrijdende geschillen, door middel van het vaststellen van gemeenschappelijke minimumvoorschriften betreffende rechtsbijstand bij die geschillen; 11.2

RICHTLIJN 2008/52/EG VAN HET EUROPEES PARLEMENT EN DE RAAD van 21 mei 2008 betreffende bepaalde aspecten van bemiddeling/mediation in burgerlijke en handelszaken. 12.3

BESCHIKKING 2001/470 van de RAAD van 28 mei 2001 betreffende de oprichting van een Europese justitieel netwerk in burgerlijke en handelszaken. 14.1

BESCHIKKING nr. 568/2009/EG VAN HET EUROPEES PARLEMENT EN DE RAAD van 18 juni 2009 tot wijziging van Beschikking 2001/470/EG van de Raad betreffende de oprichting van een Europees justitieel netwerk in burgerlijke en handelszaken. 14.1

Disclaimer: Niets in deze gids dient te worden gezien als een vervanging of de vervanging van de directe verwijzing naar de instrumenten die zijn beschreven, en er wordt geen aansprakelijkheid aanvaard voor fouten of verklaringen in de gids die leiden tot verlies of schade door enige gebruiker van de gids.

***Europe Direct helpt u antwoord te vinden op uw vragen
over de Europese Unie.***

**Gratis nummer (*):
00 800 6 7 8 9 10 11**

(*) De informatie wordt gratis verstrekt en bellen is doorgaans gratis,
maar sommige operatoren, telefooncellen of hotels kunnen kosten aanrekenen.

© Dekking, p. 4, p. 10, p. 24, p. 30, p. 36, p. 50, p. 62, p. 72, p. 88, p. 96, p. 100, p. 104, p. 108, p. 118: © Thinkstock

ISBN 978-92-79-39711-0

doi:10.2838/27254

© Europese Unie, 2014

Overneming met bronvermelding toegestaan.

Printed in Belgium

GEDRUKT OP ELEMENTAIR CHLOORVRIJ GEBLEEKT PAPIER (ECF)

Contactadres

Europese Commissie
Directoraat-generaal Justitie
Europees justitieel netwerk
in burgerlijke en handelszaken
just-ejn-civil@ec.europa.eu
<http://ec.europa.eu/justice/civil>

Publicatiebureau

Europees justitieel netwerk
in burgerlijke en handelszaken

